



CARTIER PO

AURELIU BU

Singur în dragos

Roman

Aureliu Busuioc

Singur în fața dragostei

Roman

Ediția a IX-a, definitivă

EDITURA CARTIER

2016



Aureliu Busuioc
SINGUR ÎN FAȚA DRAGOSTEI
Ediția a IX-a
Ebook, februarie 2016

© 2016, 2015, 2012, Editura Cartier pentru prezenta ediție.
Toate drepturile rezervate.

Editura Cartier, SRL, str. București, nr. 68, Chișinău,
MD2012.

Tel./fax: 022 20 34 91, tel.: 022 24 01 95. E-mail:
cartier@cartier.md

Editura Codex 2000, SRL, Strada Toamnei, nr. 24, sectorul
2, București.

Tel./fax: 210 80 51. E-mail: romania@cartier.md

Cartier Roman LLC, Fort Lauderdale, SUA. E-mail:
usa@cartier.md

Suport juridic: Efrim, Roșca și Asociații
www.cartier.md

*Cărțile Cartier pot fi procurate în toate librăriile bune din
România și Republica Moldova.*

*Cartier eBooks pot fi procurate pe iBooks, Barnes & Noble și
www.cartier.md*

LIBRĂRIILE CARTIER

Librăria din Centru, bd. Ștefan cel Mare, nr. 126, Chișinău.

Tel./fax: 022 21 42 03.

E-mail: librariadincentru@cartier.md

Librăria din Hol, str. București, nr. 68, Chișinău. Tel.: 022
24 10 00.

E-mail: librariadinhol@cartier.md

Comenzi CARTEA PRIN POȘTĂ
CODEX 2000, Str. Toamnei nr. 24, sectorul 2, 020712
București, România
Tel./fax: (021) 210 80 51
E-mail: romania@cartier.md
www.cartier.md

Taxele poștale sunt suportate de editură. Plata se face
ramburs, la primirea coletului.

Colecția Cartier Popular este coordonată de Gheorghe
Erizanu

Editor: Gheorghe Erizanu

Lector: Valentin Guțu

Cooperta seriei: Vitalie Coroban

Coperta: Vitalie Coroban

Credit fotografic: Roman Râbaliov

Design/tehnoredactare: Mircea Cojocaru

Prepress: Editura Cartier

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții
Busuioc, Aureliu.

Singur în fața dragostei...: Roman/Aureliu Busuioc;

cop.: Vitalie Coroban. – Ed. a 4-a, definitivă. –

Chișinău: Cartier, 2016. – 64 p. – (Colecția „Cartier ebook”,
ISBN 978-9975-79-909-6).

E-book.

1 disc optic (CD-ROM): sd., col.; în container, 13 x 13 cm.

Cerințe de sistem: Windows 98/2000/XP, 64 Mb hard, E-

Pub

ISBN 978-9975-86-062-8.

821.135.1(478)-31

B 96

AURELIU BUSUIOC

SINGUR ÎN FAȚA DRAGOSTEI

Aureliu BUSUIOC (1928, Cobâlca, azi Codreanca, județul Orhei – 2012, Chișinău), scriitor român. Își ia bacalaureatul la Colegiul „C. Diaconovici-Loga” din Timișoara. Urmează Școala Militară de Ofițeri Activi de Transmisiuni din Sibiu, pe care, în timpul examenelor de absolvire (1949), o părăsește, pentru a se alătura familiei, obligată de autoritățile sovietice de ocupație să se „repatrieze”. Se află în lagărul sovietic de filtrare de la Sighet (1949-1950). Este depanator-radio la un atelier din Chișinău, student la Institutul Pedagogic din Chișinău, apoi redactor la Editura de Stat. În 1955 debutează editorial cu placheta de poezii umoristice *Prafuri amare* și cu cartea

pentru copii *La pădure*. Lucrează în presa timpului. Îi apar volumele de versuri *Piatra de încercare*, *Firicel de floare rară*, *Dor*, *Poezii*. În 1966 publică romanul *Singur în fața dragostei*. În 1969, la Teatrul *Luceafărul* din Chișinău îi este montată piesa *Radu Ștefan, întâiul și ultimul*, interzisă de autorități după câteva reprezentații. În 1973 îi apare romanul *Unchiul din Paris*, tradus peste un an în rusă, germană (trei ediții), slovacă, bulgară ș.a. În 1986 îi apare romanul *Local – ploi de scurtă durată*. Laureat al Premiului Național (1996). În ultimii 15 ani, publică romanele *Lătrând la lună* (1997), *Pactizând cu diavolul* (1999), *Spune-mi Gioni!* (2003), *Hronicul Găinarilor* (2006), *Și a fost noapte...* (2012).

„Busuioc impunea un erou atipic, în primul rând ca limbaj, în al doilea – ca maniere. Seducător, inteligent, fără iluzii donquijotești și – cum de s-a putut? – fără idealuri într-un timp când și vacile furajate trăiau conform „mărețelor chemări”, Radu Negrescu rămâne un sceptic din oficiu, dar mai ales un neangajat.”

Eugen LUNGU

În loc de prolog

L-am întâlnit, recunosc, într-un restaurant. De fapt, n-are importanță unde l-am întâlnit, pentru că l-aș fi întâlnit neapărat, îl căutam, iar locul n-are nicio semnificație.

Stătea la singura masă liberă, avea în față un coniac și o cafea abia începută, și după felul cum mi-a permis să ocup locul și apoi și-a întors, prefăcut distrat, privirile spre intrare, am înțeles că așteaptă pe cineva și că nu mă puteam considera decât un intrus.

Cum însă foamea îmi dicta alte reguli decât cele impuse de buna-cuviință, am preferat să rămân anume la masa aceasta.

Ați ghicit, desigur, că el avea să fie eroul a cele ce urmează și țin să vă confirm imediat presupunerea. Da, el avea să fie eroul celor ce vor urma. Atunci însă nu știam lucrul acesta nici eu, și cu atât mai puțin îl putea bănuî el.

Era un client vechi al acestui așezământ, am notat amănuntul din gestul gratuit al chelnerului de a-i scutura niște firimituri imaginare de pe fața de masă în timp ce asculta, absent, comanda mea.

Când cele câteva slabe încercări de a lega o discuție se izbiră de zidul impenetrabil al unor „da” și „nu” seci, mă limitai să-l examinez pe furiș: un prost, dar util obicei profesional, care mi-a cauzat destule neplăceri în viață, dar mi-a oferit și numeroase satisfacții în scris.

Era un bărbat sub treizeci de ani, probabil înalt (mai târziu m-am convins de justetea presupunerii), de o frumusețe rară. Una din acele frumuseți pe lângă care treci

fără să le observi imediat, dar de care nu te poți rupe, odată observându-le.

Trăsături precise (și totuși mai mult schițate!), viguroase și aproape clasice dădeau feței lui o expresivitate uluitoare. Negru, aproape un mulatru, cu buze senzuale și nas roman, cu ochii negri, dar fără să pară mici, subliniați de niște cearcâne bine întunecate și ele, cu ovalul feței alcătuit parcă din numeroase linii frânte, și totuși neașteptat de perfect, tânărul acesta nu putea să nu atragă atenția.

Nu m-aș teme să afirm, chiar cu riscul de a mă contrazice, că ar fi putut servi drept model anume prin faptul că toate amănuntele feței lui erau în fină discordanță cu ceea ce ne-am obișnuit să numim model. Dar numai aparte luate! În ansamblu alcătuiau un tot armonios, aș zice etalon, de o frumusețe virilă.

Își cunoștea, probabil, calitățile, pentru că mă lăsa să-l examinez, fără să-mi dea de înțeles că am depășit orice limite, chiar ale unei banale curiozități.

Contrar aparențelor, era foarte agitat. Dar cu prefăcută indiferență își pironise privirile pe intrare, de parcă din clipă în clipă ar fi trebuit să apară îngerul să tulbure apele numai unuia lui știute. Era în starea aceea de nervi pe care o încercăm nu înaintea orei fixate pentru întâlnire, ci după ea, când am epuizat toate mijloacele din arsenalul de semne pe care îl posedăm toți: încă zece minute, încă trei minute; dacă trece chelnerul în timp ce număr până la douăzeci – vine!... și așa mai departe... le știți prea bine!

Apoi am prins să observ crescând pe fața lui resemnarea. Resemnarea aceea ce ne cuprinde când am mizat totul pe o

carte și am jucat alta, și ne dăm seama de acest lucru abia când se împart iar cărțile.

Cât de ușor se puteau citi acestea toate pe fața lui! Acum le reconstitui din fragmente, se-nțelege! Dar cât aș fi dat să știu atunci că voi avea nevoie de fiecă amănunt, de fiecă nuanță în acea gamă de expresii ce se succedau pe fața lui ca imaginile pe un ecran!

Atunci voiam să plec, și numai olimpica lipsă de grabă a chelnerului mă mai reținea.

Când, după plată, am observat că pierdusem două ore pentru o cină de unul singur, prinsei să-mi beau în grabă cafeaua, ca să mă ridic.

— Plecați? mă întrebă pe neașteptate.

— Da, zisei, trebuie să plec.

— Păcat. Eu vă cunosc.

— Nu mă miră, zâmbii. Am obiceiul să particip la multe șezători și alte sindrofii literare.

— V-am ascultat odată, întâmplător. Nu v-am citit.

— Mă bucură sinceritatea!

De fapt, nu mă prea bucura, dar înțelegeam că majoritatea oamenilor vor să pară altfel, neobișnuiți, când stau de vorbă cu un scriitor.

— Nu vreau să par altcineva decât sunt, dar într-adevăr citesc puțină, cum să-i zic... beletristică. Mă enervează uneori prea multa ei asemănare cu viața, iar alteori mă scoate din sărite siropul pe care-l servește drept viață...

— O, e alta discuția! Dar, fie-mi permisă remarca, cum poți ajunge la asemenea concluzii când nu citești?

În sinea mea aproape că renunțasem la plecare și n-am protestat când îmi umplu păhărelul din gărăfioara lui în timp ce vorbea:

— În primul rând, am spus că citesc puțin, n-am spus că nu citesc deloc; iar în al doilea rând, nu e suficient oare să știi doar o parte, ca să-ți poți imagina întregul? Mi se pare că aveți și o figură de stil care uzează de acest procedeu... Litota, nu?...

— Da, făcui eu, e drept, dar trebuie să recunoști că nu e un compliment obișnuit și nici chiar plăcut să spui unui scriitor că nu-l citești!

El își sorbi cu înghițituri mici coniacul și zise:

— Amor-propriu, orgoliu... Sunt sentimente care pot fi lezate ușor... Când vrem să fie lezate... Mi se pare că un scriitor nu trebuie să se teamă de asemenea lucruri. Dimpotrivă! Ca un om, hai să-i zicem, convențional, ales, care are de sondat cele mai adânci tainițe ale sufletului omenesc, el trebuie să fie o ființă fără sentimente, cel puțin în aparență. Ca un chirurg! Dacă e să taie, să taie, dar să poată răspunde de ceea ce face și să nu se teamă de răspundere pentru toți chirurgii! Sunt mulți, sunt extraordinar de mulți oameni care cearcă să-și ducă viața ca în romane. Cândva mi se pare că am citit prea mult...

Îmi făcea impresia totuși că vrea să pară un copil teribil!

— Nu te înțeleg, îl întrerupsei destul de brutal. Vrei ca literatura să dea rețete de viață, în așa fel ca astăzi dumneata să nu suferi că ea n-a venit la întâlnire?

El păli ușor, dar continuă pe același ton, oarecum obosit:

— Orice rețete ar fi absurde. Și ar fi absurd să le cerem! Fiecare om e o lume, o lume cu specificul ei, și doar mici

tangente, ce dau în totul lor un fel de lege, hai să-i zicem legea atracției umane universale, ne adună pe toți într-o omenire, un univers. Ar trebui scrise tot atâtea rețete câte lumi! Absurd! Altceva am vrut să spun... Dumneavoastră, scriitorii, ziceți: „Am avut senzația că-mi trece o mână aspră peste coapse”, și comentați imediat toate suferințele bietelor coapse, dar n-am întâlnit niciodată în scrisul dumneavoastră descrierea senzațiilor pe care le trăiește acea mână aspră, pentru că, probabil, are și ea senzațiile ei.

— Și totuși nu te înțeleg...

— Ca să mă înțelegeți, ar trebui să mă cunoașteți, remarcă el. Deși, dacă e să mă cunoașteți, o să mă înțelegeți cu atât mai puțin! Paradoxal, nu?

Majoritatea oamenilor pe care i-am întâlnit, și am întâlnit mulți oameni, s-au străduit întotdeauna, de îndată ce aflau că am meseria scrisului, să-mi comunice istoria vieții lor ca un fapt excepțional, inedit, ce merită a fi descris. Nici nu vă imaginați ce uriașă piedică în drumul spre oameni e amănuntul acesta! Banal, dar adevărat: oamenii trebuie examinați dinăuntru; când încep confesiunile, oamenii pot fi cunoscuți doar din afară. Oare nu vrea tânărul acesta să mă convingă că e un caz aparte? Atâta doar că a găsit un mijloc mai inteligent să mă intrige?

La urma urmei, mi-am zis, diferența de vârstă dintre noi nu e prea mare (mai târziu m-am convins că am dreptate), experiența mea n-o poate depăși într-atâta pe a lui, ca să nu-i pot pătrunde lumea interioară și s-o cunosc fără frumuseți și alte floricele, și – iar la urma urmei – mare lucru să am încă o deziluzie și să nu fie el cel care ar fi

putut să mă intereseze măcar cât de cât?... Hotărâi totuși să-l mai încerc puțin.

— Toți oamenii cred despre ei înșiși lucruri bune, socotesc cel puțin că viața pe care au trăit-o merită să fie așternută de cineva pe hârtie. O mică slăbiciune omenească, mișcătoare, de altfel. Să nu te superi...

— Nu mă supăr, mă întrerupse el, nerăbdător. Sunt matematician și caut să traduc orice fenomen în limba ecuațiilor și integralelor mele. Ciudat, nu? Singurul fenomen pe care nu-l pot integra în nicio formulă e scurta mea existență de până azi... Știu – el mă opri cu un gest –, îmi lipsesc mulți factori, dar nu mă gândesc numai la azi, – el arătă la scaunul gol de alături, rezemat cu spătarul de masă, în semn că locul e rezervat, și zâmbi forțat: Ba chiar să facem abstracție de azi!... Oricum, nu găsesc ecuația...

N-aveam ce să-i spun. Să-i spun că viața nu poate fi modelată matematiceste? De ce adică să nu poată fi? Sau alte cuvinte fără importanță, doar de dragul de a spune ceva?

— Probabil că diferența de vârstă dintre noi nu e prea mare, continuă el. Oamenii din aceeași generație găsesc mai ușor limbaj comun, dacă nu se nasc bătrâni sau cu grăsime pe creier. Ați observat, probabil, acest obicei al unor semeni de-ai noștri... Urmărilor... În sfârșit, un cântec prea des repetat. Da, până de curând am fost profesor la țară. Vă miră?

Avea spirit de observație. Această ultimă declarație mă mira puțin. Eram convins că am în fața mea un orășean tipic.

— Nu trebuie să vă mire! M-am menajat. O, de mine m-am îngrijit întotdeauna! Nu vă interesează problema intelectualului la țară?

— N-o cunosc decât în linii mari. Dar există în fond această problemă?

Voiam să-l înțeleg cumva. Indiferența jucată a tonului, acum înțelegeam că juca puțin, mă jena. Și el, probabil, înțelegea acest lucru.

— Sunt multe probleme care nu există. Părinți și copii, de exemplu, și altele. Dar una dintre cele mai arzătoare probleme inexistente la ordinea zilei este... Cât de frumos sună...

M-a vizitat chiar a doua zi.

N-am stenografiat și nici n-am înregistrat pe o bandă de magnetofon ce mi-a povestit, dar nădăjduiesc că n-am schimbat prea mult din cele auzite, ba chiar am păstrat și narațiunea la persoana întâi! Singurul lucru pe care mi l-am permis a fost să intercalez în povestirea lui unele pagini (unele!) din caietul cu însemnări zilnice al Vioricăi Vrabie, pe care, în seara aceea, Radu Negrescu a așteptat-o zadarnic la restaurant.

Cum am aflat de acest caiet și cum am reușit să-l răsfoiesc, e o întreagă poveste, iar dacă n-o istorisesc aici, o fac nu pentru că m-aș teme să vă plictisesc – dimpotrivă! –, ci pentru că e vorba de un secret profesional, și, nu trebuie să vă explic, știți prea bine cât de greu e să afli de la cineva o taină de breaslă!

Curios lucru, dar când s-a oprit în ușa cancelariei la braț cu Otilia, nici prin cap nu mi-a dat să-i cercetez picioarele sau bustul. I-am prins doar privirea, foarte nedumerită și speriată sub părul prăfuit ce-i cădea, bine pieptănat, pe ochi, și am înțeles imediat că știe totul.

Că Otilia („te rog să-mi spui Otilia Octavianovna!”) are (după o scurtă ezitare) patruzeci de ani neîmpliniți, predă lucrul manual la școala din localitate („o mizerie!”), a absolvit liceul de menaj („i se spunea *școală*”, de fapt, era *liceu*”), n-a fost măritată niciodată și e încă fată mare („bărbații sunt niște ticăloși, nu merită să le dai ce ai mai scump, îi știu eu!”).

De altfel, informațiile acestea le putea căpăta oricine chiar de la deținătoare, și nu mai târziu decât în primele trei minute de convorbire.

Îmi imaginam ce mutră făcuse când a întrebat-o: „Mai ești virgină?”, ca să mă descrie îndată pe mine, și încă în cele mai negre culori. „Fii foarte atentă! E cel mai mare ticălos de la noi. Ca toți bărbații!”

Nu mă înșelasem. Simții lucrul acesta din tremurul mânuței mici și umede de emoție, din privirea un pic obraznică, în orice caz superioară: „Crezi că nu te știu?”, și din vibrația aproape imperceptibilă a glasului, când se făcură prezentările:

— Vi-o-rica...

Îmi părea, se-nțelege, foarte bine, eram chiar încântat, aș fi dorit doar să știu: „Ivanovna” sau „Vasilevna”? („Uite bine la mine, să vezi cum arată un corupător de minore de la țară!”)

Își smulse mâna cu un gest aproape disperat și repetă cu un glas mai sigur, deși forțat:

— Viorica! Viorica Vrabie! („Ca să știi: tovarășa Vrabie, și atât! Vă cunosc eu, bărbații!”)

Spânu se grăbi să întrerupă dialogul numai de noi înțeleș, ca să rostească unul din numeroasele adevăruri, pe care le știa adesea pe de rost:

— Ehe, tovarășă Vrabie, dar are dreptate tovarășul Negrescu! La noi așa-i: cum intri în școală ca pedagog, s-a terminat cu Viorica și Marica – Viorica Ivanovna, Maria Vasilevna, iaca! Școlarii au nevoie de pilde bune! Și noi trebuie să le dăm pilde bune.

Ea zâmbi:

— Viorica Mircevna! Sună ciudat, nu-i așa?

Spânu constată cu multă profunzime:

— Ciudat, neciudat, n-ai ce-i face! Că nu mata l-ai botezat pe tata!

Otilia izbucni într-un râs cu hohote, care acoperi până și nechezatul lui Pinte. Spânu se simți obligat să adauge:

— Popa l-a botezat pe tata matale!

Spânu e un dobitoc. E de multă vreme directorul acestei școli, eu, cel puțin, acum doi ani, când am picat aici, l-am găsit director, și acum, când o să plec, tot director o să-l las. Se zice că e neam cu nu știu cine, lucru care nu mă interesează, cum nu mă interesează nici fecioria imaginară a Otiliei. Habar n-am de studiile lui, pentru că predă vreo cinci obiecte, ba odată, când am lipsit eu o săptămână întreagă „din motive tehnice”, a încercat să predea și fizica sub formă de convorbiri antireligioase...

— Ei, vasăzică, avem și franțuzoaică! ne comunică profund Spânu, când prezentările fură sfârșite și toate complimentele făcute. Până la pedsovet¹ mai este vreme, așa că mata, Viorica Mircevna, te poți aranja la gazdă. Ți-am găsit o gazdă bună, cam departe, dar la o gospodină puternică. Iaca, te-a conduce tovarășul Negrescu.

Privii la geamantanul ei cât un dulap și mă întrebai dacă nu-i totuși Spânu un om de spirit. Dar nu puteam fi moșic:

— La cine?

— La Safta lui Terinte, văduva. Peste răpă.

O să fie un spectacol colosal! Pentru prima oară în Recea Veche! Numai trei zile! Cumpărați bilete din timp! Eu cu dulapul pe umeri și sfrijita asta alături, gata să leșine de spaimă la vederea primului vițel ce-o să ne taie drumul...

— Poate nimeresc singură? se interesă ea, destul de nesigur. De ce să deranjez pe tovarășul...

— Negrescu, o ajutai eu, scutind-o să pronunțe un nume odios, și dintr-o mișcare mă pomenii cu dulapul în mână. Era neașteptat de ușor. Boarfe, desigur. Fuste de nailon, bluzițe transparente, ca și intențiile ei de fugă, pe care a început să le coacă din clipa când a coborât din autobuz, ciorapi, cămășuțe...

Mă uitam la pantofiorii ei cu tocul cât un creionăș, ce se îngropau cu totul în praful fin și fierbinte de pe drum, și încercam să mi-o imaginez în cizme de cauciuc, toamna. Când o lăsasem să treacă prima pe ușa cancelariei, îi văzusem bine picioarele. La dracu', le avea frumos sculptate!

¹ Consiliul pedagogic (*rus.*).

Acum pășea alături. Îmi venea până la umăr. Avea fața albă, ochii albaștri sau verzi, nasul drept, iar gâtul neînchipuit de lung și arcuit, ori poate părea așa, subliniat de tunsura băiețească.

Și în general părea destul de înfiptă.

— *Une garçonne*², gândii cu glas tare.

— Știi franceza? se miră ea.

— Din fericire, nu. Știu foarte multe franțuzoaice.

Nu-mi răspunse.

Safta lui Terinte, dacă era aceea pe care o bănuiam eu, locuia departe. Geamantanul și tăcerea tovarășei de drum începeau să mă plictisească.

— Ce mai nou pe la târg? zisei într-o doară, ca să-i dau de înțeles că știu totuși să întretin o conversație.

Nu găsi de cuviință să-mi răspundă.

E o aristocrată, nu stă de vorbă cu hamalii.

— Noi, ăștia, țăranii, trăim cum a dat Domnul. Nu știm ce se face pe lume.

Nu întoarse capul.

— Te-am văzut alaltăieri la Filarmonică. Erai cu una din multele franțuzoaice pe care le știi.

Fusesem cu una roșcovană, Ala, nici nu m-a lăsat s-o sărut, era să pierd autobuzul.

— A, soră-meal...

— M-a și izbit asemănarea. Ca două picături de apă...

— Avem mame felurite... Și tați... de altfel. Erai cu fratele?

² O băietană (*fr.*).

Se opri ca să-și culeagă un pantof din praf. Îi întinsei mâna ca să nu-și piardă echilibrul. Se rezemă de mâneca mea cu un singur deget, de parcă s-ar fi temut să nu se murdărească.

— Mulțumesc.

— Mi-a făcut o deosebită plăcere.

Era o căldură grozavă. Satul părea pustiu. Oamenii plecaseră la cules porumbul, din când în când trebuia să ne lipim cu spatele de garduri, ca să facem loc vreunui camion plin vârf cu știuleți galbeni și mari. Când se risipea norul de colb stârnit de mașină, hainele mele negre arătau tot mai jalnic...

— Și când zici că pleci? mă interesai.

— Unde?

— Acasă la mămica.

Râse scurt.

— Probabil, de vacanța mare.

„Ehe! rânjii în mine. Să ne vedem peste-o lună-două, când dau ploile! Adică cine știe!...” Geamantanul începuse să prindă greutate ca și oamenii pe care abia începi să-i cunoști. Numai că în cazul cu oamenii lucrurile se petrec mai adesea invers. Îmi amortise mâna și nu aveam niciun chef de vorbă.

— Mă cheamă Radu, Radu Negrescu.

Era caraghios, dar n-aveam ce să-i spun.

— Ivanovici sau Vasilevici?

E spirituală! Peste jumătate de an să te văd, porumbițo!

— N-aș putea spune precis. Am fost crescut într-o casă de copii.

Acuși o să izbucnească în hohote de plâns, o să mă sărute pe frunte și o să-mi mângâie părul: „Iartă-mă, te rog, n-am știut. Dar în viața asta nu sunt numai dureri! E atât de bine să trăiești. În muncă se uită toate. Munca lecuiește rănilor cele mai grele, și unde mai pui satisfacția sufletească, ce...”

— Sper că elevii nu te numesc Radu!

— Nu. Nicolaevici.

— Ți-o fi rupt mâinile geamantanul meu, Radu Nicolaevici. Poate-l mai duc și eu?

Și totuși femeile sunt sentimentale!

— Vai de mine, Viorica Mircevna! Nici n-am observat că am un geamantan în mână! Credeam că e un plic roz și parfumat... Ai într-însul operele complete ale lui Balzac și Zola?

Se opri ca să rupă de peste un gard o crenguță de salcâm cu un ciorchine alb și colbuit.

— A înflorit a doua oară! Ia te uită! O să fie toamnă lungă și caldă.

Îmi suflă drept în nas colbul de pe crenguță, o mirosi și se strâmbă.

— Nu mai e ca primăvara...

Cât romantism, Doamne! Și eu care-mi închipuiam că citește biografiile fizicienilor iluștri și dansează twist! Te mai pomenști că organizează un cor la școala serală și ocupă locul trei la olimpiada republicană.

Mă pomenii deodată vorbind:

— De ce, are și toamna farmecele ei. Când bate bruma, toate dealurile ăstea se fac roșii ca un ruj de buze. Și copiii

vin la școală cu mustăți până la urechi. De vin nou. Salcâmii...

Și alte stupidități de felul ăsta.

I-am cântat, probabil, mult, pentru că atunci când reușii, în cele din urmă, să mă opresc, gâfâiam ca un cal bolnav de tignafes.

— Nu mă așteptam la atâta poezie de la un fizician! Predai de mult aici?

— De doi ani. Dar m-am pătruns adânc de poezia vieții la țară. Sunt un entuziast. I-am propus președintelui să construiască un cafe-șantan și o baie. Știi că ai să fii diriginta clasei a noua?

— E o clasă rea?

— Nu există copii răi, există profesori incapabili.

— Citești regulat ziarele?...

Dacă nu mă înșela intuiția, casa de peste râpă, cu patru ferestre și prispa trasă cu brâu albastru, cu doi cireși sau alt neam de copaci în pridvor, trebuia să fie a Saftei.

Trecui puntea îngustă, șubredă, fără balustradă (acum înțelegeam de ce-i văduvă gospodina: i s-o fi întors omul afumat de prin vecini!) și mă oprii în fața a trei-patru scânduri ce trebuiau să simbolizeze poarta.

În ușă răsări imediat o femeiușcă destul de tânără încă, se repezi la noi, îndreptându-și din fugă broboada neagră și cotcodăcind:

— Pofțiți, pofțiți, bună ziua! D-apoi v-am așteptat încă de ieri! Da' pofțiți, treceți! În casă-i răcoare, of! Mare năduf!

Femeia se învârtea fără niciun rost și încerca să-mi smulgă din mână dulapul. Îl depusei cu un oftat de ușurare și mă așezai pe prispă.

— Soțiorul? se interesă Safta. Și, fără să observe ochii mari ai franțuzoaicei, mi se adresă: Da' pe mătăluță mătincă te-am mai văzut pe-aici! La școală. Treceți în casă! Pofțiți!

Mă ridicai de pe prispă.

— Lele Safto, țin să te informez că sunt un misogin incorigibil și prefer o existență solitară, de celibatar...

Arătai spre colegă:

— Iar în ce-o privește pe dumneaei, vezi să nu ducă lipsă de nimic, să se simtă ca la mămica acasă! Bun? Nu uita, Viorica Mircevna, la ora patru fix avem consiliu pedagogic. Directorul e un om sever și ține grozav la disciplină. N-am să intru în casă, deși nu mă inviți, te-aș sfătui doar să îmbraci un șorț negru, mai lung. Ca să faci o impresie bună la primul duminical consiliu pedagogic!

O salutai cu multă sobrietate, făcui din ochi Saftei și mă îndreptai spre poartă. Simțeam că mă urmăresc amândouă din prag. Pe punte lunecai, pe puțin să-mi rup gâtul, ieșii în drum și abia acolo mă întorsei.

Intraseră în casă.

3 septembrie 196...

Sărăcuțul meu caiet cu scoarțe albastre! De trei luni n-am mai stat de vorbă cu tine... Și am atâtea să-ți spun! Că sunt profesoară de cinci zile! Și nu undeva, ci la Recea Veche! Sună frumos, nu-i așa? Recea Veche! E un sat ca o jucărie. Căsuțe albe, pomi nenumărați, ca o pădure, ba chiar și o pădure adevărată de jur-împrejur. Stau la lelea Safta, o văduvă bună și iute ca un titirez. N-are copii și se ngrijește de mine, de parcă i-aș fi cel puțin fiică. Cumsecade femeie.

Și ce primire! Să crăpați de ciudă, voi, scepticilor, ce mi-ați descris viitorul în cele mai mohorâte culori.

Când am coborât din autobuz, m-a luat în primire imediat profesoara de lucru manual de aici, un fel de caraghioasă de vreo cincizeci de ani (ea zice că are patruzeci neîmpliniți! Ah, femeile): „Te rog să-mi spui Otilia Octavianovna” (era să pufnesc de râs), „școala de aici e o mizerie, o, liceul nostru de menaj! Îi zicea școală, de fapt era liceu!” și așa mai departe. La început o sfeclisem, pe urmă mi-am dat seama că e o coțofană inofensivă. Aproape ca Musea noastră. Știu toată biografia ei, știu că e fată mare, că bărbații nu merită să le jertfești tot ce ai mai scump... Lelea Safta zice că se culcă cu toți tractoriștii de la școala serală. Treaba ei! N-o să-mi fac menajul cu dânsa! M-a întrebat în gura mare dacă sunt fecioară și m-a implorat să mă feresc de un profesor de-aici, un „lovelasă”, cum îi zice ea, fără egal. În zece minute, cât am făcut cu ea până la școală, am reușit să cunosc cursul scurt al tuturor biografiilor corpului didactic!

M-au primit bine, au râs de „Viorica Mircevna”, ca de obicei, iar până la gazdă, la lelea Safta, m-a condus – ironia sorții – chiar „lovelasă”, Radu Negrescu, profesor de fizică și matematici, un bărbat de-o frumusețe să-ți stea ceasul. L-am văzut prin oraș, acum câteva zile, am stat chiar cu un rând în urma lui la Filarmonică, la Richter. Era cu o roșcovană. Ar fi putut avea mai mult gust... E însurat, dar nu trăiește cu nevastă-sa. Să-i fie de bine!

Face impresia unui băiat deștept, deși pozează Pigeon!³ Când am ajuns la lelea Safta, costumele lui negru arăta rău.

³ Filfizon (fr.).

În aceeași zi am avut consiliu pedagogic. Primul meu consiliu! L-am cunoscut mai îndeaproape pe director. N-a făcut nimic să-mi schimbe impresia pe care mi-a lăsat-o astă-vară la secția raională, când am venit cu numirea. Prost de rage, dar plin de importanță. M-a numit dirigintă la a noua „a”. Poame bune, mi-am zis: mi s-a părut că oftează toți ușurați când am acceptat!

Apoi prima zi de școală. Mă așteptam, ce e drept, la mai mult fast, e o sărbătoare totuși! A fost numai o cuvântare, destul de ștearsă, a vorbit directorul. „Să fiți cuminți, să nu spargeți geamurile, să fiți «culturali» și să învățați.” Copiii au aplaudat vreo zece minute, să se dezmoștească. Am făcut cunoștință cu a noua „a”. Obrăznicuți, dar nimic grozav. O să ne înțelegem. Lecțiile propriu-zise încă n-au început. Facem „practică de producție”, de ieri. Mai pe scurt, strângem strugurii la vie. O să dureze vreo lună. Păcat. Lucrul acesta dezorganizează copiii. Să nădărdim însă că o să fie totul bine.

Da, se uită cam strâmb la mine colegele. Nu le plac toaletele mele, și nici tunsura! Îmi pare rău de ele, dar n-am ce le face. Lelea Safta zice de orice rochiță că mă prinde minunat! Bună femeie!...

||

E a cincea săptămână de când m-am obișnuit să trec pe lângă școală cum aș trece pe lângă orice clădire din sat, pe lângă sediul brigăzii ori pe lângă poștă. Adică la poștă intru de două ori pe zi în așteptarea „marelui semnal”...

La școală mă opresc în curte, îmi iau tinerele vlăstare și le mân ca pe niște găsculițe la ciugulit poamă. Suntem în

perioada ce poartă mândrul titlu „practică de producție”, altfel – politehnizare.

E o investiție de energie cu randament extrem de scăzut, dar părțile sunt foarte mulțumite: nici strugurii nu putrezesc pe deal, nici stomacurile copiilor nu se mai strică... În ce mă privește însă, mi se face greață doar la vederea ciorchinilor, noaptea am coșmaruri viticole și uneori chiar vinul mă pune pe gânduri. Am ajuns să-i invidiez pe cei de la porumb ori sfeclă de zahăr. De altfel, invidia e reciprocă...

După-amiază, când îmi expediez discipolii pe la casele cui îi are, citesc până mi se umflă capul, dorm o oră-două și mă trezește cu precizia unui cronometru, la ora nouă, Maier, directorul nostru de studii.

Vine să bem.

Uneori scoate din buzunarul hainei de antilopă, arsă în câteva locuri de acizi (în doi ani nu l-am văzut să-și schimbe haina!), o sticlă de coniac ori de vișinată, de cele mai multe ori însă se așază tăcut la masă și oftează, ridicând din umeri. M-am obișnuit să-l înțeleg încă din prag, și în cazurile acestea îi arăt din ochi locul unde-mi păstrez rezervele, când le am, ori trec în odaia gazdei, unde dau dispozițiile necesare.

Maier se așază la masă, apucă de pe etajeră o carte la întâmplare și nu-și ridică ochii de pe ea decât să ciocnim. Bea fără să se strâmbe, cu înghițituri mici și nu mănâncă nimic. La întrebările mele răspunde cu o ușoară mișcare din cap, da sau nu, iar dacă se întâmplă să improvizez vreo nouă teorie, și lucrul acesta se întâmplă mai în fiecare seară, lasă cartea la o parte, închisă peste degetul arătător, ridică

paharul și zâmbește. Nu știu dacă mă aprobă sau ba, nu știu dacă m-a ascultat măcar, dar nu-mi amintesc să fi lăsat cartea și să fi ridicat paharul în alt moment decât atunci când ar fi trebuit s-o facă.

Când terminăm sticla, de obicei pe la miezul nopții, mă oprește cu mâna la inimă să mai încep alta, se ridică, mângâie cartea cu un gest de parcă ar șterge-o de praf, o pune la loc și pleacă grăbit, de parcă și-ar fi adus aminte subit că întârzie undeva.

După părerea mea, nu-i un interlocutor ideal, îmi place grozav să discut polemic, să mă încaier ori pur și simplu să-mi bat joc. Și totuși m-am deprins cu el, în rarele seri când, neștiut din ce motive, nu vine, simt că-mi lipsește ceva.

Ieri-seară m-a uluit grozav.

A intrat ca de obicei, a scos din buzunarul hainei de antilopă o sticlă de rom „Habana”, a pus-o pe masă și mi-a făcut din ochi.

— Ești genial, Boris! îi spun pe nume, deși e mai în vârstă cu vreo cincisprezece ani decât mine. Pentru romul ăsta ar trebui ceva ananas sau banane, dar mă tem că e închis *lariocul*!⁴...

Făcu un gest de ascetă renunțare și se așeză la masă.

— Închin acest prim pahar pentru bărboșii care știu ce-i trebuie unui om de treabă! zisei eu, umplând ochi două păhărele.

Îl dădu de dușcă și se opri pe câteva clipe cu răsufierea tăiată.

— Hm!... observă el în cele din urmă.

⁴ Aprozarul (*rus.*)

Apoi luă de pe etajeră o carte, ceva despre Fermi. Privi lungă vreme portretul savantului, de parcă ar fi așteptat să afle ce se petrece în spatele ochilor sclipitori ai italianului, răsfoi câteva pagini și reveni la portret.

Lăsă cartea să se închidă peste arătător, umplu singur păhărelele și-l ridică pe-al său.

— Radule, și eu... Închise ochii. Știi, și eu visam... să lucrez într-un institut... la academie...

Răsturnă a doua oară păhărelul, până la fund, inspiră zgomotos și deschise cartea.

Nu mai scoase o vorbă până la plecare.

Bău și paharul de țuică pe care i-l umplui când terminarăm romul și ieși aproape trântind ușa.

Ciudat om, Maier!

Predă chimia, are vreo trei premianți pe la nu știu ce olimpiade, vreo cinci copii acasă și o soție veșnic încruntată sau poate bolnavă, dar n-am auzit niciodată să fi încercat măcar să iasă din văgăuna asta! E al doilea an director de studii. Se-mpacă cu toți, pentru că nu schimbă cu nimeni mai mult decât minimumul necesar de cuvinte, dar, deh, să-ți îngropi așa capacitățile, dacă știi că le ai? E în satul ăsta de prin cincizeci...

Trăgea un vântuleț subțire, dinspre sud, dar destul de înțepat și „bologna”⁵ mea îmi dădea de înțeles că ar fi cazul să mai fac ceva mișcare, altfel pot îngheța. Dar mă gândeam la Maier. Probabil, n-am procedat strălucit aseară, când i-am dezvăluit taina „Marelui semnal” pe care-l aștept de la

⁵ Fâș de Bologna (*it.*).

academie. O, nu mă îndoiesc nicio clipă că n-o să-mi pună bețe-n roate, dimpotrivă! L-o fi durut însă...

Mă opri din gânduri un bas profund:

— ... lucrează

Tresării speriat și mă făcui roșu (din fericire, numai eu pot simți acest schimb de culori pe fața mea – sunt foarte negru), mă făcui roșu, de parcă mă surprinsese cineva asupra unui lucru urât.

— Poftim? era Pantelimon Trofimovici, șeful brigăzii din sat, soțul Tamarei noastre.

— Zic, bine lucrează? arătă la copii.

— O, da! Grozav! La anul, când o să avem și clasa a zecea, cred că o să puteți expedia toți colhoznicii la băi pe vremea culesului.

Brigadierul râse mulțumit.

— Glumești, dar să știi că ajutor avem. Altfel...

El ilustră cu un gest elocvent situația în care s-ar fi putut pomeni brigada fără acest ajutor salutar din partea școlii și aprinse o țigară.

— Cam răcoare, zise el. Mâine-poimâine dă bruma...

Nu sufeream de reumatism și nu puteam prezice schimbarea timpului, dar în ce privește răcoarea, îl aprobai.

— Poate... hm... ne ducem la cramă oleacă, să ne mai dezmoțim?

Cum disciplina clasei a noua „b”, pe care cu onoare o conduceam, n-avea de suferit de pe urma prezenței mele, hotărâi că nici lipsa mea nu va putea să-i dăuneze. Cu atât mai mult, cu cât nu eram cu nimic îndatorat brigadierului.

Crama, de fapt, căsuța pândarilor de la vie, era o sclipuire din piatră, destul de simpatică, cu un mic bordei

alături, în care stăteau călare unul peste altul vreo șase butoaie potrivite cu vin nou. Probabil, rezerve menite să ridice sau să coboare, după împrejurări, moralul oaspeților, destul de deși în colhoz pe asemenea vreme.

Într-o odaie destul de încăpătoare, pe vreo trei paturi de metal, joase, stăteau în jurul unei mese improvizate din scânduri nerindeluite Spânu, franțuzoaica, Pintea și Elena Suru, fostă cândva elevă la această școală, acum conducătoare de pionieri, nepoata brigadierului. Tamara Alexandrovna, lângă ușă, tăia niște felii uriașe dintr-o pâine coaptă, probabil, pentru un Gargantua din partea locului.

— A! Lobacevski! Poftim, poftim, luați loc la noi! Pentru brigadiereasa noastră, „bioloagă”, fizica și geometria erau două fenomene absolut identice. Și cinematografia, probabil, la fel, pentru că lui Maier îi zicea „Eisenstein”, avându-l în vedere, probabil, pe Mendeleev. Avea ea o pasiune pentru porecle savante.

Adică invitația la un „să ne mai dezmoțim” nu era gestul unei inspirații de moment... Începeam să am succes!

Apariția mea stârni o bucurie generală.

Spânu lăsă neîmpărtășit unul din numeroasele adevăruri pe care le comunica, desigur, adunării, ca să-mi facă loc cu mare părere de bine:

— De-a dreapta tatălui, fiule rătăcitor!

Glumele lui aveau întotdeauna un efect răsunător. Pintea, geograful, care stătea între cele două fete, îmi făcu din ochi:

— Ai înghețat, Nicolaevici! Dacă nu știi să te încălzești!

Brigadierul mai aduse o strachină cu brânză și niște murături, iar unul dintre pândari depuse o căldare cu vin

alb la mijlocul mesei, cu dexteritatea unei îndelungi experiențe, exact pe urmele mai vechi, dar roșii, ale aceluiași vas.

Se vedea totuși că întrerupsesem o discuție extrem de însemnată și agitată: franțuzoaica le povestea, probabil, ultimele noutăți cu privire la soarta tragică a minorelor pariziene, ori Spânu încerca să combată vederile antipedagogice ale vreunui director vecin, pentru că fericirea stârnită de apariția mea se stinse curând pe fețele mesenilor, ca să facă loc seriozității necesare în orice discuție importantă.

— Nu, Mircevna, zise directorul după o scurtă perioadă de acalmie, folosită pentru a închina un pahar de o curățenie destul de dubioasă în sănătatea „fizicienilor, care nu prea fac companie cu noi, bieți pedagogi, în veacul ista al tehnicii, dar ce să-i faci, așa-i vârsta, s-or îndrepta ei”. Nu, mata n-ai dreptate. Și ți-oi spune de ce. Țara și orașul, îi drept, au să-și șteargă cu vremea deosebirea, dar până una-alta n-ai ce-i face, țara e țară. Sat! Oameni cu vederi încă înapoiate. Nu zic de toți, Doamne ferește! făcu o mică pauză și ciocni cu brigadierul, dar nu bău. Sânt și la țară oameni înaintați! Ehe! Dar țăranii în cea mai mare parte au încă vederi vechi. Și iaca vii mata, și te văd ei tunsă așa, ei, cum să-ți spun... Așa, știi! Nu, nu! Nu vorbesc chiar de mata! Și îmbrăcată cu rochia, mă iertați, mai sus de genunchi, și cu buzele date... Iar mata ești pedagog. Ei îți dau copiii... Ți-i încredințează, ca să zic așa. Ei, cum vine treaba! Copiii văd acasă una și la școală alta? Da' de ce? Cu mintea lui el nu poate înțelege. Iar părinții la țară nu știu încă pedagogia. Și

autoritatea matală... șic! Așa că, vrei, nu vrei, dar trebuie să joci ca ei...

— Să te adaptezi la mediu, își aminti Tamara-brigadiereasa, cea cu diplomă de biologie.

— Da, să te *adoptezi!* Iaca!

— Bine, dar spuneți niște enormități..., a început franțuzoaica. Mă scuzați, dar... Fie, aveți perfectă dreptate, e una mentalitatea la țară, unde tradițiile sunt mai tari și așa mai departe, și alta la oraș. Ba mai mult, recunosc, fiecare are dreptul la gustul lui, dar trebuie să existe totuși o normă, un bun-gust general, care poate fi educat și care trebuie educat! Educat, nu impus! Iar din punctul acesta de vedere, intelectualul la sat e un... un far! Da, un far, cum se spune!...

— Chiar far! se repezi pioniereasa. Când mă duc la oraș, mi-i greață să mă uit la fetele de pe stradă: niște mode, că le vezi tot ce au până-n suflet și niște clăi de fân în loc de păr, de se vede îndată că n-au nimica în cap! Far? Să nu te superi, Mircevna, dar ai să vezi că peste o vreme și mata ai să te...

— ... Am să mă dau la brazdă?

— Ei, interveni brigadierul, umplând paharele, da' mai lăsați modelele celea, hai mai bine să închinăm! Că eu așa cred: trăim bine, avem de toate, și noi ce mânca, și la alții de dat, și casele pline. De mode v-ați legat! Hai noroc!

— Moda îi lucru rău! constată Spânu, trântind paharul pe masă. Țăranul să aibă podul plin, că modele or veni ele!...

— Numai nu acelea ca să-ți scoți buclele afară! adăugă ironic Tamara.

— Ei, și mata, Alexandrovna, sări Pinte, care tăcuse până atunci. Apoi se întoarse spre franțuzoaică: Noi nu de mata vorbim.

Ea râse și pentru întâia oară mă privi. De fapt își lunecă ochii și peste locul unde stăteam eu:

— E o neînțelegere la mijloc. Eu nu de mode ca atare vorbesc: deși își are rostul ei, și încă unul mare, și moda, ca un element de civilizație. Eu vorbesc de cultura pe care noi trebuie s-o promovăm la țară, de bunul-gust, de gustul pentru bunul-gust. Și nu de ceea ce numim, de obicei, cultură, cu cifre de televizoare, motociclete și aparate de radio.

Săraca fetiță!

Începea să-mi placă. Ori poate cele două pahare de vin...

De când îi dusesem geamantanul, în prima zi, nu mai schimbasem cu ea decât vreo zece cuvinte, lipsite de însemnătate.

O vedeam aproape zilnic la școală, dimineța, când încerca să-și încoloneze discipolii dintr-a noua „a” – în ultimele zile chiar cu succes! – și pleca cu ei la vie. Aveam sectoare vecine, doar că ai mei pășeau ceva mai vioi.

La consiliul pedagogic mi se păruse că-mi zâmbește complice la cele mai interesante maxime debitate de Spânu, dar n-aveam un chef grozav să leg prietenie cu ea: mă apăsa o experiență prea bogată...

Nu-mi urmase sfatul: nu îmbrăcase un șorț negru și decent. Venise într-o rochiță excelentă, ceva deschis, nu mă prea pricep la culori, în orice caz din marginea rece a spectrului, albăstrie, desigur, cu jupon și pe niște cuie cum scrie la carte.

Arăta bine, chiar foarte bine, și dacă nu mă prea străduiam s-o examinez, înțelegeam lucrul acesta din privirile destul de mohorâte ale jumătății slabe ce participa la consiliu.

Săraca fetiță!

Își găsisese cu cine să discute!

Auzeam cuvintele fără să le pot urmări sensul în fraze, simțeam că discuția se înfierbântă din ce în ce mai mult, dar nu mă puteam obliga să ascult, să înțeleg ceva. Chestiile astea mă plictiseau, pentru că n-aveau niciun rost. Eu consumasem pe vremuri mult mai puțină materie cenușie ca să-mi dau seama de atâta lucru. Și Spânu, și Tamara, și ceilalți doi tinerei (cu brigadierul stăteam de vorbă a treia sau a patra oară) erau niște tabele naive, cum sunt cele din cabinetul unui oculist, și pe care, cu ochi normali, le puteai citi la repezeală.

M-am surprins vorbind. Da, m-am surprins. Și-i vorbeam ei.

Mă ascultau toți. Spânu și ceilalți cu un zâmbet, în care își ascundeau, de obicei, teama, poate nu teama, în orice caz ceva asemănător sau apropiat, pentru că nu mă puteau înghiți și, bineînțeles, știau că se bucură de reciprocitate, deși nu-i uram, era prea mult pentru ei; ea, roșie, cu ochii în paharul din care abia gustase o dată și pe care îl învârtea mecanic în palme.

Îmi dădeam perfect seama că pozez pentru ea, anume pentru ea, și totuși continuam!

— ... Și o să treacă un an-doi, hai să zicem trei, au să treacă trei ani, domnișoară, îi oprii protestul cu un gest, e

un fel al meu de a glumi! *Mille pardons*⁶, încercai să graseiez, cu un succes dubios, ce-i stârni o vagă încercare de zâmbet. Și... o să fugi! Da, o să fugi, în cel mai fericit caz! A doua soluție necesită un caracter mai puțin temerar: o să te măriți. Cu Pinte, sau cu un agronom. Nu te sfii, Pinte, te folosesc doar ca material didactic! Și o să vă faceți o casă. Și o să faceți copii. Trei sau cinci. Fără soț. Și pentru că între timp o să fiți la cuțite cu tovarășul brigadier, o să vă cumpărați o vacă sau o capră. Pentru lapte. Și o să crești păsări. Și o să speli vase. Și o să-l folosești pe Balzac ca suport pentru ceainic. Să nu se strice masa! Și o să vă duceți de două ori pe lună la club⁷ să vedeți filmele din vremea studenției. Iar dimineața și seara o să strigi franțuzește la vacă sau la capră să nu dea cu copita în doniță! În timpul liber ai să dai ceva știință de carte și copiilor la școală. Bineînțeles, dacă n-o să-l rogi pe tovarășul Spănu să te suplinească, până faci clismă unui copil constipat. A treia soluție n-o știu... Dixi!

Îmi băui paharul într-o liniște absolută. Abia apoi începu să râdă. Ea. Ceilalți mai pe urmă. Ca în anecdota cu girafa.

— Ești grozav, Radu Nicolaevici! Știi că ești grozav! Avea un râs molipsitor, deși cam nervos. Plin și în același timp melodios, și pe o gamă destul de largă. Vrei să te dobor cu o întrebare? Numai cu o întrebare?

N-aveam nimic împotriva, pentru că râdeam și eu.

⁶ Mii de scuze (*fr.*).

⁷ Cămin cultural (*rus.*).

— Spune-mi, te rog, ești pe punctul de a fugi sau ai de gând să te însori cu... ei, cu Elena ori cu vreo agronomă?

Râsul conțeni. Pioniereasa se ridică, aruncă un „ei, știți... chiar!” și ieși.

Brigadierul se grăbi să umple paharele, iar pe Tamara o prinse o tuse foarte seacă. Franțuzoaica îi privi pe toți nedumerită, apoi șopti:

— Am făcut o gafă? mi se părea că e gata să plângă.

O liniștii:

— Nu...

Pintea se ridică cu un aer solemn. Gafele săvârșite de alții nu-i răpeau pofta de mâncare, așa că înghițea cu un mic efort o îmbucătură prea voluminoasă și ridică paharul:

— Mircevna (de doi ani auzeam în cancelarie vocativele acestea „Ivanovici”, adică Spânu, „Nicolaevici”, adică eu, de obicei nu răspundeam, „Alexandrovna”, „Vasilevici”, „Mendelevici” – fără prenume!), colectivul nostru îi un colectiv strâns, prietenesc, care colectiv m-a crescut și pe mine, și pe Ivanovna... Că eu aici am mântuit școala, adică șapte clase, că atunci era de șapte clase... Și pot să zic că m-am făcut om. Aici, iaca, tovarășul Spânu, Ivanovici, el mi-a fost învățător, și acum pot să zic că mi-i coleg...

Pintea se întoarse spre director, ca să surprindă gestul aprobator al acestuia, și-l primi: Spânu începuse să moțâie.

— Da! Și vreau să spun că colectivul nostru, strâns, prietenesc... că în colectivul nostru..., pot să zic, sânt și neplăceri...

Nu mi-am putut imagina niciodată cum arăta știința aproape exactă a geografiei în expunerea acestui prostovan... Bietul băiat! Făcea jocul tuturor, deși cred că ar

fi putut ieși ceva dintr-însul, iar acum, observându-l pe Spânu că doarme, nu mai știa pe unde să scoată cămașa. Încercai să-l ajut.

— Autorul neplăcerilor sunt eu, tovarășă Vrabie. Cu milionul meu de păcate ar fi fost de-a dreptul păcat să nu las o pată neagră asupra acestui colectiv imaculat...

Tamara sări arsă:

— Măi, măi, măi! Ce sfânt buzat s-a mai aflat! Nu mi se deschide gura să vorbesc, dar...

Mă străduii s-o liniștesc:

— Nu trebuie, Tamară dragă (știam că adresarea aceasta o enervează), nu te mai omorî atâta, o să te ajut eu: după cât înțeleg, discuția trebuia să ajungă aici. Ei bine, mă adresai franțuzoaicei, e în colectivul acesta un cetățean, care acum doi ani și-a părăsit soția după o scurtă viață conjugală, de câteva zile, o soție atât de bună, atât de deșteaptă, atât de cuminte!... Și frumoasă! Și uite, umblă, sărăcuța, de doi ani, de doi ani tot umblă să se împace, iar cetățeanul nici nu vrea să audă de așa ceva, nici la adunările profesionale nu se duce să i se facă morală, nici de director n-ascultă, nici de colegi, de parcă ar trăi undeva pe lună, iar biata victimă nici n-ar exista!...

Mă întoarsei spre Tamara:

— S-a oprit tot la dumneavoastră, Tamara Alexandrovna?

Tamara își plesni palmele, invocând cerul. Brigadierul folosi pauza, ca să încerce o conciliere:

— Ia mai lăsați vorbele astea! Hai să mai gustăm oleacă, se răsuflă bunătațe de vin, ce dracu'! Radu Nicolaevici, fă-ne cinstea! Viorica Mircevna!...

Băui vinul. Era un vin al dracului de gustos! Cu Maier mă obișnuisem să folosesc lichide ceva mai tari: suferea de stomac.

— Eu sunt monstrul acesta, tovarășă Vrabie, soțul criminal, care înfruntă o soție nefericită, adică fostă soție, și un întreg colectiv... Vai! Și cum nu mai vreau să-mi cheltuiesc energia modestă în asemenea discuții, am terminat, iar gura mea uscată de sete stă la dispoziția matală, Pantelimon Trofimovici.

Brigadierul râse mulțumit!

— Iaca, vezi! Așa-i moldoveanul, se cunoaște: cum i-i rău, închină un pahar, cum i-i bine, iar închină! Mai lăsați și voi omul în pace, ce vă băgați în sufletul lui... Ia hai noroc!

Tamara îl săgetă cu o privire de sabie, dar nu făcu altceva decât să ofteze.

— Parcă noi îi vrem răul? Eh, tinerețe!

Spănu dormea de-a binelea. Aici avea să-și facă somnul până la completa trezie, pentru că de se îmbăta, rămânea în casa unde-l prindea amețeala și n-ar fi ieșit în stradă pentru nimic în lume. Mi se pare că abia când se-mbăta își dădea seama perfect de ceea ce trebuie să facă și devenea astfel un om ca toți oamenii. Dacă ar fi putut vorbi în starea aceasta, probabil că ar fi spus chiar și lucruri inteligente.

Cine știe!

Nu mă uitasem la franțuzoaică după ce terminasem de vorbit. La urma urmelor, cred că știa lucrurile acestea de la Otilia, așa că efectul declarației mele n-o putea zgudui. Și-apoi ce mă interesa efectul? Ce mă interesa fata asta, noua

mea colegă, cu care nu schimbasem decât zece, douăzeci de fraze obișnuite?

Ce mă interesa că se dovedise a fi ceva mai inteligentă decât mi-o imaginam, mai frumoasă decât îmi păruse și mai înțepată decât o clasificasem?

Să fie sănătoasă!

Eu eram în așteptarea „Marelui semnal”! Ea vorbi:

— Mi se pare că n-am dreptul să mă amestec în probleme care aparțin unui colectiv din care abia încep să fac parte, dar... Tunsurile acestea standard imprimă un aer de neseriozitate fețelor pe care le încadrează, le dau o expresie tip, dacă pot spune așa, ori, mai precis, le lipsesc de o expresie inedită. Eu cred că e treaba tovarășului Negrescu și a soției lui – ea accentuă bine acest „lui” – să trăiască împreună sau ba. Nu sindicatul poate hotărî ce e rău și ce e bine în viața intimă a doi oameni... Voiam însă să revin la discuția de la început, cu intelectualul și rolul lui la țară...

Brigadierul aplecă spre sine căldarea ca să măsoare din ochi vinul rămas și țocăi nemulțumit din limbă:

— la te uită cât a mai rămas! Da, la țară orice om învățat e aur, numai că de multe ori nici el nu-și știe prețul!

— Adică îmi dai dreptate, se repezi franțuzoaica, îmi dai dreptate, Pantelimon..., ea ezită.

— ...Trofimovici! o ajută sec Tamara.

— Ehe-he, domnișoară, să-ți spun și eu, ca tovarășul Negrescu, dacă nu te superi! Parcă puține flori avem noi aici care nu știu să înflorească, și tare le-ar trebui grădinari! Am zis alta la început, dar vorbele celea cu moda eu așa le-am înțeles cu mintea mea, că nu de modă-i vorba, ci de viața ce-

o duce țăranul: că de avut au acuma toți, dar de folosit ce au – nu știu!

— Și chiar vrei să vin eu să-ți fac o revoluție? se interesă sarcastic Pinte. În două zile, na: așa și pe dincolo! Fă ca mine!

— De ce, zise Viorica, e mai ușor să vii la om și să-i spui: „Bravo, bine faci ce faci. Iau eu exemplul tău!”

— Uیți de adaptarea la mediu, Mircevna, se repezi însuflețită Tamara.

Era semnul că trebuie să plec. De cât ori avea ocazia, și nu pierdea nicio ocazie, bioloaga noastră ataca această temă. Cred că alteva nici nu știa. Probabil o fi fost lucrarea ei de diplomă. Pe femeia aceasta obeză, cu vreo trei ani mai în vârstă ca mine, dar cu patru copii deja, patru fete, pe care le îmbrăca mereu în rochii de aceeași culoare și croială, spre marea invidie a vecinelor, o știam încă de la universitate. Se pregătea de diplomă în anul când alma mater își deschidea porțile în fața mea. Încercasem pe atunci să-i fac curte, o seară întreagă, chiar cu riscul unui scandal de la mătușă-mea, dar nu putusem scoate din ea decât nesfârșite hohote de râs. Era durdulie, dar bine făcută, și eșecul lăsase urme adânci și pe multă vreme în sufletul meu de tânăr nevinovat.

Acum mă enervau grăsim ea exagerată, scenele de gelozie pe care le făcea bărbatului său peste gardul școlii, pentru că erau vecini cu școala, vădita satisfacție cu care primea lingușirile lui Spânu și ale celorlalți doar pentru că era soția puterii din sat, mă enerva însuși gândul că-i făcusem odată ori încercasem, cel puțin, să-i fac curte.

Adică faptul acesta mă amuza mai mult. La o adunare, așa, de-al dracului, am făcut o aluzie la întâmplarea aceea.

— Mata trebuie să știi, tovarășe Negrescu, mă luă la o parte după adunare Spănu, că nu toate glumele sânt folositoare. Nu se poate să bați în autoritatea unui pedagog de față cu colegii lui!

Pintea închise ușa în urma noastră și mă opri.

— Nu-i bine...

Habar n-aveam ce nu-i bine. Că vorbisem ori că plecam?...

— Nu-i bine... se rezemase de un perete și sufla greu. Era cherchelit.

— Nu-i bine...

O luai la vale prin vie.

Copiii nu se vedeau nicăieri.

— I-am trimis acasă! îmi zice pândarul. Mi-a spus învățătoarea ceea să-i trimit... Care-a plecat...

La început, când nu bănuia încă nimic, Tamara încercase să mă pețască. Ba chiar și pioniereasa îmi zâmbea destul de promițător...

La capătul viei, la intrarea în sat, mă așezai pe niște spalieri de beton, descărcate grămadă. Era pe amurgite. Jos, satul se întindea acoperit de-o ceață străvezie, nemișcată, în straturi; Dealul Prunei, din cealaltă parte, avea culmea linsă galben de ultimele raze ale unui soare ce asfințise.

În fond, ce voiau de la mine? Să mă împace cu fosta soție? Nu prea cred. Știau că e de prisos orice încercare.

Atunci?

Să-mi închidă gura?

Probabil. Dar inutil: n-o mai deschideam de mult și...
...Și nu mai venea „Marele semnal!”
Mă ridicai să plec.
Mă aștepta Maier.

16 septembrie

...Încep să-mi cunosc puțin copiii. Acum îmi dau seama că la început m-au primit cu neîncredere, chiar ostil, deși într-ascuns ostil. Am douăzeci și patru în clasă, între cincisprezece și șaptesprezece ani. Era și de așteptat, nu sunt decât cu vreo cinci-șase ani mai mare ca ei! Mai în glumă, mai în serios îi încerc la franceza mea: cu excepția a vreo trei, mi se par îngrozitor de slab pregătiți. O să am bine de furcă atunci când începem lecțiile! Mi se par cam destrăbălați, sunt obișnuiți să se strige la ei, cu toate că nici strigătul nu-mi închipui să aibă un efect prea mare. Am de gând să nu ridic vocea niciodată. Principial! Putem găsi limbaj comun și altfel. Cu fetele mi se pare că am aranjat treaba: discutăm despre mode. Le sticlesc ochii! Se îmbracă atât de oribil: rochii gata, toate pe-un calapod, de parcă ar fi cusute pentru copii orfani! Credeam la început că mă înșel, mă rog, la culesul viei nu poți veni îmbrăcat de paradă. Dar le-am văzut două duminici în sat, bietele fete!

Cu băieții e ceva mai complicat. Am încercat, în pauză – facem pauze și la vie! – să discutăm ceva politică. Ioc! Altă dată le-am citit din „Tinerețea” un articol „pe teme morale” (iscălit de Pablo, se-nțelege!), ceva destul de încurcat, un tânăr face curte unei fete, îi cere mâna, ea acceptă și... Îl așteaptă zadarnic de ziua nunții în fața oficiului stării civile... Natural, Pablo îi face praf pe amândoi, atâta doar că mi s-a părut prea patetic tonul. La care Ion Armașu, un

băiat destul de dezghețat (de altfel, o rupe binișor franțuzește!), m-a rugat să-mi spun părerea în ce privește libertatea dragostei și perspectivele acestui sentiment în societatea viitoare... M-a salvat sfârșitul pauzei, dar le-am promis continuarea discuției într-una din zilele apropiate... De unde să iau „literatură”? Probabil, am sărit peste cal...

...Otilia m-a ucis cu atenția ei o săptămână întreagă. A înțeles totuși că nu și-a găsit o prietenă și m-a lăsat în pace. Bună cumetriță! Mi se pare că nu-i chiar atât de inofensivă.

Tamara, cea cu științele naturale, și Elena, conducătoarea de pionieri, nu pierd nicio ocazie să-mi dea de înțeles că mă îmbrac prea „țipător” pentru o pedagogă. Ieri am și avut o mică discuție, ca să nu-i zic conflict.

Pe la prânz am fost invitată de către șeful brigăzii de aici, soțul Tamarei, la cramă, la „o vorbă”. Erau directorul, Tamara, Elena și un cocoșel – predă geografia – Pinte. Apoi a venit și Negrescu. N-aveam ce face și am pornit vorba că n-ar fi rău pentru intelectualii de la țară, ba nici pentru sat chiar, să se mai ocupe și de propagarea bunului-gust, de formarea lui. M-am referit mai ales la îmbrăcăminte, la muzică, la multe altele. Doamne, mi-am aprins paie în cap! M-a susținut, ori cel puțin a încercat să mă susțină, Negrescu, și până la urmă a trântit ușa. N-am crezut că mai există asemenea idei sau vederi înapoiate! Și sunt tineri doar, veniți aici să cultive, să ridice și pe alții la nivelul lor! Ferească sfântul, la nivelul lor trebuie să cobori! Îngrozitor! Negrescu mi-a prezis că o să arăt la fel peste trei ani. Ba mai bine mă spânzur!

Câte ceva mi se pare că pricep: Spănu. Un cetățean, care-a pus mâna pe școala asta cu vreo cincisprezece ani în

urmă, cu „sfinți”, ce-nțelege, departe de ochii controlului, departe de știință și intelect, iar ceilalți, mă rog, formați la școala lui... Și, oricât ar părea de curios, nu s-a găsit nimeni, cel puțin în ultimii ani, să se ia de capul lui. Unul de-aici, din cei care-l cunosc în „lucru”... Oare n-o să-mi pice mie norocul ăsta?...

Mi-a plăcut brigadierul: un băiat simplu, cam sub papuc, dar face impresia să fie un om de treabă. În orice caz, nu m-aș apuca să-l compar cu ceilalți...

III

Fiecare om are dreptul la o prostie în viață.

Pentru unii prostia aceasta e și ultima. Pentru alții prima prostie e un fericit prilej de a mai comite multe altele, și numai oamenii de teapa lui Spănu, al căror cap suportă infinit mai ușor chelia decât ideile proprii, nu fac prostii niciodată.

Pentru aceștia lumea e clară ca un pahar de apă, viața e o chestie pe care trebuie s-o trăiești, și îndoielile – niște nourași care pătează efemer albastrul nemărginit al existenței lor senine.

Dacă nu știam vreodată ce să fac, și lucrul acesta se întâmpla prea des, făceam totul altfel decât această ultimă categorie de oameni.

Și totuși săvârșeam prostii nenumărate.

Mătușă-mea, care m-a crescut după moartea mamei și pe care n-am încetat niciodată s-o consider o femeie demodată și genială (reușea dintr-o biată pensie să ne hrănească pe amândoi, ba să ne și îmbrace!), nu cunoștea,

din fericire sau ba, niciun postulat din ale pedagogiei, și singura îndrumare de viață pe care mi-o putea da suna, din gura ei, cam așa: fă ce fac oamenii deștepți și n-o să dai greș niciodată.

De-aș fi știut care-s deștepții!

Proștii îi recunosc doar pe-ai lor, deștepții... știu ei pe cine să laude...

Dar nici prost nu mă socoteam, și tocmai asta mă îngrozea!

În cele din urmă, am făcut și eu cum procedează toată lumea: am hotărât să mă consider un om înzestrat și deștept și m-am fixat pe poziția asta cu fermitatea și tenacitatea unui brad pe o stâncă.

De atunci am început să fac prostiile conștient...

La facultate se vorbea despre mine ca de o mare capacitate fizico-matematică. N-a știut nimeni niciodată câte efortări supraomenești am depus ca să susțin această părere eronată.

Cu câteva luni înaintea ultimelor examene, o colegă foarte binevoitoare m-a inițiat în anumite taine de existență, care m-au făcut să blestem sângeros toate nopțile nedormite asupra tuturor manualelor și formulelor posibile.

De câte ori drumul ales întâiul este și drumul cel bun!

E, desigur, o atitudine cam sentimentală și prea ușuratică, dar totdeauna rațiunea e mai presus de inimă? Și oare totdeauna respectarea normelor scrise și orale dă și o garanție de avantaj neîndoielnic celui ce le respectă?

Vai, ca infractor în domeniul acestor norme, nu aveam să fiu o fericită excepție!

Am cerut mâna colegei și, obținându-i consimțământul, am înregistrat căsătoria „civilă” în imediata vecinătate a numirilor și licenței.

Ce știam eu? Ce văzusem eu? Ori, mai bine, ce pricepeam eu în pasul acesta, unde, odată cu civilizația, instinctul de perpetuare a speciei, singur, nu poate fi un sfetnic de nădejde!

În urmă păstram o copilărie obișnuită și neobișnuită pentru generația mea.

Un tată virtual, doar două-trei fotografii, și durerea aproape simbolică a unor oseminte scumpe și necunoscute, risipite undeva în alte pământuri, probabil, nefertile și posace, ca o cheazășie a unei datorii împlinite până la capăt. Și o dragoste de copil – nu, un dor de dragoste, niciodată trăit, dar purtat mereu din an în an, din vis în vis, ca o nepotolită sete de împlinire, dar și ca o pedeapsă nemeritată.

Mama. Aveam doisprezece ani când a murit. M-a iubit, tânjind după chipul acela pe care-l purta într-însa ca o icoană. S-a veștejit tânjind și s-a stins tânjind. Acum înțeleg că nu pe mine mă mângâia, și ochii aceia mari, cu pupilele dilatate ca de o spaimă și o patimă, căutau dincolo de mine, prin mine și peste timp înapoi. Era tânga aceea nemărginită și neînțeleasă a unei păsări volnice, prinsă în colivie, iar viața și chiar eu, doar zăbrelele ce-o împiedicau să-și ia zborul departe, departe.

Dragostea mătușii, sora lui taică-meu, fată bătrână și dactilografă la pensie, ce avea să înlocuiască și asprimea, și duioșia, și nădejtile părinților, n-a fost altceva decât o

veșnică spaimă pentru ea, și o tiranie docil acceptată pentru mine.

Dacă nu m-aș teme să cad în freudism, aș fi înclinat să cred că mă considera excepțional și mă trata ca atare doar din cauza atașamentului pe care-l au fetele bătrâne pentru obiecte! Mă socotea un lucru scump și mă ferea, geloasă, de orice atingere, de orice contact cu restul lumii. Și acum mă umflă râsul când îmi aduc aminte că și în anul întâi de facultate mă aștepta în stradă, răbdătoare și resemnată, ca s-o însoțesc la un concert sau s-o conduc acasă!

Curios! Pe atunci nu găseam lucrurile acestea neobișnuite. Poate pentru că, lipsit de mediul firesc, copilul din mine se dezvoltă prea încet? Ori poate pentru că, fără să-mi dau seama, acceptam ori cel puțin mă obișnuisem în bună parte cu concepțiile ei învechite, de care, ca un tânăr foarte citit, râdeam în sinea mea?

Cine știe!

Când am condus-o pe drumul din urmă, fără pompă și fără prieteni, eram în ultimul an și îngropam trist ultimul capitol din tinerețe.

Mă aștepta maturitatea și sfatul ei bun să fac și eu ce fac oamenii deștepți, ca să nu dau greș niciodată...

Oamenii deștepți se însurau.

Ca și cei proști, de altfel.

Retrospectiv aș numi dragoste ceea ce a durat atât de puțin. Oricum dragoste. Cum am putea oare defini altfel afecțiunea pe care-o manifesta un copil față de cineva care l-ar fi învățat să fumeze, de-o vorbă, ori să-și facă un zmeu?

A fost dragoste, chiar dacă ar trebui să recunosc că s-a născut ca primă reacție a unui om scăpat de tutelă,

descătușat într-o libertate pe care n-o știa, n-o dorea deci, și nu era pregătit pentru ea.

O iubeam și mă îmbăta conștiința acestui lucru. O iubeam, dar lumea e plină de zvonuri.

Trecutul ei nu era impecabil. Știam acest lucru și nu voiam să-l știu.

Apoi au urmat binevoitoarele amănunte și bine intenționatele sfaturi.

Nu eram în fond altcineva decât unul din mulțimea celor ce nu pot accepta posibilitatea unui Jean Valjean, cu atât mai puțin unul feminin.

La numai două săptămâni de căsnicie am refuzat categoric oferta de aspirantură la academie, am cerut insistent, invocând cele mai neînchipuite motive, să fiu trimis în primul raion pe care mi l-am putut aminti, i-am comunicat soției că „frumoasele zile din Aranjuez” au luat sfârșit, deoarece pe drumul pietros de pionier-misionar pe care l-am ales prezența ei ar putea fi o sarcină prea grea și o ispită prea mare.

I-am recitat cu emfază: „Tu crezi c-a fost iubire-adevărată? Eu cred c-a fost o scurtă nebunie”... Am declarat, mărinimos, că-i las locuința, și că hotărârea mea este irevocabilă. În grabă, mi se pare c-am spus chiar „ireversibilă”, dar, probabil, nu m-a ascultat.

Plângea cu hohote.

Acum doi ani, vara, în stația de autobuze din Recea Veche Otilia a avut marele nenoroc să fie primul viitor coleg pe care l-am întâlnit.

Luasem între timp obiceiul să spun oamenilor tot ce cred despre dâșii.

Încă nu știam că într-o luptă e bine întotdeauna să ai și rezerve.

Acum le am. Și „Marele semnal”, și pe Maier, și pe mulți alții. Știu eu? Poate...

În sfârșit!...

Între 3 octombrie și 13 octombrie (nedatată)

Mi-am amintit azi de tata. Nu știu de ce, probabil, pentru că am primit o scrisoare de acasă. Mama s-a făcut mai bine, se ridică deja. Din cauza aceasta se vede că mi-am și amintit de el. Mă străduiesc adesea să mi-l imaginez, pentru că nu țin minte precis cum arăta. Zadarnic. Îmi apare în fața ochilor doar o umbră cu mici amănunte, dispartate, cunoscute, apropiate, dar o imagine completă nu se încheagă niciodată. Ciudat, aveam vreo unsprezece ani pe atunci. Poate pentru că a murit brusc, neașteptat, în aceeași zi când l-au adus tovarășii pe foaia aceea de cort, zdrobit, însângerat. Se năruise un copac peste dânsul... Și cu atât mai ciudat, cu cât îmi amintesc perfect tot ce mi-a spus. Mama stătea în coridor, albă, vorbea cu felcerul. Eu lângă patul lui, fără să înțeleg nimic. Ba și nemulțumită: fusesem chemată de la școală și chiar de la ora de franceză... Nu găseam nimic însemnat în cele ce-mi spunea, parcă n-ar fi putut să-mi spună aceleași lucruri peste o zi sau două?! „Ascult-o pe mama, Rico. Să n-o obijduiești. Și nu uita cine ești, dar nici să nu învinuiești pe nimeni... Așa-i viața... Uneori însă trebuie...” Nu mi-a mai putut spune ce trebuie... Am înțeles că s-a întâmplat ceva grozav doar când a intrat mama și s-a prăbușit lângă patul lui...

Și când a încetat să se mai întoarcă seară de seară, ostenit, dar plin de voie bună și cu tot felul de jucării meșterite ori descoperite în taiga...

În '56, când a fost reabilitat și ni s-au dat niște bani, nu știu pentru ce, ni s-au întors și documentele, printre care am aflat un portret de-al lui. Singurul. Nu seamănă deloc. Nu știu de ce nu seamănă, nu pot spune în ce anume nu seamănă, dar știu că nu e el. Era altfel, dar nu știu cum. Știe numai mama, dar parcă poți reconstitui un portret din cuvinte, oricât ar fi ele de bune?...

13 octombrie

...Mi-a trecut simțământul acela de singurătate, care mă copleșea. Am niște copii buni, și n-aș putea spune de ce, dar mi se pare că o să ne înțelegem. Cred că țin la mine. Am adus într-o zi vorba de profesori. Lucica, în numele clasei, a declarat că cel mai bun profesor le e Negrescu. (Nici n-au avut grijă să-mi spună că le e drag după mine!)

Ciudat om și Negrescu ăsta! Îmi place și mie fără să-l știu aproape deloc! Probabil că oftează multe fete când se gândesc la el. Mie îmi place altfel...

IV

Nu știu cum se scoală restul lumii dimineța, eu știu că mă trezesc zilnic aproape la aceeași oră, zic „aproape”, ca să nu-mi pun bătrânul deșteptător într-o situație delicată. Stau în pat cinci-zece minute, apoi îmi fac toaleta. Și mă scol întotdeauna cu cea mai bună dispoziție posibilă. Am, probabil, un stomac formidabil. Deși îl îndop seară de seară cu ajutorul lui Maier, și mai ales al coniacului, nu țin minte

să mă fi ales vreodată cu durere de cap. Ori c-o fi pricina paharul de lapte rece pe care-l beau înainte de culcare pentru „denicotinizare”? În orice caz, am un organism sănătos, așa sunt de când mă știu, și asta e principalul!

Da, și încă una: nu visez. N-am văzut un vis în viața mea, habar n-am ce înseamnă să ți se arate tot felul de fleacuri prin somn. Ori poate visez și uit tot până dimineată! Nu știu cauza, dar știu efectul. Sincer vorbind, nu simt nicio părere de rău, ba dimpotrivă, cred că și din pricina asta mă scol cu o bună dispoziție. Precis! Chiar așa: ce mutră aș putea avea după o noapte de discuții pedagogice cu Spănu sau Otilia!

Mătușa Maria mă așteaptă în tindă, ține pe-o mână un prosop mereu proaspăt, iar în cealaltă un urcior cu apă rece ca gheața.

După ceremonialul salutului de dimineată, neschimbat de aproape doi ani, urmează dialogul „eu – mătușa Maria”, de fapt mai mult monologul „mătușa Maria”, fără vădite schimbări și el în acest răstimp.

La început credeam că-mi face apropouri, apoi m-am obișnuit și mă străduiesc să-i alimentez speranța în ale medicinei, inventate de mine, se înțelege.

E o familie de oameni foarte cumsecade, el motorist la grădinărie, ea mai mult pe lângă gospodărie, și n-au copii. Dar nici nu-i pot avea. Am citit hârtia iscălită de-o somitate din capitală pe care scria clar „besplodie II st.”⁸. Ea știe că e o situație fără ieșire și... nădăjduiește. E tema discuțiilor noastre matinale din ziua când le-am trecut pragul, acum

⁸ Infertilitate secundară (*rus.*).

doi ani. Câteodată participă și Ion, bărbatul, la aceste dezbateri, îmi ascultă invențiile, dând afirmativ din cap, dar înțelege că e un joc totul.

Lui îi spun Ion. Ei, deși protesta serios la început, mătușa Maria. Are pe puțin peste treizeci, dar suferința o face mult mai bătrână. O văd, când vine câteodată vreun țânc de la școală să mă cheme ori să-mi transmită ceva. Se îmbujorează toată, îl copleșește cu tot felul de întrebări despre frați și surori, îi umple buzunarele cu tot felul de bunătăți și abia atunci îi dă drumul.

Când se caută voluntari să mă cheme, se zice că-i o îmbulzeală grozavă la școală...

Apoi iau masa... Mănânc mult de dimineață, m-am deprins așa, și-mi prinde bine, e sănătos. Mătușa Maria vorbește fără contenire, iar dacă se-ntâmplă să fie nevoie de-un răspuns, mă oprește speriată: „Mănâncă, mănâncă, lască nu-i nicio urgență”.

După dejun mă duc la școală, dacă am prima oră, dacă nu – așa, să mă dezmorțesc. Și la plecare avem un ritual sfânt. La început, în prima zi, i-am spus ceva, în genul ăsta: „Stimată amfitrionă, părăsind ospitalierul dumneavoastră azil, am onoarea să vă doresc...”, și altele așijderea. I-a plăcut grozav și de-atunci mă întrebă în fiecare dimineață un cuvânt nou, pe care-l buchisește, probabil, în ajun prin cărțile mele.

Și în dimineața asta m-a întrebat:

— Ce înseamnă „interdepartamental”?

Are o memorie colosală și o dicție s-o invidieze Teatrul Național!

I-am explicat că e vorba de un adjectiv, care poate fi tălmăcit cam așa: „Care coordonează activitatea feluritor departamente”.

— Aha, mi-a zâmbit ea. „Coordonează” – mi-ai lămurit joia trecută...

Odată mi-a spus:

— Ce om ești, Radu Nicolaevici! Ai venit la noi și nu vorbești ca alții, ca directorul vostru, ori ca Tamara brigadierului... Frumos le mai zici, învățat, și tare mi-i drag să te-ascult!...

Pas' de nu mai ridica nasul cu asemenea laude!

Azi n-aveam prima lecție și o luai spre iaz. Cu toată jumătatea lui octombrie, era o dimineată caldă, drumurile pline de praf potolit peste noapte, nu plouase încă niciodată, și copacii verzi, de parc-ar fi fost vară.

Iazul era un maț nesfârșit de apă, pe jumătate baltă lăsată de Dumnezeu, pe jumătate construit de-un deștept pe vremea modei de hidrocentrale colhoznice și lăsat în voia sorții, când se calculase că toată apa adunată va putea învârti turbinele gata cumpărate abia două-trei zile... Barajul disonant de înalt, privit dintr-un anumit unghi, dădea, profilat pe zare, un aspect industrial unei părți a satului.

În general, lacul acesta, cu sălcii pletoase și coada năpădită până hăt departe de trestii și populată de lișițe și alte orătănii, era una din frumusețile așezării și-mi plăcea adesea să-mi pierd diminețile ori serile de toamnă pe malul lui cu undița, ori, mai ales, în vreo barcă șubredă, cu arma, să rătăcesc prin gârlele din capăt, ca să dau frâu liber atavicolui dor de vânătoare ce trăiește în fiecare dintre noi.

Pământul uscat de secetă se fărâma aproape fără zgomot sub picioare. După vreo cinci sute de metri începea o cărăruie, care ducea la școală, croită de copii de-a dreptul prin grădini.

Mai aveam vreme suficientă, dar hotărâi să răsfoiesc ziarele.

Școala era o clădire nu prea arătoasă, construită chiar de săteni, cu vreo patru coloane ionico-dorice în loc de pridvor și cu pereții aproape netezi.

De pe ușa cancelariei ieșiră grămadă în coridor câțiva elevi dintr-a noua „a”, mohorâți nevoie mare. Abia-mi dădură bună dimineața.

Până la semnalul de sfârșit al orei mai erau cam douăzeci de minute.

Intrai.

În picioare, la biroul lui, stătea Spânu, alături, roșie, suflând greu, Tamara, și în fața lor, cu spatele la mine, franțuzaica.

„Bună dimineața” mea primi un răspuns destul de șters. Intrasem, probabil, inoportun, dar mă făcui că nu iau seama la nimic, îmi luai ziarele și mă trântii pe scaun.

Spânu îmi arunca niște priviri asasine; fără niciun rost: hotărâsem ferm să nu mă mai leg de dânsul.

Prima rupse liniștea Tamara.

— Eu nu mai pot continua lecția!

— Ba eu cred că trebuie să te duci numaidecât în clasă, Tamara Alexandrovna! Nu se poate să-ți pierzi autoritatea în fața... huliganilor ăștia! protestă Spânu destul de apăsător.

Franțuzaica pufni sarcastic:

— Cuvântul „autoritate” sună destul de ciudat după cele petrecute. Se învârti pe călcâie și se opri la fereastră.

— Da' eu cred că alte lucruri par ciudate, zise Tamara cu ironie în glas.

— Tamara Alexandrovna, poștește, te rog, în clasă, zise Spânu. Tamara porni spre ușă. Iar matale, tovarășă Vrabie, matale am să-ți spun așa... El se opri, așteptând ca Tamara să închidă ușa. Brigadiereasa o trânti și pașii ei apăsați răsunară pe coridor. Mata ești încă tânără. Când ai să ai păr alb ca mine... Mata știi că Makarenko i-a dat o palmă lui... lui acela... și nu s-a mai prăpădit lumea?...

Viorica se întoarse deodată brusc spre dânsul, dar tăcu.

— Ei, eu cred c-am terminat, Viorica Mircevna, făcu Spânu împăciuitor. Ne-am cam înfierbântat amândoi, dar hai să facem pace. Așa-i munca noastră, nebună...

— Nu, tovarășe director, bănuiam că nu-i ea chiar atât de calmă cum se străduia să-i pară vocea. Chestia începea să mă intereseze. Îmi plac grozav scandalurile: când doi oameni se păruiesc, sunt foarte cinstiți și sinceri, spun tot ce cred! Dialectic! Din confruntarea părerilor se naște adevărul!

— Nu, repetă ea la fel de calm. Când mi-ați încredințat dirigenția acestei clase, știați că-i o clasă dificilă și, probabil, ați așteptat de la mine să fac ordine. Cu ajutorul dumneavoastră, se-nțelege. Dar ceea ce-ați făcut azi nu se poate numi ajutor. Ați jignit copiii, iată ce-ați făcut. Dacă începeau să manifeste un fel de stimă pentru mine, azi, aici, i-am înșelat, da, i-am trădat, i-am înjosit, pentru că m-ați pus în situația asta!

Spânu se așeză la biroul lui și prinse să răsfoiască niște hârtii. Era o veche tactică, cu ajutorul căreia evita discuțiile ori se străduia cel puțin să le dea un ton oficial:

— Nu mai fă și mata o dramă și nu spune așa vorbe mari! Mata vorbești din cărți, da' eu știu lucrurile din viață. Și-apoi, nu sântem la oraș! Nu le-a mai fi nimic, „jignit”, „înjosit”, „trădat”!... Ia-i așa cu vorbe de-aiestea și mâine-poimâine ți se suie în cap, te pândesc noaptea la un colț și te taie! Te taie...

Franțuzaica îl întrerupse:

— Tovarășe Negrescu, mata cum te-ai simți dacă ai avea șaisprezece ani și cineva ți-ar întoarce buzunarele pe dos de față cu prietenii?

Spânu sări opărit:

— Tovarășă Vrabie, te rog să nu uiți că aici eu sânt director! Eu răspund de școală și nu mata! Și nu el! mă arătă cu capul, de parc-ar fi vrut să mă împungă.

Adică Spânu îi buzunărise elevii de față cu Tamara! Probabil, bioloaga venise să se plângă de cine știe ce crimă și Spânu folosisse una din metodele lui originale de a face „poreadcă”⁹. Nici nu m-aș fi așteptat la altceva. Păi, stai, drăguță, că asta-i floare la ureche! Câte surprize te mai așteaptă!

— Vreau să consult un coleg într-o problemă de pedagogie teoretică, zise franțuzaica. Și cum te-ai simți, tovarășe Negrescu?

Al dracului femeiușca! Voia cu orice preț să mă coboare din seninul Olimpului, unde mă cățărasem. Lasă-mă în

⁹ Ordine (rus.).

pace, duduie, eu am alte griji! E bine că nu te lași călcată-n picioare, chiar îmi place că nu ești prea mearsă la biserică și dai cu barda-n Dumnezeu, dar... Ăstuia să-i trimiți un scaun în cap, și tot degeaba. Pariez că n-are decât două circumvoluțiuni pe creier, și alea că l-a scăpat maică-sa pe scară în copilărie! Să discuți cu el? Să te cerți cu dânsul? Nu-ți încreți fruntea, o să faci riduri și ai o frunte așa de frumoasă!

Mă uitai la ea, de parcă m-ar fi smuls dintr-o lectură extrem de interesantă și nu puteam înțelege încă despre ce-i vorba, apoi la Spânu, și făcui un semn din cap la ceasornicul din perete: furam un minut din recreație.

Spânu se repezi la butonul soneriei și-l apăsă cu amândouă mâinile, de parc-ar fi vrut să-l bage în zid.

Franțuzoaica nu spuse nimic, își puse paltonul pe umeri și ieși repede, fără să mă privească. Avea banderolă roșie la mânecă, era de serviciu.

Spânu se ridică de la birou și lăsă pe masă în fața mea un petic de hârtie rupt dintr-un caiet. „Lucico, – scrisul era energic, ba chiar frumos, deși nu trăda calități caligrafice excepționale –, știi ce vreau să-ți spun! Nu scriu cuvântul, ca să nu-l bonalizez. Deseară ai să vii, Lucico?” Era iscălit „I.A.”. I.A.? Aha, Ionică Armașu, era în grupul ce părăsea cancelaria când intram eu. Un băiat bun, la fizica mea chiar foarte bun! Frumos flăcău! Trebuie să-i dau de înțeles că „a banaliza” se ortografiază puțin altfel. Și Lucica! O madonă ochioasă și visătoare ca Prințesa-lebădă a lui Vrubel, fetița contabilei de la brigadă, femeie tăcută și blândă, ce mă saluta, adică îmi răspundea la salut dimineța, de parcă s-

ar fi închinat lui Hristos... Ia te uită, dragoste! Într-un ceas bun!

Spânu tuși. Probabil, îmi era recunoscător.

— Ei? se așează la birou. Înțelegi ce-avem în școală?

Coridorul erupse de urlete și bocănituri.

— Tovarășe director, mi se pare... Adică ce mi se pare! Ești un mare ticălos!...

Ușa cancelariei se deschise, intră Tamara, apoi ceilalți profesori.

Spânu îi ceru brigadieresei catalogul clasei a noua „a”.

19 octombrie

...De ce mă gândesc mereu la N.? Nu m-oi fi îndrăgostit oare?

Cred că nu. Am vorbit destul de mult zilele acestea cu el, e într-adevăr un om inteligent. Și erudit! Mă miră doar că nu ia parte deloc la viața școlii. Se spun prostii mari în cancelarie, eu mă aprind, mă cert cu ei, mai ales cu Spânu și Tamara, caut să-i conving – el zâmbește, ca să-l văd și eu, dar tace, ca și Maier. Of, Maier ăsta, se vede că n-a spus în viața lui o vorbă în plus!

Mă mir, de altfel: să auzi tot felul de enormități, păreri pline de pretenții și să taci, de parcă ar fi normal să fie toate așa! Omul acesta ar fi putut face treabă bună aici, Spânu se teme de dânsul, nu-l atinge niciodată. Ba chiar apelează la el: mai ieri a declarat nu știu ce prostie și s-a întors imediat spre N. „Nu-i așa, R.N.?” N. a luat cea mai serioasă mină: „O, da, se-nțelege!” Nu m-am putut stăpâni și am pufnit în râs. Spânu m-a fulgerat cu o privire să mă înghită!

Otilia îmi zicea că e foarte rău de gură și se tem de el toți, „chiar și Tamara Alexandrovna, deși e soția brigadierului!”

S-o fi împăcat, s-o fi resemnat? Nu cred. Eu personal nu cred în resemnare. Când ai dreptate, când vezi răul, să te resemnezi?...

Probabil, vrea să plece și n-are nevoie de dușmani... Dar așa nu e mai josnic oare? Nu înțeleg nimic...

V

leșeam de la magazin. Cumpărasem țigări. Trecea spre casă și dădurăm nas în nas.

— O, Jeanne d’Arc din Recea Veche! În fond, aș fi putut să-i spun ceva în cancelarie azi-dimineață, nu că mă poate crede un fricos, ci măcar din cavalerism.

Nu-mi răspunse, nu mă privi, și cum își vedea de drum mai departe, pornii alături.

— Cred că prea le iei pe toate în serios. Ar fi bine să-ți păstrezi energia pentru încercări mai grele, colega!

— Îmi pare rău..., ea ezită o clipă, îmi pare rău că am vrut să te angajez în chestiuni de care nu-ți pasă. Te rog să mă ierți.

— O, nu face nimic! Voiam doar să-ți spun că în rolul de Don Quijote, pe care vrei să-l joci, nu-mi convine postura unui Sancho... Și nici a lui Rocinante. Și eu l-am jucat pe Don Quijote la început.

— Și ți-au frânt lancea morile? acceptă ea jocul.

— Sunt niște mori moderne. Cu motoare. Cu diplome! Cu proptele.

— Și ai hotărât să te odihnești la umbra lor?

Începea să mă înfurie această mică sfântă mucenică, apărătoarea creștinătății!

— Dacă lăsăm gluma la o parte, tovarășă Vrabie!...

— Eu nu glumesc...

Aha, bine!...

— ...dacă lăsăm gluma la o parte, vrei într-adevăr să-l reeduci pe Spânu?

— Nu. Vreau să-i arăt că știu să-mi fac datoria și nu permit nimănui să mă împiedice s-o fac. Altfel nu eram aici!

— Măi, măi! Ce vorbe uriașe! Speri într-o reușită?

— Da, sper. Ceea ce-a făcut azi, în cancelarie, e îngrozitor! Un pedagog nu-și poate permite asemenea ieșiri!

— Un pedagog! Ai spirit.

— Atunci trebuie făcut să înțeleagă că școala nu e vocația lui.

— Ca să înțeleagă acest lucru, ar trebui să aibă creier. Iar dac-ar avea creier, n-ar face ce face... Am ajuns de undeam plecat?

Nu-mi răspunse. Pășirăm tăcuți câțeva vreme.

— După cât înțeleg, ți-a buzunărit clasa?

Ea izbucni:

— I-a adus Tamara Alexandrovna în cancelarie. Credea că e vorba de o caricatură la adresa ei. Am intrat când el îi percheziționa. Îți închipui! Percheziție! Nu puteam face nimic. Îmi venea să urlu. Am vrut să ies și m-am oprit.

Nu mă uitam la dânsa, dar presupuneam, simțeam că tremură.

— Și de-ar fi fost numai atât...

— Am citit bilețelul.

— Știi ce-a făcut?

— Bănuiesc...

— Nu, nici nu-ți poți închipui! striga aproape. A chemat-o pe mama fetei aceleia Lucica Lungu. I-a propus... Mi-i rușine... Rușine! își cuprinse în palme fața strâmbată de o grimasă de dezgust. I-a propus să-și ducă fetița la... la doctor... Și să-i aducă hârtie... Îngrozitor! Vin de la ei acum...

Da... Interesant! Văd de pe-acuma adunarea de mâine la director. Spânu: „Tovarăși, descompunere morală în școala noastră! Trebuie să luăm măsuri! Dacă ajunge vorba la raion... la minister... la...”. Otilia: „Eu, care până la patruzeci de ani neîmpliniți... Și un copil, o mucoasă de șaisprezece ani!... Nu, pe vremea noastră, la liceu... Doamne ferește!”. Pintea: „Principiile pedagogiei contemporane, care principii, adică noi, care avem datoria...”. Două tabere: scandal în una. Tăcere în alta. Și la mijloc mititica asta...

— La început l-a chemat pe tatăl băiatului. Un urs, era puțin amețit. „Știi de ce te-am chemat?” — „Oi ști, tovarășe director, dacă mi-i spune.” — „Ai un băiat rău.” — „Apoi știu eu, cum l-a făcut mă-sa.” — „Da' îi strică și pe alții.” — „Ei, chiar îi strică!...” — „Matale, tovarășe Armașu, tot așa rău te purtai la școală?” — „Nu, că n-am umblat.” — „Da' când aveai șaisprezece ani, te uitai la fete?” — „D-apoi de ce să nu mă uit, mă uitam, numai că nu se uitau ele la mine!” — „Ei, lasă gluma. Noi vorbim serios. La șaisprezece ani mata nu trimiteai scrisori de dragoste la fete!” — „Nu trimiteam, că nu știam să scriu...” Credeam că se umflă de râs toată cancelaria. S-au înțeles până la urmă să-l învețe minte pe fecioru-său. „L-oi învăța, numai că azi copiii îs mai deștepți

ca noi! Iaca, dacă dumneavoastră, oameni cu carte, nu puteți să le veniți de hac...”

Apoi a chemat-o pe mama fetei.

— Și ce ai de gând acum?

— Nu știu. Când te-am întrebat azi-dimineață în cancelarie... ce te-am întrebat... Nu, nu! ea mă opri: era cât pe ce să-mi cer scuze! Voiam să mă controlez pur și simplu, nu voiam să te fac un aliat! Nu în buzunar, în suflet mi se părea că le bagă laba... Și cine știe ce-am zis... Aveam îndoieli. Exageram poate...

— N-au îndoieli numai cretinii.

— Mulțumesc. Voiam să-ți știu părerea, se zice că ești om inteligent...

— Mulțumesc. Nădăjduiesc că am reușit să te îndrept pe calea adevărului?

— De ce taci? Îți dai seama prea bine de toate.

— De aceea tac.

— Nu e un răspuns. Scepticismul dumitale nu construiește. E indiferența care aprobă în fond. Să nu mă-nțelegi greșit, nu sunt eu omul să fac morală, dar...

Mă consideră un sceptic. E fată bună: eu mă credeam cinic.

— Te înșeli. Eu n-am principii de viață. Iar scepticismul e un principiu. Eu am teorii. Și mă călăuzesc de ele. În cazul de față teoria mea e următoarea: specia umană degenerază și nimeni nu poate opri acest proces fără să fie caraghios.

— Cețos.

— Poftim! Viața e o luptă și așa mai departe. Oamenii se împart în buni și răi. Elementar. Cei buni și cinstiți mor în luptă. Pe linia întâi. Extenuați. Otrăviți. Vânați.

Ciurucurile trăiesc. Acasă. În spatele frontului. La aprovizionare.

Cei buni și cinstiți fac experiențe pe ei înșiși. Ard în laboratoare. Mor în pustietăți de sete și la poli de frig.

Cei răi trăiesc. Frecventează teatrele și restaurantele. Dictează gusturi. Călătoresc.

Cei buni și cinstiți vin la țară. Să ridice și pe alții. Să le deschidă ochii.

Cei răi au locuri calde. Se îngrașă și se plodesc.

De sute de ani. De mii de ani la fel!

Pozițiile câștigate cu sânge de cei buni sunt ocupate apoi de răi. Cei buni cad. Se moare pe prima linie! Cu fiecare generație se nasc alții în locul lor, dar din ce în ce mai puțini...

Ajunsesem la puntea din fața casei ei.

Se opri. Era întuneric beznă și abia îi bănuiam prezența. Aprinsei un chibrit. În geamurile Saftei se făcu brusc lumină, ca în urma unui semnal.

Amândoi pufnirăm în râs.

— Îți mulțumesc că m-ai condus, Radu Nicolaevici, te-aș invita în casă, dar mă tem de un refuz!

Cum puteam s-o refuz! Mă temeam doar că, mă rog, gura satului... Ca la țară! A, nu se teme, ea are principiile ei? Cu atât mai bine!

Lelea Safta îmi sări în cale:

— Ne-au lăsat ca niște văduve pe-amândouă! Măcar picior de om n-a dat pe-aici! Tovarăși se cheamă! Ia aprinde o țigară, să mai miroase casa a bărbat!

Era o odaie mică, foarte curată, cu un pat înalt, numai perne până-n grindă, și o masă acoperită cu mușama

înflorată. Într-un colț vreo cinci icoane cu prosop și candelă, iar pe pereți sumedenie de fotografii palide.

— Lele Safto, regret că împrejurări excepționale nu mi-au permis să plătesc acest nobil tribut de politețe...

Safta nu era mătușa Maria:

— Cu mine să vorbești ca oamenii, tovarășe, că eu nu știu păsărește!...

Lelea Safta se retrase discret.

— *Charmante!*¹⁰ Nu-i așa?

Franțuzoaica cuprinse într-un gest toată odăița. Se simțea și mâna ei, dar nu puteam descoperi în ce anume. Ori poate geamantanul ce stătea pe un scăunel sub icoane?...

— Și ai hotărât adică să păstrezi o strictă neutralitate, Radu Nicolaevici?

— Neutralitate? A, da! Da. E mai comod așa. Vezi că nu mă cruți! Răii îi poți ghici aproape cu ușurință. Dar pe cei buni? Prea des îi recunoaștem abia postum, Viorica Mircevna.

— Îmi spune Viorica.

— Încântat. Mie Radu.

Râserăm.

— Nu pot accepta „teoria” asta... Radu... În sfârșit, treaba dumitale. Adică nu. Dacă ai declarat de-acu că nu te cruți, aș vrea să-ți dau ocazia să guști din consecințele declarației! Zici că omenirea degenerază și răii iau locul celor buni. Perfect. Dar care-i criteriul de apreciere a celor buni? Și în ce categorie îmi dai voie să te includ? A bunilor?

¹⁰ Încântătoare (*fr.*).

Te cred că nu! Cei buni luptă, dumneata meditezi. Cei buni înving, dumneata filosofezi și cedezi comod în fața celor mai mărunte obstacole! Mi se pare mie c-o faci pe teribilul și vrei să sperii lumea cu orice chip! Recunoaște!

Recunoscui. La urma urmelor, orice teorie perfectă devine o axiomă și nu mai ai ce vorbi. Plictisitor. O discuție în controversă e de preferat oricărei prelegeri savante.

— Și ai vrut, cu toate acestea, să-mi ții o prelegere! Dar nu ți-a mers, nu-i așa?

Probabil așa... Sigur că așa!

De ce nu-ți cunosc monologul lăuntric, Maier?!!

— Știi ce, Radu, ia povestește-mi mai bine de școala asta... Ești aici de doi ani, îi știi pe toți... Dar fără răutate, bine?

— Fără răutate?!

Părăsii casa Vioricăi pe la miezul nopții.

Îmi închipui cum m-o fi așteptat Maier! O fi citit cel puțin o sută de pagini până să plece.

Pe masă stăteau o sticlă neîncepută de coniac și un pahar cu lapte rece. Buna mea mătușă Maria! N-ar fi uitat lucrul ăsta, chiar să fi dat sfârșitul lumii.

M-am trântit pe pat fără să mă ating de bunătățile de pe masă.

Sunt un mare porc, fără îndoială. Numai gușații n-au îndoieli, dar în această privință puteam sta cu ei pe o treaptă. Să las bobocelul ăsta de fată la cheremul lui Spânu, al Tamarei, Otiliei? Nu că aș fi devenit sentimental, Doamne ferește, dar cavaler am fost întotdeauna. Și-apoi, la drept vorbind, fetița asta începea să-mi placă. Nu, nu ca fetiță! Avea ceva în cap. Un caz rar. Se zice că ideile și părerile unei

femei reprezintă întotdeauna pe cineva. Când întâlnești o femeie deșteaptă, află cine e soțul sau prietenul ei.

Mă întrebam pe cine reprezintă căpșorul acesta îmbuibat cu o întreagă colecție de chestii inteligente.

Nu din alte pricini. Dintr-o pură curiozitate. Și bărbații pot fi curioși!

M-a întrebat aproape pe ocolite unde mi-i soția. Când i-am spus că habar n-am și nici nu mă interesează, nu m-a crezut. Cu atât mai bine. Mi se pare că femeile mă plac ușor. La ce bun s-o iau cu cobza, când peste o săptămână-două vine „Marele semnal”?

Iar pe acel cineva din spatele ei mi-ar fi fost prea neplăcut să-l las cu cioc. Și bărbații inteligenți sunt destul de rari. Din păcate...

Pentru prima oară de când mă știu am adormit îmbrăcat.

23 octombrie (ora 2 noaptea)

...Îngrozitor, sălbatic! Niciodată nu mi-am închipuit că se pot petrece asemenea lucruri, dar s-au petrecut. Mi-a buzunărit copiii, le-a spurcat sufletul, și toate de față cu mine, cu mine – dezarmată și pierdută! N-am să uit niciodată, n-am să pot uita cu ce ochi mă privea Armașu, când stăteam deoparte și-mi mușcam buzele!

Primul gând a fost să plec imediat la raion sau chiar la minister. Apoi m-am liniștit. Liniștit! Ce cuvânt! Dacă nu m-ar fi luat în răs, cel mult i-ar fi dat o mustrare! Să nu mai facă așa! Dar asemenea tipi trebuie alungați cu ciomagul, puși la stâlp și palmuiți. Director, pedagog! Nu știu ce să fac. Și toată istoria murdară care a urmat, cu părinții, mai ales cu femeia aceea blândă și înspăimântată, mama Lucică! Doamne!...

Când am intrat în școală, copiii au lăsat ochii în pământ. S-au isprăvit zilele de sărbătoare, au început altele. Gata. Adio, dragoste și înțelegere! Salutare, franțuzoaică, ne-ai descântat destul, nu ești nici tu mai brează! Și cum ne-ai putut duce de nas atâta? Doar suntem oameni mari!

Și teoriile dumneavoastră, tovarășe Negrescu, vorbele pline de tâlc, olimpicul calm și seninătatea spiritului! L-ai lăsat pe-un – nu știu cum să-i spun! – să triumfe! Te-ai temut, da, te-ai temut! Și toate discuțiile de-apoi! Teoriile, vorbele mari. M-ai cucerit, da, recunosc, m-ai strivit la început, dar ai plecat din odăița asta și au dispărut toate iluziile, toate vorbele – pentru că altceva n-a fost! Cât de comod e să ne ascundem în spatele vorbelor mari, al unei fronde verbale, ieftine... Da, ești citit, gândești, spui lucruri neobișnuite! Da, ești un om neobișnuit, dar mai ales pentru că nu faci ceea ce ar face orice om obișnuit: să nu taci atunci când trebuie să vorbești ori să acționezi. M-ai copleșit, dar nu m-ai cucerit. A fost o rătăcire de-o clipă, mi-am revenit. Ai tot ce-ar putea constitui idealul unei găsculițe, ba chiar și al unei femei serioase, dar nu poți fi, n-ai să fii niciodată idealul meu!

Pablo nu m-ar fi lăsat așa! Ar fi făcut ceva din setea de poză măcar! Și dumneata poți poza, pozezi, dar numai când ai suficienți spectatori și urmările nu pot fi cât de cât grave!

Doamne, oare așa e viața?...

25 octombrie

... Azi e ziua de naștere a tatei. Ar fi împlinit cincizeci și doi de ani. A fost un om cinstit, știu lucrul acesta. Dacă nu

I-aș fi pierdut... Am fost nedreaptă cu N. M-am lăsat furată de mânie.

— Sine ira et studio!¹¹ – mi-ar fi spus tata.

Mă simt atât de singură! Pablo scrie că vine de sărbători. I-am trimis o scrisoare lungă și proastă. Veselă, dar...

VI

Sâmbăta și duminica mi le decretasem zile de odihnă și le petreceam, de obicei, în capitală. De doi ani, cu excepția vacanțelor.

În primul rând, ca să fiu la curent cu toate noutățile, de la teatru până la ultimele bârfeli din cercul prietenilor orășeni; în al doilea rând, ca să-mi pot susține moralul de burlac cu ștampilă în pașaport la nivelul cel mai înalt.

Ochii lui Maier, care nu-și părăsea bârlogul nici măcar în vacanțe, sticleau într-un mod deosebit luna, când aștepta comunicatul meu cum așteaptă un soldat scrisori de acasă.

Autobuzul care avea să mă scuture vreo două ceasuri sosea pe la douăzeci și pleca aproape imediat. Bine dichisit, ieșii din casă pe la unsprezece jumătate, după obișnuitul ceremonial al luării de rămas-bun de la mătușa Maria.

— Și nu uita de doctorii ceia ai matală! îmi strigase din prag.

Cum puteam să-i uit? Îi aveam doar în mine.

Autobuzul nu se lăsă mult așteptat. Una dintre cele trei pasagere se dovedi a fi soția mea.

¹¹ Fără ură și părtinire (*lat.*).

Începe de la cap comedia...

Mă întorsei ca să nu-i întâlnesc privirea, dar mă strigă:

— Negrescu!

Nu eram foarte fericit s-o întâlnesc, dar aş fi stat cu ea de vorbă, numai că autobuzul putea să plece...

— Va trebui să renunţi la călătoria asta, pleci seara, sau poate pică vreo maşină de ocazie. Am venit cu o chestie foarte serioasă.

Ştiam aceste chestiuni foarte serioase. Ştiu că mă iubeşte mai mult decât orice pe lume şi e gata să mă urmeze la capătul pământului, cu atât mai mult cu cât ştiinţa a demonstrat fără drept de apel că pământul e rotund. Ştiam tot. Absolut tot, şi totuşi nu puteam pierde autobuzul.

— Nu e nevoie de maimuţăreala asta. Am venit într-adevăr cu un lucru serios. Mai mult nu vin...

Perspectiva aceasta îmi surâdea. Avea o voce obosită, nu ştiu cum, stinsă, şi, probabil, anume notele acestea necunoscute din glasul ei mă convinseseră. Da, probabil, era cazul să punem punct jocului. Se întinsese prea mult şi, ca orice joc prea lung, începea să plictisească.

— Signora, discuţia va trebui să aibă loc într-o atmosferă corespunzătoare, vreau să zic, fără martori. Din nefericire, restaurantul nostru n-are separeuri...

Ea ridică din umeri.

Ce-ar fi fost?...

— Poate ne ducem la mine?... Desigur, reşedinţa mea nu poate satisface anumite exigenţe.

În doi ani o văzusem doar de vreo două ori, prima dată în cancelarie, exact atâta timp cât să ne zicem „bună ziua”, „nu” şi „la revedere”, a doua oară pe-o frântură de clipă,

când ieșea din casa Tamarei, lucru care m-a făcut să lipsesc o zi de la școală, cu prețul unei muștrări de la Spânu. Pe-atunci, zic „pe-atunci”, deși nu trecuse mult timp, simțeam pentru ea doar un fel de ură amestecată cu teamă, și singurul meu gând era să evit orice întâlnire. Acum, curios lucru, o priveam, pășind alături, cum aș fi privit orice femeie pe care aș fi însoțit-o până la colțul următor, ca să-i arăt strada de care mă întrebases.

Obiectiv nu puteam să nu recunosc că e frumoasă și că în doi ani nu se schimbase aproape deloc. Ba mai adăugase și ceva căldură la prisosul de frumusețe de care dispunea. Femeinitate? Nu, femeinitate avea și înainte. Căldură, anume căldură!

Un prieten din oraș încercase odată să-mi vorbească ceva de ea, că s-ar fi schimbat de nerecunoscut după... l-am retezat vorba scurt și l-am rugat să nu mai revină. Nu știam nimic de ea și nici nu voiam să știu. Mă durea ceva, deși nu-mi recunoșteam nici mie acest lucru, mă duream poate eu însumi, eu, cel de atunci. Cel care ar fi putut fi altul decât egoistul de azi, cinicul. Ratatul... Ei nu, ratatul nu! Mai e mult până acolo!

Nu-și putu ascunde gestul, pe care orice femeie l-ar fi făcut: să măsoare cu ochi de gospodină odaia. Se așeză pe-un scaun fără să-și scoată paltonul (nu-i propusesem acest lucru), puse o linguriță pe farfurioară alături de pahar și împinse paharul la mijlocul mesei.

— Vreau să știi de la bun început că n-am venit nici cu rugăminți, nici cu speranțe, ea râse nervos și jenant. Am venit pentru o convorbire... cum se zice... de afaceri. Ciudat, nu?

Nu vedeam nimic ciudat.

— Eu sunt vinovată de toate, o știi, chiar dacă n-aș vrea s-o recunosc. Ți-aș fi spus lucrul acesta mai demult, dar n-am putut avea o explicație. Aici însă nu e vina mea. Ții minte cum ai plecat de la mine?

Era greu să uit. Plecam din mine însumi, acumă îmi dau seama, din mândrie, desigur, dintr-o sută de alte motive, care, acumă știu, erau în fond unul singur: amor-propriu terfelit, jignit, lezat...

— Anii ne fac sentimentali...

— O, nu. N-am de gând... În orice caz, știu că aș fi fost alta, pentru că te iubeam. Mâinile pe care ți le întindeam eu ar fi trebuit să fie mâna pe care mi-ai fi întins-o. Ai fost crud, pentru că tinerețea e crudă. Azi ai fi procedat altfel...

Posibil. Chiar foarte posibil. Lucrurile acestea pot fi citite în orice manual de psihologie, nu mai țin minte la ce capitol. Și nu există lucru mai trist pe lume decât adevărurile care trebuie să motiveze ori să scuze ceva.

Înțelegeam totuși altfel o discuție concretă cu tema „afaceri”.

— Ai să râzi de ce-o să-ți spun. Chiar ai să râzi grozav și se prea poate să dai iar vina pe așa-zisa logică feminină, care ți-a alimentat întotdeauna elocvența. Dar vreau să-ți spun că eu te-am iertat. Cândva ai să înțelegi ce vreau să spun. Ce spun acum. Eu te-am iertat!

Într-adevăr, logica feminină e o problemă care merită o atenție mai mare din partea celor competenți. Înțeleg, deosebirile biologice pot duce într-o anumită măsură și la altele, de ordin al psihicului, de exemplu. Dar... Oare să aibă dreptate sociologii cu femeile și cu cele trei-patru ore de

timp liber în minus, și oare într-adevăr orele acestea să ducă la urmări atât de grave? Strașnică problemă și femeile astea! Pe cinstea mea!

Zâmbetul meu ironic n-o scoase din sărite. Era ceva nou. Ori poate nou era faptul că-și ieșite *atunci* din pepeni? Vorbisem cu ea doar o singură dată la plecare.

— Nu e nevoie să te gândești acum la cele ce ți-am spus. În liniște. Acum îți poți reaminti lucruri secundare, cum am cerut la alții să mi te întoarcă, cum... A fost o întunecare poate, pe care eu mi-o scuz. Am venit să ne înțelegem care dintre noi va intenta acțiunea de divorț.

Dacă nu m-aș fi simțit ușurat, aș fi mințit, pentru mine cel puțin. Puteam fi cavalier. Dar nu fără o răutate:

— Cine e succesorul?

— Mă așteptam la lucruri mai înțepătoare. Îți pot spune: un magistrat.

— O partidă bună? Face?

— Îl iubesc. Și apoi știi că am gust!...

Era un compliment în fond. Măgulitor chiar. Ne lăsăm atât de ușor îmbrobodiți, bărbații!

Avea niște dinți orbitor de albi și egali.

— Sper că nu te-ai prea schimbat...

— Mai mult decât îți închipui! Pleacă într-un raion și am de gând să-l urmez. Din dragoste, îți imaginezi?

— La vârsta asta se poate iubi cu adevărat.

— Știi că nu mă jignești. Vrei doar să mă jignești. Te doare?

Sincer, mă durea. Adică nu mă durea. Era orgoliul în joc. Orgoliul și atât. E foarte bine să fii lucid. Dar și luciditatea apare cu vârsta... Mă durea.

— Te înșeli. Îmi place să spun oamenilor ce cred. Ce știu. De oamenii străini îmi pare mai mult rău decât de mine...

Mă durea, mă durea! Știa că mă doare, vedea că mă doare, simțea că mă doare! Că urlă toată ființa mea în spatele zâmbetului aceluia stupid, prefăcut ironic, în fond neputincios și jalnic. Cu ea făcusem primul pas peste pragul a ceea ce se cheamă viață, de mâna cu ea ori, mai bine zis, împins de ea. Și cum era ea vinovată, de ce-și spunea ea vinovată, când eu, numai eu eram vinovat de toate, că în fața firescului eu, talentatul, flibustierul, semigenialul, mă pierdusem ca un copil în fața a două cutii de bomboane felurite!

Ea îmi întinse două petice de hârtie în față:

— Nu prevăzusem mărinimia ta. Am scris două declarații, recunosc, dictate de el. E doar din justiție! Aceasta e declarația ta. O poți iscăli. Vom intenta noi procesul.

Iscălii fără să protestez.

Împăturii hârtiile și i le întinsei.

— La prima instanță va fi nevoie de prezența ta.

Mă înclinai ceremonios.

— N-ai nimic de băut?

Îmi amintii de sticla lui Maier, lăsată în ajun. Bietul Maier! Ce știe el de instanțe și de idoli sfărâmați după ce ani mulți i-ai cioplit aproape inconștient?...

— Pentru tine, Radule! Pentru tine, Negrescu.

— Pentru voi!

Ea se ridică.

— E timpul. Nu vrei să mă săruți? Pentru ultima dată...

„N-ai mai sărutat niciodată o femeie?” – mă întrebase atunci. Mai sărutasem o femeie. O, chiar... multe femei!.. „Mincinosule dulce! Uite-așa!... Îți place?...” Da, îmi place...

Îi sărutai amândoi obraji.

— Sărută-mă!

Îi ghiceam sub pleoapele închise ochii căprui, cu pupilele veșnic dilatate, ca de o spaimă.

— Sărută-mă!

Avea un păr moale, ce i se împrăștia atunci pe fața albă a pernei ca o pată de cerneală neagră mâzgălită și întinsă pe un caiet.

— Sărută-mă! Tare!...

Afară mătușa Maria chema puii. Unul din ei va cădea jertfă mesei mele de la prânz. Pe podele, paltonul ei mi se păru pe o clipă blana unui urs care acoperise un trup de femeie, cândva, în epoca de aur sau cel puțin de bronz a omenirii.

— Vrei să rupem hârtiile acelea?...

Nu voiam nimic. Voiam să mă știu departe, altul, mai bun sau mai rău, să nu mă știu deloc...

— Nu trebuie...

Îmi amintii deodată că o cheamă Lida. Ciudat, înainte, când mă gândeam la ea, nu-i gândeam niciodată numele! Lida!... Lida...

— Ai să râzi de mine... Ai să râzi...

— Lida!...

Cândva, în adâncurile de nepătruns ale timpului omenirea s-a născut fericită. A făcut-o nefericită credința.

Și eu credeam.

30 octombrie

...Se zice că N. s-a împăcat cu soția. Îmi pare bine de ei, deși nu cred: informația mi-a servit-o Otilia. Și nici nu arată ca după o împăcare. Acum îmi dau seama că m-am gândit mult la dânsul, mai mult decât ar fi fost normal. Într-adevăr, are ceva ce atrage. Îmi place și, probabil, dacă n-ar fi fost Pablo și principiile mele cam demodate, m-aș fi îndrăgostit de el. Și totuși mă simt bine cu dânsul, ușor, de parcă ne-am cunoaște de o sută de ani. Dacă stau să-l compar cu Pablo, fără discuție că el e pe planul întâi. Pablo nici la brâu nu-i ajunge. Ei, dar... Îmi pare bine, mai bine zis, mi-ar părea bine să se fi împăcat! Cumetrițele discută chestia aceasta agitate, de parcă ar fi în joc propria lor fericire! Tare mi-i scârbă!...

1 noiembrie

...Lucica s-a mutat la Recea Nouă. Câți copii au părinți atât de înțeleghători! Eu aș fi spart capete!

Băieții au scris la „Tinerețea”. Mi-au comunicat în taină acest lucru. Înseamnă că nu m-au ostracizat! Parcă-l văd pe Pablo cu scrisoarea lor în mână: „Recunosc copita Vioricăi!” I-am scris și eu imediat, ca să nu facă vreo prostie...

VII

Spănu se purta așa de parcă nu se întâmplase nimic. Onoarea școlii era salvată, mama fetei celeia, Lungu, fusese mutată la contabilitatea colhozului, la Recea Nouă, și, bineînțeles, își luase și fiica.

— A fost foc, se mulțumise odată să constate directorul. Altfel nu era fum! Credeți că degeaba s-a mutat muta ceea la un loc mai rău?

Otilia dispunea de amănunte în această chestie, se vedea pe mutra ei gravă, dar cu o expresie de nerăbdare prost ascunsă. De altfel, mai avea, probabil, și informații de alt soi, pentru că și Tamara, și conducătoarea de pionieri căutau destul de prietenos la mine, iar într-o zi Tamara declarase în cancelarie, fără nicio adresă, deși, în afară de noi doi, mai era în odaie doar Maier:

— Totu-i bine când se termină cu bine și omul se adaptează până la urmă...

Viorica mă ocolea. Fățîș nu. Aveam însă această senzație. În cancelarie arbora un aer independent, de parcă n-ar fi observat privirile vrăjmașe ale „grupului Spânu” după cele petrecute la adunarea convocată de director. Nu se sfiise să spună tot ce credea despre felul cum e înțeleasă educația în această școală (în treacăt, nu mă cruțase nici pe mine!), dar n-o susținuse decât Petkov, un bătrânel care predă rusa și, cu câteva fraze foarte generale, eu. N-avea de ce să-mi fie recunoscătoare, dar orice om în situația ei ar fi căutat un sprijin. Și totuși se ținea bine, cu toate măruntele șicane pe care i le făcea Spânu, care habar n-avea că și biruitorii pot fi mărinimoși. Biruise doar, salvase onoarea școlii: orice om care fuge când e acuzat de ceva e vinovat fără îndoială!

Încercasem de câteva ori să intru în vorbă cu ea, de vreo două ori o și condusesem până acasă, dar simțeam că se schimbase ceva, și ce anume nu puteam înțelege. Căutam să mă conving că, în fond, nici nu mă interesează nimic, și

totuși mă interesa. Cu ea puteam discuta. Maier mă asculta numai.

Maier mă vizita regulat, în fiecare seară, și tăcea.

La începutul lui noiembrie, în preajma sărbătorilor, îmi făcui pe neașteptate un prieten.

Imediat după ultima oră pornii spre poștă. Vreo câteva sute de metri mă însoți, până la poarta casei lui, Pinteia:

— Nicolaevici, dacă nici în anul curent nu ne cinstești cu persoana dumneatale... Vreau să zic că dacă nu rămâi cu noi la petrecerea de sărbători, să știi că...

Ne despărțirăm fără să aflu ce anume strașnice măsuri vor fi luate în cazul că nu voi cinsti „cu persoana mea” petrecerea tradițională și-mi văzui de drum.

După calculele mele, era timpul să primesc scrisoarea. „Marele semnal”.

Auzii din urmă niște pași grăbiți, care încetiniră în dreptul meu:

— Radu Nicolaevici, se poate să merg alături?

Era Armașu, dintr-a noua „a”, cel mai nefericit îndrăgostit de pe pământ. După felul cum tăcea, simțeam că vrea să-mi spună ori să mă întrebe ceva însemnat.

— Cântă, Ionică, ce te doare?

— Nu mă doare nimic. Așa, am văzut că mergeți singur și am crezut că poate vi-i urât...

Ia te uită, șmecherul.

— Mai scrii scrisori la fete ori ba?

Îl privii cu coada ochiului. Se posomorî.

— Radu Nicolaevici, dumneavoastră credeți că-i drept... ce-a făcut cu Lucica Lungu?

— Cine, Ioane?

— Cine... directorul!...

— Păi nu i-a făcut nimic! S-a mutat maică-sa la colhoz...
Nu putea s-o lase aici!...

— Da, spuneți așa ca să nu vorbiți cu mine.

Al dracului om! Cearcă și-ascunde ceva de ei. Copii!

— A făcut-o de râs în tot satul. Și degeaba. Că o fată ca Lucica...

— O iubești, Ionică?

Nu-mi răspunse. Voinic flăcău, aproape de statura mea.

— Și dacă-i așa, Ioane, ce-ai făcut s-o aperi? Să-i aperi cinstea? Ți-ai luat toată vina-n spinare și ai trântit ușa? Și ce vină aveai să ți-o iei toată asupra ta? Știi că era cât pe ce să zbori de la școală?

— Ei, nu mă mai prăpădeam eu... Că tot am să plec, mătincă... Tata zice să mă duc la o școală din oraș, c-aici colhozul mă așteaptă.

Ne oprirăm în fața poștei.

— Și zici că vrei să pleci... Bun... Nu-i rău!

Nu mai știam ce să-i spun. Nu-mi aminteam niciuna din formulele ce trebuie folosite în asemenea cazuri. Să fi vorbit ca de la bărbat la bărbat!... I-aș fi comunicat alte formule. Sfaturi! Cât de ușor dăm sfaturi! Ca hainele folosite, pe care nu le mai putem noi înșine purta. Ți-i rău? Vai, fă așa! Ți-i bine? Ah, fă așa! E atât de simplu când ni se cer!

Ionică se hotărî:

— Radu Nicolaevici, directorul nostru...

Ce sfaturi dă pedagogia în asemenea cazuri? A, da: autoritatea!

— Ionică, n-ai vrea să vorbim despre altceva?

El râse:

— Știam că sânteți cu noi! Și fran... și tovarășa Vrabie! Și nu ne lăsăm noi așa! Nu mai sântem copii! La revedere, Radu Nicolaevici.

Îmi întinse mâna.

Ar fi trebuit să-l sfătuiesc să nu mai facă așa: cei mai în vârstă întind mâna primii.

I-o strânsei tare și el o luă pe lângă poștă la deal: drumul acesta ducea la Recea Nouă.

...Lida îmi comunica în câteva rânduri foarte oficiale (se vedea că are un redactor jurist!) că hârtiile fuseseră primite, iar citația mi-o va trimite post-restant. Pentru o publicitate mai mică. De altfel, în același scop și anunțul respectiv îl dăduse în ziarul din raionul unde avea să plece.

Dar plicul celălalt, cu antet și adresă bătută la mașină, nu era.

Nu e nimic mai păcătos pe lume decât să aștepți. O fată, o viață mai bună, un tren, un pahar cu bere, un „da” sau un „nu”...

Și trebuia să aștept.

4 noiembrie

...Pablo nu-mi scrie de două săptămâni. N-aș putea spune că sunt neliniștită, și anume faptul acesta mă neliniștește. De când nu mai suntem împreună zi cu zi, am început să-mi dau seama de multe lucruri. E totuși un om al dispoziției, sunt sigură că, dacă s-ar lua cineva de capul lui, ar putea face din el orice. Nu s-o fi luat oare cineva?... Dar e cinstit, cu toate acestea. Nu-l cred capabil de o porcărie, nu e în stare. De ce nu mi-o fi scriind? Câteodată mă întreb dacă n-am greșit amânând pentru un termen nefixat răspunsul la „cererea” lui. Alteori mă chinuie un

gând rău, răutăcios – că nu l-am lăsat să vină și el aici, să mai fiarbă și el în zeama asta! Dar ține atâta la gazetăria lui! Ori poate nu i-ar fi stricat nici pentru gazetărie un pic de „legătură cu viața!” Ar fi fugit, bietul băiat!

Eu și cu N. suntem prieteni la cataramă. Nu ne comunicăm încă intimități, dar avem ce vorbi. M-a condus acasă de vreo câteva ori. Nu-mi face curte. Am auzit că divorțează. Totuși mă pricep un pic la oameni!

Îmi place, e un băiat bun. Numai vezi, păzea, Viorico, să nu te îndrăgostești!

Spânul mi-a făcut ori, mai bine zis, a încercat să-mi facă un scandal grozav: am câțiva cu note rele.

Las', nenicule, că-ți arăt eu la consiliu!

Nici mama nu-mi scrie...

VIII

În ultima zi de școală, în fața sărbătorilor, mă aștepta o surpriză.

După consiliul pedagogic o condusesem acasă pe Viorica, se-nțelege, până la punte. Botezasem construcția asta subredă „puntea măgarilor”, în gând, natural, pentru că n-o mai puteam trece din seara aceea.

Cu toate că întreg consiliul fusese, de fapt, un fel de reprezentatie în beneficiul Vioricăi: lăsase vreo cinci puturoși cu note proaste și îl făcuse pe Spânul să-și iasă din pepeni („mare nevoie de franceza mamei, chiar au să se prăpădească în colhoz fără limbă străină!”), discutasem despre cu totul alte lucruri. Îmi plăcea fata. Știa ce vrea și posibil că o și invidiam pentru asta.

Bănuiam că societatea mea nu-i displace și o întrebam de ce mă evită totuși de câte ori are ocazia.

— Păi ești om însurat, dom'le, n-ai vrea cumva să-ți sar de gât?

N-avea niciun rost s-o contrazic.

Mă întrebam ce vreau de la dânsa. Să fi fost pricina doar că aflasem în ea un tovarăș de discuții și un ascultător nu prea docil? Prea puțin probabil. Atunci?...

Acest „atunci” mă frământa când intrai în casă și-l aflai în fața etajerei, cu un volum din Enciclopedie în mână, pe brigadier.

— Nu te așteptai, tovarășe Negrescu, ai?

Nu mă așteptam.

— M-am sfădit cu nevasta. Hai cu mine...

— Unde?

— Hai. S-a vedea el. Îmbracă-te frumos.

Abia acum observai că era gătit ca un mire.

— Bine, dar deseară, la școală...

— S-a trece și fără noi. Învăță-mă și pe mine oleacă de viață, că avem cu ce-o vedea!

Se bătu cu mâna peste piept.

Nu-l cunoșteam pe omul acesta. La cramă, când făceam „politehnizare”, parcă-mi plăcuse.

Era o idee, deși, din curiozitate ori poate din alte pricini, aș fi rămas la serata de la școală. O să ne înglodăm, desigur, la cantina din raion, o s-o facem lată și o să ne-ntoarcem în zori îmbrățișați.

În cinci minute arătam și eu ca de nuntă.

La sosire nici nu observasem „GAZ”-ul din fața porții.

— La oraș, Vasilică, zise el șoferului, când trecurăm prin dreptul cantinei. În capitală!

Vasilică scui pă în palme, își frecă mâinile și mări viteza!

Satul natal, orașul natal, meleagurile natale! Niște locuri unde se trăiește mai ades cu inima, și mai rar cu rațiunea. Și totuși îmi plac dealurile acestea albastre și goale, solemne și priporoase, peste care s-aștern șoselele ca niște vârci pe-o față de bărbat. Și viile acestea îmi plac, înfipite adânc și hotărât în țărână, ca niște sonde să pompeze la lumină bucuria și lacrima din inima cu sevă tare a pământului.

Și geometria ciudată a satelor colorate îmbietor...

— Mi-ați aprins paie-n cap, făcu brigadierul. Credeam că doarme. I-am spus directorului câte ceva despre istoria ceea.

— Parcă erați prieteni...

— Ca prieten i-am și spus-o! dădu el din mână și oftă: Bine-i să nu știi ce fac și ce gândesc prietenii... Ce știam eu de Spânu? Hai noroc! Să fim sănătoși! Gâl, gâl, gâl... Prost un an, prost doi, dar cât se poate? Că-i de atâția ani aici. Poate că noi sântem proștii și ne credem deștepți? Și chiar tont să fie, cine să-l zădărescă, să-l facă să-și scoată coarnele de bou, să le vād și eu? Și iaca, i le-a scos mititica ceea. Ai? Ca și ariciul, pân' nu-i bați din coasă, nu-ți joacă!

Și pe tine, nenicule, vād eu că n-ar strica să te calce pe coadă cineva, să-ți arăți colții, că-i ai, mi se pare. Adică te-a și călcat, de nu mă-nșel! Deocamdată bravo! Dar zi-i așa și mai departe! Să știi că-mi placi!

— Se vede că nu ți-ai venit încă în fire: ce-o fi pățit, adică, Filimon acesta, ce vrea de la mine? Așa-i?

Nu-i chiar așa, dar să admitem.

— Sincer vorbind, nu mă așteptam. În doi ani n-am prea avut ocazia...

— Da' de ce! Spune drept: nici n-ai avut de gând să faci prietenie cu noi... Parcă nu te-am văzut deodată că n-ai venit la noi, da' ai fugit din altă parte? Când n-ai trei ruble de rachiu, îs bune și zece copeici de pâine!... Zic de prieteni...

Știi că nu ești prost, brigadierule!

El râse:

— Dar am zis eu că-s prost?

Tăcurăm câțeva vreme.

— Vrei să pleci de la noi, zise într-un târziu. Chiar așa de greu e să te aranjezi la centru?

Îl cercetai cu coada ochiului. Nu arăta să mă întrebe, mai degrabă afirma.

— Depinde unde...

Și dac-ai stat totuna doi ani aici, puteai să faci oleacă de treabă bună...

— Se plâng elevii?

Lăsă să-i cadă mâna pe genunchiul meu. O avea destul de grea și, probabil, aspră. Îmi făcu din ochi:

— Ehe-he, dacă m-aș putea eu preface așa ca mata că nu pricep nimic, de mult eram președinte ori chiar mai sus!...

Curios om. Îl înțelegeam: o mie de prieteni la succes și niciunul la pagubă. Iar după cât știam eu, colhozul nu era din cele strălucite, deși brigada din Recea Veche se ținea destul de tare. Și-apoi Tamara...

— Știi ce mă gândesc eu câteodată? Să-mi iau lumea-n cap. Să mă ascund undeva, adică nu, nu să mă ascund: să

mă duc!... Știi că n-am citit o carte de zece ani? El mă privi cu niște ochi aproape furioși. Știi că mi-i rușine să stau de vorbă cu mata, pentru că n-ai ce vorbi cu mine? Știi că am făcut doi ani la Institutul Agricol? Știi c-am fost numai o dată în viața mea la teatru, și atunci pe scenă, în prezidiu, la o adunare a fruntașilor?... Și mata mă întrebi de prieteni... Cum e turcul, și pistolul!...

Se lăsa seara. Orașul apăru brusc, așternut întreg la picioarele noastre. Clipea vesel din mii de ochi de toate culorile, ademenitor.

— Un ceas de drum de la o lume la alta, zise el, când Sașa, chelnerul, ne făcu rost de-o măsuță („Să nu fac eu pentru dumneavoastră, tovarășe Negrescu. Eu sunt Sașa, nu coadă de câine! Ce servim azi?“). De-am avea și noi o treabă ca asta în sat, poate am găsi și ceasul cela mai des...

— Mare lucru! Cine vă oprește să faceți ceva la fel?

El mă privi de parcă mă vedea întâia oară.

— N-ai luat seama, zise, chiar n-ai luat seama cum ni-i rușine să facem copii? Parcă nu știu toți că viața începe din pat? Da' ia să spui undeva lucrul ăsta!... Și ne prefacem că nu știm nimic, începem să trăim care la opt dimineața, care și la șase... Și cum punem lacătul la cantoră, cum sfârșim și viața. Numai că viața se mântuie o singură dată și tare te mai mușcă dacă te faci că n-o vezi...

Sașa părea cu aripi la picioare.Ținea grozav la mușteriii sosiți de la țară, îi iubea și-i servea cu cea mai mare viteză posibilă. Curând măsuța noastră arăta ca un stand cu tema „Belșugul” la o expoziție culinară.

— Râdea nevastă-mea de un nebun, cum i-a zis ea, care a făcut vreo două universități și pe la patruzeci de ani a mai

terminat și medicina, ca să plece în Africa, să trateze bolnavii...

— Albert Schweitzer, doctorul Schweitzer.

— El. Brigadierul răsturnă păhărelele umplute de chelner în două pahare mari și le adăugă ochi din sticlă. Hai să bem pentru oamenii nebuni!...

...Pe la patru dimineața mașina opri în fața școlii. Geamurile cancelariei erau luminate și întredeschise. Petrecerea era în toi. Se auzea glasul lui Spânu, un tenor înalt și neașteptat de curățel: „La priiom la Va-ran-cău... Of și iară o-o-of!...”

Brigadierul coborî, îmi strânse în tăcere mâna și se îndreptă cu pas aproape sigur spre casă, alături.

Abia în zori adormii. Mă temeam singur în odaie, pentru prima oară încercam senzația asta.

Ori că băusem prea mult?

7 noiembrie

...Singură.

Cuc.

Ieri-seara a fost mare bal la școală. L-am așteptat pe N. să vină, să mă invite.

N-a venit. N-a sosit nici Pablo.

Am băut câte un pahar de vin roșu cu lelea Safta. „Eu de sărbătorile tovarășilor beau vin roșu, da’ de-ale popii – de-acela alb”. „Două vādane!” – ne-a botezat ea pe amândouă. Dacă nu l-aș fi așteptat pe Pablo, m-aș fi dus acasă. Dar mi-ar fi fost greu. Și mamei mai ales. E mai bine așa.

Și curg așa de încet zilele, Doamne!

„De neurastenie fugărit,

M-am dus să caut liniștea la țară..."
Am găsit-o!...

IX

Mă gândesc uneori că e mult mai simplu să trăiești când inversezi anumite axiome. Să admiți, de exemplu, că drumul cel mai scurt între două puncte nu e o dreaptă, ci o curbă, sau că prostia e superioară inteligenței... Și într-un caz, și în celălalt se pot observa doar schimbări de cantitate, nicidecum de calitate, și cum cantitatea crește, ai, vorba ceea, de unde alege! Dacă pornești dintr-un punct spre altul și drumul e curb, deci mai lung, ai tot timpul să te răzgândești în mers și să faci cale-ntoarsă. Iar în cazul cu inteligența e mult mai ușor s-o faci pe prostul... Și mai convenabil...

Din fericire, gânduri de soiul acesta îmi vin destul de rar și pun la baza celor mai multe lucruri pe care le fac axiome, fără să-mi dau seama, natural, pentru că orice adevăruri evidente mă scot din sărite și mă străduiesc, pe cât posibil, să le pun la îndoială...

O, știu că aceasta e una din trăsăturile caracteristice ale spiritelor elevate, dar îmi face impresia că trăsătura aceasta e și unica ce m-ar putea apropia de acele spirite...

La cei douăzeci și șase de ani ai mei sunt un Galois mort cu cinci ani în urmă, fără să fi lăsat urmașilor măcar încercarea de a descoperi apa caldă.

Adică încercarea da, atâta doar că îmi dau seama, pe zi ce trece, că n-am pus la îndoială multe din axiomele de care-ar fi trebuit să mă îndoiesc.

Știu mulți care traduc „îndoiște-te” cu „coco-șea-ză-te”.

Și care așteaptă să li se spună „îndoiște-te”.

Și care așteaptă să li se indice obiectul precis al îndoielii.

Acei care-ar fi ocupat locul meu, de m-aș fi născut un Galois.

Când am fugit acum doi ani de la locul care trebuia, da, trebuia să fie al meu, n-am înțeles fuga aceasta ca o dezertare din fața propriilor aspirații... Apoi am devenit superstițios: aveam nevoie de un stimulent, simțeam că am nevoie de el și mi l-am inventat. Un stimulent concret, dar o superstiție în fond. Totul trebuia să înceapă de la un punct nou, și dacă punctul ar fi fost marcat, toate s-ar fi sfârșit ori, mai precis, ar fi continuat bine.

Vorbesc de „Marele semnal”.

După sărbători, în primele zile chiar, sosi, în sfârșit, și el.

Când deschideam plicul, nu mă cuprinse tremurul pe care mi-l imaginam cu evlavie de mai bine de jumătate de an.

O așteptare exagerat de lungă poate lipsi de savoarea bănuită chiar și cele mai tainice și mai dorite visuri.

Ori poate nu era doar prea lungă așteptare la mijloc!...

Da, comisia aprobase cererea mea, în două săptămâni trebuia să prezint și alte documente (vezi anexa!), iar la zece decembrie (încă o lună!) să mă prezint ș. a. m. d.

Eram colaborator științific inferior la Institutul de Fizică și Matematică...

Spănu era fericit, se credea în al nouălea cer de bucurie pentru norocul ce mă pocnise, le merge grozav unor oameni! Să nu cred eu că ține minte toate vorbele pe care i le-am spus în doi, ori că s-a supărat pentru așa fleacuri! Da de

unde! El știe că oamenii tineri spun vorbe de care le pare rău pe urmă, dar cu vremea își dau seama că cei în vârstă le vor binele. Mi-ar putea fi tată, dar există oare o problemă a părinților și copiilor? Ideologie străină, inventată special pentru a dezbină colectivele noastre sănătoase! Așa și cu mine, el crede c-am să mă schimb, că n-am să-i port pică, mă rog, crezi că-i așa de ușor să fii director și să-i împaci pe toți? El îmi dă drumul să plec, da, cu bucurie și cu părere de rău, dar ce să-i faci! Iaca, numai la raion ce-or zice... Dar nu-i nimic, aranjează el cumva!

Adică trebuia să fiu atent.

O anonimă la institut i-ar fi făcut pe băieți să râdă, la raion însă mi-ar fi putut pune bețe-n roate.

Maier îmi strânse mâna.

— Când mi-ai spus în seara ceea, nu te-am prea crezut. Îmi pare foarte bine... Nu mă privea în ochi. Își cerceta galoșii murdari de noroi, erau primele ploi din toamna aceasta. Te invidiez...

După escapada cu brigadierul, Tamara nu vorbea cu mine („Poți să-ți faci de cap cum vrei, tovarășe, dar nu te-apuca să strici oamenii cumsecade, eu n-am să las lucrurile așa, până sus am să mă duc!”). Și declarația directorului în cancelarie, cum că unul dintre profesorii noștri l-a prins pe Dumnezeu de barbă, o făcuse să arunce fără adresă: „Dacăș bea și eu cu dâșșii, și pe mine m-ar lua!”.

Zilnic se auzeau țipete din curtea vecină. Îmi părea bine de brigadier. Discuțiile polemice dezmoțesc mințile căzute-n lânzezeală... Era prima mea faptă bună din satul acesta.

Pe drum Viorica mă întrebă:

— Ai petrecut bine de sărbători?

— Le-am petrecut acasă.

— Credeam...

— O, nu, în ajun doar. Restul zilelor am stat acasă.

— Și eu. L-am citit pe Éluard. Tânăru. Decandentul. L-ai citit?

Nu-l citisem. Dar voiam să-l citesc numaidecât. O să mi-l dea chiar acum? Mulțumesc. În franțuzește o să-mi vină cam greu... Dar... Îmi amintesc adeseori odăița ei din casa Saftei. Curios, și un om ca mine poate avea amintiri luminoase, fără nicio întâmplare ce le-ar fi putut fixa în memorie. Voiam să mai văd odăița...

— Are lelea Safta un nepot. Ți-a fost elev. Capabil băiat.

Nu-mi puteam aminti nepoții Saftei.

— Lupu.

— A, un matematician de forță! În ce an e?

— A terminat școala la Recea Nouă și e tractorist...

— Credeam că e student.

— Am vorbit franțuzește cu el...

— Mi-ai spus că e foarte capabil!

— A terminat școala anul trecut.

Voiam să văd odăița cu icoane, cu geamantan sub icoane și fotografii sure-gălbui...

— Nu te-ai gândit niciodată la soarta copiilor care-ți trec prin mâini?

Nu mă gândeam nici la soarta mea, decât retrospectiv. Un an, doi ani, trei ani... Mulți ani. Ultimul an. În urmă. Înainte?... Înainte vedeam detalii, ansamblul nu. Uneori chiar amănunte secundare...

— Mă gândeam la băiatul ăsta, Lupu, zise Viorica. Nu i-a ajuns un punct ca să treacă admiterea. Acum își face stagiul

în producție. Se însoară mâine-poimâine... Și s-a zis cu universitatea; locul lui îl ia cine știe cine, căruia n-o să-i ajungă trei puncte, dar o să aibă un surplus de doi ani, de trei ani, de zece ani pe străzile orașului... Și insistența necesară... Păcat că nu te-ai gândit la lucrurile astea...

Întotdeauna trebuie să fie cineva care să aibă ceva în plus față de alții: o muștrare, două muștrări, trei muștrări. Sau o lipsă de capacitate, două lipsuri de capacități... Aceștia știu, de obicei, ce vor de la viață. Aceștia câștigă.

Atâta vreme cât ceilalți se întreabă: „Ce vreau sau ce nu vreau”. Cât timp știu ce nu vor. O negare nu e o afirmare. E primul stadiu al ei.

— Unii neagă. Alții vin să afirme. Diviziunea muncii!

— Dar nu întotdeauna vin să afirme cei care trebuie. Să mă ierți, Radule – din seara aceea nu-mi mai spusese niciodată pe nume –. Vreau să te înțeleg și nu pot. Ești lunecos ca un țipar.

— Sunt foarte simpli. Vreau ceva. Dar nu știu ce. Știu ce nu vreau. Nu vreau prostie, nu vreau ipocrizie, nu vreau fraze mari care ascund fapte mici, vreau să fie așa cum cerem să fie... Nu-l vreau pe Spânu și ai lui, vreau să ai dreptate tu, Viorico, și toți ceilalți care au dreptate...

— Și pui umărul cu fraze mari, care dau iluzia unui efort. Îți asumi locul unui demiurg, să distribui sarcinile și răsplata, fără să-ți murdărești mânușile albe... Oamenii ca tine cresc răul, pentru că îl zădăresc în loc să-l smulgă... Îl contemplă zâmbind cu dispreț...

Ploua mărunț de tot, de-o zi și ceva, dar drumurile prea uscate de-o toamnă secetoasă nu erau încă desfundate.

Ea se opri brusc:

— Știi că m-aș fi putut îndrăgosti de tine dac-ai fi fost nițeluș altfel?

Suflă adânc. Eliminase tot aerul din piept odată cu declarația. Râse.

— Platonic, se-nțelege!

În odaia Vioricăi ardea lumina. Abia începuse să se-ntunece.

— O fi lelea Safta...

Era un tânăr, care sări zgomotos de la masa încărcată cu tot felul de bucate. O prinse de umeri, o măsură și o sărută pe amândoi obraji:

— Așa arată adică un intelectual de talie rurală! Noroc, Viorico!

Viorica se desprinsese sprinten din îmbrățișarea oaspetelui.

— Faceți cunoștință: colegul meu, Radu Negrescu. Pavel Ionașcu, ziarist. „Pablo”, fost coleg.

— Aha, urlă „Pablo”, scuturându-mi mâna, am și rivali! Și eu care credeam că te păstrez aici ca într-o colivie! Formidabil!

Tânărul se simțea ca acasă. Safta îl mânca din ochi, părea că sunt prieteni de când lumea.

— Nici nu mă-ntrebi ce vânt m-aduce, ai? se miră el. Ia ghici?

Viorica zise:

— Credeam că vii de sărbători.

— Nu, n-am putut face nimic, ți-am scris, jivină albastră! Avem un redactor nou, comsomolist înfocat! Pulbere! Am reușit să-l duc de nas: am venit într-o deplasare, oficial, ca să zic așa!

Găsii că e timpul cel mai potrivit să mă retrag. În ochii ei se putea citi cu mare ușurință că relațiile lor sunt mai puțin decât oficiale. Iată-l, așadar, pe omul de dincolo de Viorica. Omul care-i programa părerile, ideile, atitudinile și aspirațiile. Să n-o fi știut pe ea, mi s-ar fi părut cam degajat. Interesant, începeam să descopăr că și bărbații pot fi invidioși: îl invidiam. Nu pentru Viorica. Eu n-aș fi fost în stare să-mi modelez o pereche așa cum reușise el s-o facă. M-aș fi plictisit, și-apoi omul se străduiește mereu să fugă de propria umbră, n-aș fi putut-o răbda. La ce m-aș fi căutat în altul, de ce m-aș fi lipsit de surpriza să mă descopăr în mine însumi?

De ce-l invidiam atunci?

Pentru odăița asta, posibil. Pentru pereții cu icoane și fotografii șterse de vreme...

Începeam să devin sentimental.

Viorica mă conduse până-n prag.

Nu-mi spuse nimic.

Acasă mă aștepta Maier.

— Adică mă lași. Pleci, zise el la al doilea păhăruț. Venise cu sticla lui.

— Bătrâne Boris, începi să ții cuvântări patetice!

N-aveam niciun chef de vorbă.

Obișnuit să mă asculte, Maier își permise totuși a doua frază:

— Îmi pare rău că pleci.

Era ultima în seara aceea. Cineva bătu la ușă. În tindă se auzi vorbă, apoi mătușa Maria.

— Ai oaspeți, Radu Nicolaevici!

— Aşa-i că te miri, strigă ziaristul. Țărăncuța asta nu vrea să doarmă sub un acoperiș cu mine! Unde aveți aici ZAGS-ul¹²?

Viorica îi acoperi gura cu palma, râzând:

— Ești insuportabil, Pablo!

— Ai început să te adaptezi la mediu! observai eu.

— De ce, zise ea, știam că o să-ți placă să-mi faci un mic serviciu. Și-apoi Safta n-are al doilea așternut...

— O, se bea coniac la țară! făcu Pablo. Nu insistați, mai mult de-un pahar-două nu servesc!

Maier se ridică să ia din dulapul mătușii Maria două păhărele.

Mă bucuram că ziaristul rămâne la mine.

Habar n-am de ce mă bucuram.

E drept că m-am simțit întotdeauna furat sau cel puțin jignit când se-ntâmpla să văd o femeie frumoasă în societatea altcuiva decât a mea, dar până la gelozie...

Aiurea!

Ionașcu se apucă să-mi cerceteze biblioteca fără umbră de jenă.

— Ia-te, bă amigo, ce rarități! Fii atent, Radule, percheziționează-mă dimineață, sunt cleptoman, mai ales la cărți...

Petrecurăm o oră veselă, aş spune chiar neașteptat de veselă. Ionașcu era o antologie de umor universal și un interpret excelent, Maier îl asculta, cu gura căscată, iar Viorica... Nu știu, n-o puteam privi.

Avem și noi ceva, bărbații...

¹² Oficiul Stării Civile (*rus.*).

Pentru a doua zi, cum era duminică, hotărâram o partidă de vânătoare în doi și, cum asupra adunării creștea amenințător pericolul povestirilor vânătoarești, Viorica găsi că e timpul să se retragă.

— Cine mă conduce?

Sării în picioare, singurul.

Mă jucase ca pe un copil ziaristul!

Mi se părea că Viorica zâmbește.

— Ah, Pablo, n-ar fi rău să mai iei ceva lecții de bună-creștere! Leneșule.

— Da, ce, mi-am câștigat picioarele la loteria de stat în bani și obiecte? Trebuie să vă educați cadre proprii de conducători acasă!

Gluma atenuă puțin gafa. Nu-mi place să fac gafe.

Și nici ziariștii nu-mi plac.

10 noiembrie

...Și el și-a petrecut sărbătorile acasă! A tras o beție în ajun, cu soțul Tamarei, a fost un scandal grozav, apoi a stat în casă trei zile! Mi se pare că-i plac. Sigur că asta nu schimbă nimic, dar ce fată nu s-ar simți în al nouălea cer să placă! E poate și o reacție la tăcerea inexplicabilă a lui Pablo, dar nu e numai atât. Nu, nu e numai atât! Mă surprind atât de des gândindu-mă la el... E greu să fii femeie. Avem noi, femeile, obiceiul să ne doară inima de toți și de toate, și poate așa așa explica cele ce se petrec în mine. Și intuiția a tot ce e bun în alții și ascuns... Cred că-i lipsește un punct de sprijin, ca să poată răsturna multe. Nu e o inteligență comună. Dar e dezechilibrat, e copleșit de propriile contraziceri, e mărunțit de ele, scos din circuit. Nu știe precis ce vrea, e cu alte gânduri și idei mereu, și toate,

În fond, sunt menite să-l susțină doar în propriii săi ochi, nu să-l inspire. Și îi lipsește anume acel punct de sprijin care trebuie să fie neapărat cineva. Un prieten. Un tovarăș înțelegător și plin de răbdare, cum doar o femeie poate fi.

S-ar părea (oare nu vreau să mă îndreptățesc față de mine însămi?) că nu mă gândesc dezinteresat la dânsul, dar te poți oare rupe de asemenea gânduri, dacă omul la care gândești nu ți-i indiferent? La ce m-aș ascunde de mine: nu, nu mi-i indiferent. Cum nu mi-i totuna ce se va alege de el.

Știu că trebuie să plece.

E omul pentru care aș fi în stare de orice. Sunt sentimentală, da?

Oare nu încerc în felul acesta să mă autosugestionez, să mă răzbun pe Pablo?

X

Cu o lovitură de ghionder, bine potrivită, izbii barca în ascunzișul din fundul ochiului acoperit de lintiță și mă lăsai pe banca umedă de rouă.

Venisem mult prea devreme.

Luna mare și roșcată, gata să scapete, crea, cu lumina ei părelnică, burguri și foisoare ciudate în grupurile de trestii nemișcate, iar liniștea cosmică ce stăpânea balta și jocul stelelor în creștii apei veneau doar să întregească în imaginație impresia unei fantastice civilizații moarte.

De câte ori am trăit senzația asta și nu pot să mă împac cu ideea a ceva obișnuit.

Gândurile, ba nu, simțurile sparg coaja prezentului, se dezgolesc și fug undeva peste timp înapoi și rămâi singur și

neputincios, asemenea primului vânător, în fața apelor, a lumii, a tainei. Și ca întâiul troglodit ridici ochii la stele și...

Ați încercat vreodată simțământul acela de turbare, da, anume de turbare, ce înlocuiește îndată un altul, de uimire veșnică și prosternare în fața astrilor? Da, constelații, planete, galaxii, roiuri stelare. Ani-lumină, mii de ani-lumină, miliarde de ani-lumină. Comete, nori cosmici, nebuloase inelare și amorse...

Și?

Rațiunea le-a pătruns, le-a cercetat, le-a înțeles. Visul le-a încălzit și le-a apropiat.

Dar mâna? Ochiul?...

Ca să le pipăi și să urli: „Este!”?...

Niciodată.

Știu că sunt caraghios. Aș putea să mai trăiesc o mie de ani și să nu mă neliniștească deloc faptul că n-am dat mâna cu încă două sau trei miliarde de oameni pe care nu-i cunosc pe această planetă.

Și totuși...

...Când luna scăpătă și stelele începură să pălească, balta prinse a se acoperi de negură și, ca la un semn, de sunete. Măcăitul strident și fluturatul fluierat al rațelor mari, țipetele bănuitoare ale găinușelor, țârâitul întrebător al cristeilor și trâmbițele false ale stârcilor se amestecară într-o cacofonie în stare să mângâie orice ureche de vânător adevărat. Unde line și leneșe anunțau că și lișițele își părăsesc ascunzătorile, pentru bălăcirile acelea gălăgioase din preajma întârziatei lor plecări.

Apoi lovituri de lopeți și strigătul chemător-radios:

— Radule, ehe-hei!... Trădătorule!...

Era Ionașcu. Încercasem zadarnic să-l trezesc, venise prea târziu și băuse prea mult.

— Singur?

— Eu l-am adus.

Nu mă așteptam: brigadierul. Îmi părea bine, la o vânătoare, singur, te simți oarecum nefericit. Mai ales când tragi bine, cum era cazul meu.

— Păi așa se face, musiu? Mă lași să sforăi ca să pierd frumusețe de petrecere?

— Dormi greu.

— Ca un om cu conștiința curată. Am trezit jumătate de sat! Am decretat stare de asediu.

Brigadierul râse:

— L-am găsit pe mal și l-am luat cu mine.

— Nu știam că ești vânător, brigadiere!

— Parcă ai timp de-așa ceva? Împușc mai mult păsărele de hârtie.

Ionașcu interveni prompt:

— Și totuși birocrăția nu l-a ucis! Un aforism: în fiecare om este ceva omenesc! Bună, nu?

Brigadierul îl instalează pe ziarist cu pușca gazdei mele pe un popândac în colțul opus al ochiului, apoi veni la mine.

— Aici e loc bun, ajunge pentru amândoi.

În veșnica noastră pasiune de a complica până și cele mai simple, elementar de simple lucruri găsim și pentru ocupația aceasta a vânătorii zeci de epitete și explicații: spirit sportiv, fugă de realitate, odihnă pentru suflet și altele care mai de care, când e vorba, în fond, doar de satisfacția pe care-o dai unui instinct primar și nobil, cum nobilă, deși crudă, e plimbarea de seară a unui leu în savană. Și răgetul

lui prevenitor cu tălmăcirea: „Atenție, antilope și zebre, eu, leul, am ieșit la vânat!” își afla un corespondent fidel în gălăgia infernală pe care-o ridica de cealaltă parte a ochiului lonașcu, cu toate că avea să prevină doar biete rațe, și nu antilope...

— Ei, ăia, marii vânători! Când începe odată, c-am înghețat?

— Cu gazetarul nu fierbi zeamă, observă brigadierul.

— Să nu-l luăm în seamă și se liniștește.

Primul stol trecu pe deasupra noastră pe neașteptate, cu fluieratul acela reactiv, și coborî peste trestii, la limpede. Erau din cele venite, călătoare din nord.

— Eu în lișițele noastre nu trag. Și nici în răți, făcu brigadierul.

— În lișițe nici eu, dar rațele cum să le cunoști?

— Nu știu, dar parcă le cunosc...

— Te-a iertat nevasta?

Brigadierul râse.

— N-am întrebat-o... Și zici că pleci?

— Plec.

Două împușcături răsunară aproape concomitent, urmate de răcnetul lui lonașcu:

— Cade! Vine! Cade peste voi!

Pe cerul ce abia începuse să se lumineze creștea un punct negru, cu fluturături abia perceptibile pe de margini. Brigadierul lăsă arma cu care se făcuse una.

— Lișiță. Îi dă pe de-a dreptul, ca un fier de călcat... Proaste-s, săracele.

lonașcu urlă:

— Este? A căzut?...

În aceeași clipă brigadierul luă la ochi și două rațe mari se făcură ghem în aer, oprite de o putere nevăzută și haină, și căzură cu plesnet în trestiile de alături.

— Oho-ho, brigadiere! Ai reacția bună!

— Este? se interesă ziaristul.

— Ne mai laudăm și noi câte-oleacă, făcu brigadierul. Știu să trag și pe-alături.

— Ce-ai luat balta-n gură, nu se putea ogoi lonașcu. Ați împușcat ceva?

De fapt, juca rolul unui gonaș: speriate de flecăreala lui, toate zburătoarele carneau spre noi.

— Aveți dreptate, zise lonașcu peste vreun ceas, când zborul de dimineață încetă brusc și ne adunarăm pe popândacul lui „să ne mai încălzim sufletul” din prevederea brigadierului. Tot ce trebuie împușcat pe lumea asta se împușcă fără multă vorbă. Îmi place, mă fac și eu vânător.

— Nu-i rău pentru un gazetar, răsse brigadierul. Vânătoarea asta te odihnește și te face mai bun. Iar gazetarii îs oameni răi.

— Răi, pentru că ne grăbim. Toți oamenii care se grăbesc sunt răi ori, mai degrabă, înrăiți. Numai că trebuie să vă spun în mare taină că toată gazetăria mea... Într-un cuvânt, mă ocup mai ales cu poezia...

— O, nu mă putui eu stăpâni, una dintre științele inexacte?

— De ce? pară el. E o modelare aproape matematică a sentimentelor. La urma urmelor, numărul de cuvinte e finit, iar poezia infinită! Ca și în matematica ta.

— Curios. O teorie nouă?

— Absolut inedită și născută în acest moment. O patentez și pentru încă un pahar din sticla ceea vând patenta!

Brigadierul îi întinse carafa.

— Poate ne zici ceva?

— N-aș vrea să vă stric dimineța! Adică o strofă... Doar ca să-mi confirm teoria. Am născut-o acum, între două împușcături. Inspirată de vânătoreea asta. Poftim, deși e numai un început.

Și porni să recite cu glas cântător și ochii pe jumătate închiși:

— Probabil omul s-a născut cu aripi. De unde dar acest instinct de zbor, să se adune-n stoluri călătore, de cum începe vremea lui cuptor?... Priviți-i cum își lasă cuiburi, scorburi, cum uită tot, aleargă și asud și cum pot spune numai două vorbe, înfiorați: „La sud! La sud! La sud!...”

Prea tare nu mi-a plăcut poezia niciodată. Am citit doar minimul obligatoriu de poeți mari și am știut doar strictul absolut necesar de strofe și versuri. Așa că nu mă putea cuceri prea lesne observația științific justă cu privire la descendența omului dintr-un pterodactil, în ultimă instanță. Dar chestia cu modelarea matematică a simțurilor și numărul finit de cuvinte... Nu era prost băiatul! Și nu-i puteam rămâne dator.

— Știi, Ionașcule – mă oprea ceva să-i spun Pavel sau Pablo –, știi, cu toate că-ți recunosc patenta, aș fi vrut să-ți expun o teorie a mea, care prezintă ceva tangențe cu ceea ce-ai spus. Un fel de aiureală, dar n-am comunicat-o încă nimănui... Uite, dacă e să luăm ca bază a tot ce există particulele elementare, păi și numărul lor e precis,

incomensurabil, drept, dar finit în univers. Înțelegi? Iar cum atomii sunt combinații a doar câteva particule, și moleculele – un amestec de câțiva atomi, pe lângă faptul că ajungem la concluzia că fierul și creierul sunt doar combinații felurite ale acelorași particule moarte, și în felul acesta ștergem limita dintre mort și viu, mai putem nota și altă descoperire neașteptată: că în univers este o cantitate precisă – uriașă, dar finită – de rațiune, poezie, idei, spirite... Înțelegi?...

Ionașcu mă privi zăpăcit câteva clipe, apoi începu să râdă.

— Formidabil! Și zici că n-ai mai spus-o la nimeni?

— Nu.

— Nici să n-o spui! Poți fi legat pentru idealism.

— De ce? Oare am zis eu că gândirea nu e un produs material, un efect al unor combinații de particule materiale?

— Ai dreptate. Atunci înseamnă că poezie, idei, bancuri pot exista și în afară de noi!

— Socoate!

Ionașcu rămase pe gânduri, apoi izbucni:

— E un sofism la mijloc, dar nu-l pot prinde. Fizica voastră a înnebunit lumea.

— Nu-i niciun sofism. E contrariul reducerii la absurd. Aș numi chestia „dezvoltarea la absurd”. Ce zici?

— Hm... Îmi dai voie să mă ocup de publicitatea acestei teorii?

— Perfect. Onorariul pe jumătate. Teoriile hrănesc și adapă cam slab...

Ne strânserăm solemn mâinile cu mărturia brigadierului, care ne ascultase în tăcere.

— Și acum, tovarăși, cu teoria să mai facem oleacă de practică, zise el, ridicând ratele și invitându-ne să luăm loc în ambarcații. Tii, ce zeamă mai dregem!... Și cum ziceați cu modelarea aceea? Știți cum se modelează o zeamă?...

...Ei, orășeni, care adunați în piepturile voastre supte toată microfauna pământului și în timpanele voastre tăbăcite de civilizație – toate urletele metalului siluit! Mă prinde mila de voi, care n-ați văzut niciodată stele goale și mari, n-ați tremurat niciodată de imensa tăcere a firii și n-ați auzit niciodată cum trece un vânt pe trestii...

Ce ban să vă cumpere atâta bogăție ce se dăruie numai și nu se pierde niciodată?

Ce panoramă să vă întoarcă ochii la vremurile acelea trecute, când toți, și om, și pasăre deopotrivă, aveau dreptul să pună liber piciorul pe pământ și să se apere cinstit!

„Probabil omul s-a născut cu aripi...”

...Era una dintre primele duminici pe care le petreceam la Recea Veche.

Și aveam s-o regret.

Cu toate că discuția cu Ionașcu părea mai degrabă lupta a doi cocoși în prezența Vioricăi, care nu dădea preferință niciunuia.

Ori se prefăcea că n-o dă...

13 noiembrie

...Dacă n-ar fi venit!... Nu-l mai așteptam, în mine eram de mult împăcată cu gândul că nu mai e, că n-a fost, că nu va mai fi. Și a venit. N-a simțit nimic la început, o, Doamne, el să simtă?! Apoi a înțeles. Dar ce-avea să înțeleagă! A încercat îndată să afle „obiectul” și, gândind că l-a

descoperit, să mă descoase. El să înțeleagă că e în mine totul și numai în mine? Ce importanță poate avea ceva concret, precis, când e vorba de suflet, de inimă? Și-apoi ce poate fi precis? Oare eu știu? Oare nu aștept și eu pe cineva, care să-mi explice mie, eu să explic cuiva? Pablo, Pablo! Iartă-mă că vorbesc așa cu tine, măcar în gând, iartă-mă că mă joc așa cu tine, pentru că nu mă joc, dar nu mai știu ce să fac și ce să-ți spun... Nici mie ce să-mi spun. E ușor să tălmăcești simțurile când nici sentimente nu-s, ci doar un presentiment al lor?...

Și, iartă-mă iar, dar pentru mine ai venit tu? Nu pentru tine? Ca eu să nu cred cumva... Eu simt, eu știu tot, Pablo! Știu că nu schimb niciun cuvânt din cele pe care mi le-ai spus, dar trebuie să te jertfești?

Iartă-mă, te jignesc și tu nici nu știi măcar. E urât ce fac. Poate că vreau să mă îndreptățesc și...

Nu știu...

Pleacă, Pablo, pleacă! Fugi!...

XI

Nu cunosc legile scrise sau nescrise ale ziaristicii, cred însă că în societatea noastră trebuie să ne conducem de normele etice existente. Nu vād de ce ar trebui să dezvălui numele autorului.

— Ba nu, ziarele dictează aceste norme, cum tot ele formează și opinia publică în general. Așa că... În cazul acesta, nu vād de ce aș păstra așa-zisul secret redacțional, ripostă Ionașcu. La urma urmei, flăcăul acesta, Armașu... da, Armașu, are dreptate, după cum m-ai convins și tu, și Viorica. Iar dacă directorul se leagă de el...

— Dacă se leagă de el?...

— E un material în plus. După o a doua intervenție a oricărui ziar nu știu să nu se fi luat măsuri.

— Dar la perioada de timp dintre cele două intervenții te-ai gândit, chiar admitând că toate vor fi cum plănuiești? Să-l folosești adică pe tânărul acesta ca o momeală să prinzi lupul?...

Ionașcu mă privi superior:

— În primul rând, toate vor decurge după un plan bine stabilit. Una. Iar a doua, nu fi prea sentimental. Uneori scopul, notează, zic uneori, așa că nu mă confunda cu „*Principe!*” – scopul scuză mijloacele!

Adesea, când îmi place un om, mă străduiesc să nu-l pătrund în chiar tot ce spune. Probabil, din cauză că îmi plac prea puțini, iar în cazul acesta mai era și altceva la mijloc...

— Între noi fie vorba, șeful e un pitecantrop și ar fi în stare să mă asculte, chiar dacă i-aș propune să publice un articol în apărarea dragostei libere!...

— Și totuși te-aș sfătui să te mai gândești. Băiatul acesta îmi place. Nu s-a temut să iscălească. Nu se teme de nimic. Dar... dar de ce să-l izbești încă o dată de toată mizeria asta? E tânăr și ar fi păcat să... să nu-l menajăm...

La ce dracu' mă bag eu în chestia asta! Mai ales când mă aflu cu un picior aici și cu altul în viitorul luminos al unei activități noi pe alt tărâm? Și după doi ani de independență relativă și neutralitate... cum să-i zic? defensivă! Poate-oi fi devenit într-adevăr sentimental? Ba nu, dar flăcăul ăsta, Armașu... Oamenii nu trebuie mințiți. Dar și adevărul trebuie spus la vremea lui! Și un adevăr poate avea efectul

unei minciuni, când pică în mâini nedibace... Cum aş fi vrut să fie arsă canalia aceasta, Spânu, cum aş fi dansat pe cenuşa lui, deşi prostia şi meschinăria pot imita întru totul nobila pasăre Phoenix... Poate ar fi trebuit să mă gândesc mai demult la lucrul acesta şi să mă gândesc activ?...

— Bătrâne, mă tipări pe umăr Ionaşcu, bătrâne Radu, sus nasul şi las' pe neica! Nu-s un boboc. Facem totul cum scrie Ecleziaştul: iar celor buni şi drepti... Ha!...

Ne îndreptam spre şcoală. Ploaia revenise, dar prea puţin insistent, mai mult un fel de pulbere umedă şi rece.

— Bună vânătoare, ai? Dar în general plicticoasă-i viaţa la ţară, bătrâne. Să te împuşti de spleen, nu? O lună-două de exotism mai merge, dar o viaţă!... Cum mă învârt de locuinţă, ți-o suflu pe Viorica. – Tăcu o clipă, ca să mă cerceteze. – Ce zici, fată bună, ai? Voiau s-o ia ăia de la „Inturist”, n-a vrut ea. Caraghioasă foc, idealistă. Habar n-ai ce inimă are. S-a născut în Siberia, dar arde. S-a întors numai cu mă-sa. Taică-său a lăsat pielea acolo. I-au ridicat din greşală, în patru-ş-unu, să mori de răs: era grefier şi l-a pictat un vecin de procuror!... Îi plăcea casa...

În fond, ce ştiam eu de Viorica?

Că predă franceza. Unu. Că e o fată destul şi neaşteptat de inteligentă. Doi. Că ştie ce vrea şi se ia de piept şi cu dracu', dacă simte că are dreptate. Trei...

Că picase în mijlocul nostru ca o firimitură de drojdie într-un aluat ce-a prins imediat să dospească... Da, anume asta o ştiam mai bine şi mă interesa. Curios cum poate un mic impuls rostogoli o stâncă mare!

Arăta ca un fluturaş ce se bucură de soare şi flori, deşi vedea prea bine cu ce ochi o privesc alde Spânu şi Tamara.

Cu ce drept adică vine mielul ăsta să ne tulbure izvorașul?
Ori – mai precis – balta?

— Ascultă, Ionașcule, o să-ți fie greu cu fetișcana asta, dar, între noi fie vorba, te invidiez. Auzi, te invidiez!

— O chestie delicată, bătrâne. Ionașcu mă opri și mă prinse de-un nasture. Zice că-i place aici și nu-mi spune nimic hotărât când își ia patul ei și vine. Poate-mi dai o mână, adică o vorbă, de ajutor?

Era totuși un copil mare băiatul.

— Și eu sunt pe punctul de plecare.

— Aa! Felicitările mele. La noi?

Mi se păru că se înseninează.

N-aveai motive de bănuieli, tinere!

Nu mai schimbaram nicio vorbă până la școală.

Contrar așteptărilor, îmi urmă sfatul, nu divulgă nimic. Cu Spănu avu o discuție îndelungată, dar, probabil, diplomatică, pentru că directorul arăta foarte satisfăcut. În aceeași zi plecă. Asistase la câteva lecții și, înainte de a se urca în autobuz (Viorica insistase să merg și eu să-l conducem), ne făcu din ochi șmecher:

— E simplu ca bună ziua! Nu e nevoie de nicio filosofie, e nevoie de un ciomag! Urmăriți presa republicană a tineretului!

— Vesel băiat, zisei eu după ce autobuzul dispăru.

— Da, vesel, zise Viorica.

— Când jucăm la nuntă?

Ea nu-mi răspunse.

Ploaia conteni brusc, se arată soarele, deși destul de rece și palid.

— Hai înspre pădure, propuse ea.

Toamna și frigul potolesc spiritele exaltate, le așază, dacă aparțin unor poeți, la mesele de scris. Mie însă toamna nu-mi place decât la vânătoare. Nu-mi prea surâdea o asemenea plimbare.

Pornii alături de ea în tăcere.

Pădurea înconjoară satul pe jumătate și vara e un loc de refugiu excelent. Acum stătea arămie-brună, destul de mohorâtă. O luarăm peste-un câmp de lucernă, pe la marginea pădurii. Roua nu se ridicase și curând îmi simții ghetele ude.

Viorica părea să nu se sinchisească de asemenea fleacuri.

— E un băiat bun, zise. E foarte superficial, prea se joacă de-a viața. N-a avut ocazia să dea cu nasul în ea... Te miri, probabil, Radule, vorbesc așa mai mult să mă controlez decât să afirm. Când e un sentiment la mijloc, adăugăm mult din noi celui pe care îl iubim, și într-un fel ne iubim pe noi înșine... Vreau să știu dacă-l iubesc sau e pur și simplu sentimentul acela care te încearcă față de mulți oameni când ești departe de ei...

Nu sunt prea sigur că e într-adevăr așa procesul pe care îl numim convențional dragoste, altfel ar trebui să iubim toată lumea. Poți atribui oricui calitățile ce-ți plac, poți închide ochii la una, la alta, și, poftim, pe pământ pace și între oameni bună învoire!

Tăceam. La ce-aș fi contrazis-o? În chestiuni de astea e periculos să fii consilier chiar ție însuși... Eu personal m-am ciocnit de dragoste altfel, fără prea multă filosofie, și acum, când încerc s-o recapitulez și s-o desfac bucățică cu bucățică, abia îmi dau seama că n-am ce înțelege din tot ce-

a fost. E un proces mult prea simplu, probabil, ca să-l putem pătrunde atât de ușor și de cele mai multe ori luăm drept dragoste cu totul altceva. Bineînțeles, dacă există dragoste în general! Miorlăiturile siropoase ale lui Tristan, sau jalnicele lamentații ale unui Orfeu, ce ni s-au servit și ni se servesc toată viața de etalon, sunt niște basme de adormit copiii. Dacă există dragoste cu adevărat, nu în rațiune trebuie căutată. Dar o căutăm anume aici cu încăpățânarea unui miop ce nu-și vede ochelarii pe nas, și ne trezim în preajma bătrâneții cu surpriza că n-am înțeles lucrurile cum ar fi trebuit să le înțelegem... Că am respectat formule care nu trebuiau respectate, că am adus jertfe unor idoli ce trebuiau doborâți, și că urmăm să propovăduim ce ni s-a propovăduit și nouă....

Și dacă e căutarea motorul întregii vieți, de ce singurul domeniu în care căutarea e interzisă și înfierată e dragostea?

Dragostea...

— Simt, intuiția îmi spune că nu e omul pe care-l caut, dar judec în fel și chip și ajung la concluzia că e totuși el. Vorbesc aiurea, da?

N-aveam de ce-o cruța.

— Da, vorbești aiurea. Nu de tine și el e vorba, de el și ea. Veșnicii. Deși, în fond, după părerea mea, e de o sută de ori mai bine să faci o prostie decât să nu faci nimic. Dar s-o faci din inimă, și nu din calcul...

—Ți se pare că sunt prea calculată?

— Da.

Mergeam încet, la distanță, ea normal, eu legănându-mă pe fiecare picior.

Viorica mă întrebă:

— Ai iubit vreodată, Radule?

— Dac-am iubit? Da. Adică nu. Adică nu știu. Și dac-aș fi iubit?

— Voiam să știu ce om ești.

— Aș putea să inventez povestea unei dragoste uriașe!

— Perfect. N-ai putea inventa altceva decât ce-ai fi trăit ori ai fi dorit să trăiești!

— Acum aș putea născoci contrariul!

— Aș inversa lucrurile și aș ajunge la același rezultat!

— Nu știu, Viorico. Nu știu nimic. Probabil că... Vrei să-ți spun o chestie, nu prea delicată!... În sfârșit, în sat aici e un moșneag, o rudă de-a gazdei mele, unul moș Mocanu. Stăteam într-o zi, îl ascultam filosofând și-mi zice el deodată: „Știi matale de ce mă minunez eu mai mult? Că-i tehnica asta, apoi tot trebuia să fie, că nu-i Dumnezeu, apoi tot trebuia să nu fie, da' iaca flăcăii apucă fetele de țâțe tot așa cum făceam și eu când eram flăcău...” Simplu, nu-i așa?

— Vrei să spui...

— Nu vreau să spun nimic. Hai să vorbim despre altceva. Uite, despre stejarul ăsta, de exemplu, vrei?

Ea acceptă jocul, zâmbi:

— Are o sută de ani.

— Puțin. Are două sute.

— Are două sute de ani.

— E stufos. La umbra lui nu crește nimic.

— E un clasic. Membru al academiei stejarilor...

— Strâmb, noduros, dar voinic și sănătos...

— Măreț...

— Trufaș...

— Vanitos...

— Și tiran...

Viorica mă opri să adaug ceva. Zise:

— Radule, ia te uită în pădure!

Era o pădure ca toate pădurile.

— Dar uită-te mai bine. Copacii!

Erau drepti ca niște lumânări, înalți și egali. Ca ghimpii unui arici. N-aș fi putut alege de reper niciunul, toți erau la fel.

— E un colectiv, Radule. Drepti și semeți, pentru că trăiesc împreună, se ajută unul pe altul.

— Aș spune mai degrabă că se întrec unul pe altul și vai de capul celui ce rămâne în urmă! Concurența!...

— Și din cauza aceasta sunt prea puțini cei ce rămân în urmă. În marea lor majoritate sunt sănătoși și puternici!

— Și uniformi...

— Dar frumoși! Nu-ți spune nimic lucrul acesta?

Nu-mi spunea nimic.

— Nu te găsești în stejarul acesta, strâmb și cioturos, în afară de pădure, singuratic ca un ostracizat?

— Poate. Dar o să mă doboare furtuna în cel mai rău caz, și nu toporul tăietorului de lemne... Ori poate n-o să mă doboare furtuna.

— Original! Dar ia seama: nici propria ghindă nu răsare la rădăcina ta. E umbră... Și trist... Atât de trist!...

O prinsei de umeri și o întorsei cu fața la mine. Mă privi mirată, nedumerită. Îi luai capul în palme și o sărutai lung. Nu se împotrivi. Se făcuse mică și așa de slabă în brațele mele. Îmi desfăcu mâinile încet și zise cu glas tremurat:

— De ce, Radule?

Era singura întrebare la care nu puteam răspunde. Stăteam în fața ei fără să pot scoate o vorbă.

Își lăsă mâinile. Avea ochii umezi și obraji roșii.

Nu știam de ce. Îmi plăcea? Da, îmi plăcea. Era, probabil, femeia aceea pe care ar fi trebuit cândva s-o întâlnesc. Dar nu mă pregătisem s-o întâlnesc. Și nici nu mă străduiam s-o întâlnesc. Și în care nici nu credeam. Ori mă străduiam să nu cred. Ori poate nici nu era femeia aceea... Nu știam de ce. Nu înțelegeam nici eu.

Ea se întoarse și porni cu pas încet, apoi mai repede, tot mai repede spre drum, peste lanul de lucernă ud de rouă.

Voiam s-o strig, să alerg din urma ei și s-o ajung... Mă rezemai cu spatele de stejar și aprinsei o țigară.

Flacăra chibritului îmi arse degetul.

Ce-aveam să-i spun dac-aș fi strigat-o sau aș fi ajuns-o din urmă?

Că mi-i dor de-un om? Nu-mi era dor de niciun om. Nu-mi era dor nici măcar de mine.

Pentru prima dată mă trezisem singur în mijlocul pustiului din mine și pentru întâia oară vedeam cât de întins e.

Oazele cu șipote de apă și palmieri lunecaseră undeva dincolo de orizont, și numai nisipuri toride, fără început și sfârșit, se întindeau monotone și sterpe.

Undeva, ca o fata morgana, răsăreau din când în când ochii aceia verzi sau albaștri, umezi, și întrebarea aceea șoptită „de ce?”.

Nu știam de ce.

Nu știam nimic, nimic...

15 noiembrie

...Odată, acolo, aveam vreo cinci ani, m-am dus cu alți copii să adunăm poame – „kliukva”¹³ îi spunea, nu știu cum îi zice în limba noastră. Ne-am adâncit în pădure, iar eu m-am rătăcit. Ce spaimă am mai tras! Am fost găsită pe la miezul nopții, adormisem sub un pin, pe niște mușchi. leșise tot satul să mă caute. Oameni adunați din toate colțurile țării, întâmplător adunați la un loc, dar legați de aceeași durere. Au sărit toți ca unul: se pierduse un copil!

Cine să mă caute acum și să mă găsească! Nu mai sunt copil. Și m-am rătăcit. În propriile simțăminte m-am rătăcit. Pablo s-a dus. Definitiv. Nu e al meu! Nici eu a lui! Strig, ca să mă conving, dar nu știu! Vreau să mă înșel poate... Radu, Radu e omul pe care l-am căutat! Știu prea bine și nu cred! Nu vreau să cred! Mă iubește sau nu? Mă iubește. Nu poate să nu mă iubească! Oamenii care nu iubesc nu sunt ca ei!

La ce bun m-aș ascunde? Îl iubesc. El se teme. Pentru mine se teme! Se controlează, se analizează ca să nu facă – pentru mine! – să nu facă un pas greșit! În trei zile am trăit o viață și am nevoie de-o altă viață ca să înțeleg ce-am trăit! Sunt ca amețită, beată! În aceeași zi când l-am sărutat pe Pablo la plecare am înțeles tot. Tot! A fost o izbucnire, ca o revelație. Știam, simțeam, bănuiam undeva în adânc totul, t o t u l, dar m-a găsit descoperirea nepregătită și slabă. Însălmântată! Și nu mi-e rușine că nu mi-a fost rușine de mine, de propria conștiință!

Mă iubește?

Dar ce însemnătate are: eu îl iubesc! Îl iubesc!

¹³ Răchițele (rus.).

Nici în noaptea aceasta n-o să dorm. Azi l-am văzut în treacăt. Doamne, dac-ar fi făcut un pas spre mine, aş fi căzut! Nu înţeleg nimic, trebuie să mă gândesc, să mă gândesc!...

XII

Când stau câteodată să mă gândesc serios la mine şi cei ce mă înconjoară, nu-mi pot găsi nicidecum atâtea păcate câte aş fi înclinat să-mi atribui singur.

Ca pedagog, n-aş putea spune că sunt rău: elevii țin la mine, le place tonul ușor ironic pe care-l păstrez în discuțiile cu ei, știu materia bine și o studiază cu plăcere. Ca om, mă știu normal, și în relațiile cu oamenii corect. Nu pot suferi prostia și-mi bat joc de ea, dar nici atât de caraghios nu-s ca să pornesc o cruciadă împotriva ei: la ce bun să-ți consumi nervii pe chestiuni deznădăjduite! Ca membru al unui colectiv, e altă gâscă: când ideile și tendințele lui corespund cu ale mele, sunt cu el; când avem păreri felurite, sunt eu. Un colectiv nu trebuie să presupună lichidarea personalității, aducerea la același numitor. Iar când întâmplarea încheagă un colectiv de talia celuiia în care mă învârt de doi ani, cu atât mai puțin aş avea motive să mă încadrez într-însul.

Viața e prea scurtă ca s-o trăiești în amănunte, în mărunțișuri, viața, ca s-o trăiești toată, trebuie s-o cuprinzi în linii mari, și detaliile să le concentrezi doar în direcția loviturii principale: a scopului pe care ți l-ai pus.

Iar dacă e vorba să-mi aflu numaidecât un păcat, eu îl văd anume pe acesta: abia la douăzeci și șase de ani am

ajuns să-mi formulez precis un principiu de viață, cu intenția ca mai departe să mă călăuzesc numai de el.

Dar cine îmi impută acest păcat?

Mi se spune că sunt un individualist.

Sunt un individualist.

Dar oare aș fi un neindividualist dacă m-aș vărsa cu ochii închiși în brațele unui Spânu sau ale unui Pinte, sau ale unei Tamara, să accept interesele lor și principiile lor, ori, mai bine, lipsa lor de principii? Sunt individualist în măsura în care i-am lăsat și-i las să-și facă mendrele cum le place, doar ca să-mi pot vedea de treabă în pace și liniște. Aici am păcătuit, e drept, și are dreptate brigadierul, e singurul care mi-a spus un adevăr pe care-l bănuiam doar, nu-l știam.

Și totuși, admitând că nu m-aș fi limitat la mici înțepături, ci m-aș fi apucat, în mare, să-i pun la punct, să lupt cu ei, să-i birui până la urmă, ce mare brânză aș fi făcut? Interesele meschine merg mână în mână cu prostia, iar din societate oricum nu i-aș fi eliminat: i-aș fi obligat doar să-și schimbe părul, nu și năravul. Adică am dat înapoi în fața greutăților, cum se spune, m-am declarat învins, am renunțat la luptă. Ba nu! În matematicile mele am ce spune, și voi spune! Am renunțat la o luptă inutilă, e drept, dar m-am angajat în alta, unde victoria mea e mai necesară! *Suum cuique!*¹⁴ Nu mă consider un fatalist, am pur și simplu dreptul să privesc lucrurile în față și să-mi aleg singur drumul.

¹⁴ Să dai fiecăriua ce este al său! (*lat.*).

Știu, nu poți trăi în afară de societate, respectiv, trebuie să accepți legile ei. Da, dar când legea intră în contradicție măcar cu un singur fapt, e oare dreaptă legea?...

Și e foarte problematic, de altfel, că lupta pe care aș fi declarat-o aici ar fi fost înțeleasă așa cum trebuie înțeleasă și că rezultatele ei ar fi fost cele scontate. E o formulă atât de comodă, când vrei să-l pui pe cineva la punct: adică tot corul cântă fals, el unul cântă corect!

Cam așa mi s-a spus la secția raională de învățământ la vreo trei luni după ce-mi luasem în primire postul din Recea Veche...

La urma urmei, luptând pentru ceva, trebuie să te impui ca să ai dreptate.

Explicația matematică a provenienței și dezvoltării mâneclor din nebuloasele difuze se programează acum pentru calcul. O, încă o lună, încă două și una dintre cele mai încăpățânate pete albe, care nu vor să se supună nici lui Newton și nici lui Einstein, va trece din sfera discuțiilor speculative în cea a teoremelor demonstrate, ca să întregască până la armonie cea mai măreață construcție a secolului nostru – teoria generală a câmpului! O cărămidă la temelia acestui edificiu, o cărămidă pe care va fi săpat numele meu!

Vanitate?

Numiți-o cum vreți.

Noroc?

Nu! Eu, omul care m-am mărunțit aparent în tot felul de fleacuri, care am făcut tot ce fac oamenii normali, ba mai mult: ca să nu se poată spune că nu m-am uitat decât în treacăt și la pământ, și la cer, am reușit ceea ce n-au putut

reuși sute alții! Noroc? Nu. Am știut să mă uit în mine, da, am știut să mă văd până în cele mai tănuite adâncuri, să trec peste tot ce se numește amănunt, fie chiar neetic amănuntul, din punctul de vedere al convenționalismelor stupide de care ne mai ținem. Am știut să mă dezgolesc, să las miezul gol și să-l văd. A fost, recunosc, un proces inconștient, dar nu ne petrecem oare trei sferturi de viață în subconștient? Gândurile se nasc în gură, când e vorba de cea mai mare parte a omenirii, în rațiune, când e vorba de o parte mai mică a ei, și în subconștient, când e vorba de omenire în întregime!

Dar câți își pot arunca în așa fel coaja, ca să rămână numai sâmburele a tot ce e numit gând, deci adevăr?

Mi-a fost greu să ajung la această concluzie, n-am avut dovada concretă, palpabilă a ei. Acum o am. Acum îmi pot permite luxul să comit conștient totul, pentru că știu: tot ce poartă amprenta conștientului, a rațiunii, a gândirii logice nu e altceva decât descoperirea proceselor acelor haotice și alogice, ce se petrec în subconștient, și care nu pot să nu se coaguleze dacă sunt bine alimentate. Rațiunea nu poate dirija aceste procese, ea trebuie doar să le furnizeze materia primă și să pândească momentul când încep cristalizările. Și să întindă apoi pe palmă cristalul acesta, să-l arate tuturor și să strige cu falsă uimire și modestie: evrica! *Eu* am descoperit!

Încă o lună-două și voi striga la fel:

— *Eu* am descoperit!

N-am descoperit nimic. Am știut doar să mă uit în mine...

Înțeleg: toate sunt mult mai simple decât încercăm uneori să ni le complicăm, cu sau fără voință. Păcatul cel mare e însă că trăim singuri și că nu preluăm niciodată experiența trecută decât în lucruri mici, în cele mari facem mereu o confruntare de experiențe. Dacă n-ar fi viața doar un lanț de reflexe condiționate: asta frige, asta înțeapă, asta încălzește sau mângâie, ne-ar fi mult mai ușor. Dar pentru să suntem egoiști, nu putem accepta asemenea lucruri. Curiozitate, sete de cunoaștere – puneți-le toate pe seama egoismului: vreau să văd – pentru mine! Vreau să știu și să cunosc – pentru mine! Totul e pentru mine, totul e al meu și numai al meu!

Vreau să cunosc acest om? Da, vreau să-l cunosc. Pentru mine. L-am îndrăgit? Da. Dar pentru mine. Și nu pe el l-am îndrăgit, ci pe mine însumi în el, simțământul pe care l-am pus într-însul și care îmi aparține e al meu, și pe care vreau să-l am mereu alături!

Ce m-a legat de Lida și mă mai leagă? Dragostea? Fleacuri. Mofturi, așa cum e dragostea înțeleasă și explicată în manuale și discuții. Am spus de Lida: e o lume în care m-am descoperit și care îmi aparține. A fost un pământ necunoscut pe care am debarcat și l-am colonizat cu tot ce e al meu. Apoi a urmat dezi-luzia: lumea nu era descoperirea mea. Egoismul meu s-a răzvrătit. El nu putea recunoaște înfrângeri și era înfrânt. Și dacă am plecat, n-am plecat în întregime. Biruințele se uită, înfrângerile nu. Rămâne setea de revanșă, ca să poți spune cândva cu falsă uimire și modestie: am biruit!

Cei doi ani, cât a încercat o împăcare, au fost, de fapt, o lungă revanșă, crudă, stupidă, dar o revanșă, nu o biruință.

Orice victorie care nu e imediată e o înfrângere, și asta mă mai leagă de Lida.

Ea e mai sus ca mine, ea m-a biruit și conștiința acestui fapt va fi puntea veșnică dintre mine și dânsa, puntea pe care am ars-o, dar care nu s-a prăbușit și ne va uni mereu.

Lida era în mine, dar a trebuit să apară acest tânăr ziarist, ca să-mi dau seama că există și Viorica.

O interdependență dialectică!

O iubesc.

Acum înțeleg precis că o iubesc. Au cristalizat procesele ce se petreceau acolo, undeva. Era nevoie doar de un catalizator, și iată cristalul în palmă.

Dar nu pot, nu vreau să strig: evrica!

O iubesc pentru că e mult mai simplă decât mine, deci mai adâncă, și nu voi putea recunoaște niciodată acest lucru.

O iubesc, pentru că mă iubesc într-însa, și aș vrea s-o am alături, cum ai mereu la îndemână un stilou sau o idee, și n-am să mă pot debarasa niciodată de gândul acesta îngrozitor.

Ce știu eu, la urma urmei, de mine? Mă știu chiar așa cum mi se pare că mă știu?

Și dacă mă iubesc în ea așa cum mă iubesc acum, am să mă mai pot iubi cu aceeași patimă când am să mă știu sau am să mă descopăr altul?

Nu înțeleg nimic.

O iubesc, pentru că o iubesc!

19 noiembrie

...Mă simt undeva între vis și viață.

Mai zilele trecute mi-a expus felul cum tratează el „nuvela” aceea din Biblie cu soția lui Lot și gestul ei fatal, în timp ce fugea cu bărbatu-său din Sodoma: nu în stâlp de sare s-a prefăcut femeia, ci în monument! Un monument etern și măreț durat celei mai nobile porniri omenești: setea de cunoaștere! De ce adică ar fi luat drept literă de evanghelie cuvântul Domnului, fără nicio îndoială, fără să cunoască adevărul prin proprie experiență?...

Mă găsește una dintre puținele ei urmașe, care nu i-au redus gestul la o simplă și vulgară curiozitate feminină... Măgulitor!

Și totuși, cât aș vrea, cât de tentată mă simt să închid ochii și să pășesc în urma lui orbește, fără să-mi întorc privirile îndărăt!

Chiar de-ar fi să-i contrazic teoria!...

Ah, veșnicele lui teorii! Și aceea cu specia umană ce generează, și toate celelalte! Le plămădește în serie, în joacă, și se leapădă de fiecare dintre ele de îndată ce născocoște o alta nouă! O joacă, un „exercițiu pentru mâna stângă”, cum le zice el.

Îl înțeleg. E un protest, da, protestul unei minți prea vii și unei fantezii prea bogate, condamnate la o lipsă de activitate ce nu le este proprie. Și teama în același timp, teama inconștientă de a cădea în comun, teama de a-și revedea pozițiile și principiile de viață.

„Sunt o mașină excepțională, căreia îi lipsește un operator cât de cât ca lumea”, glumește el.

Mă tem să nu fi pus prea mult adevăr în această glumă...

Și totuși...

Nu ne întâlnim, ca după o înțelegere tacită. Dar ne vedem zilnic la școală. L-am ascultat azi, îi explica lui Pinte deosebirea dintre semidoct și autodidact. Pinte i-a strâns mâna și s-a declarat un semidoct cu diplomă. Până și Maier a râs!

Nu pot să mă gândesc la nimic și la nimeni.

Și nici nu vreau să mă gândesc...

21 noiembrie

...Iartă-mă, Pablo. Nu sunt a ta și n-am fost niciodată. Te-am mințit, cum m-am mințit și pe mine... Știu că o să te doară, dar știu la fel de bine că o să-ți revii ușor și repede. Poate asta e cauza principală că n-aș fi putut fi a ta...

De-aș avea puteri să-ți scriu! Dar trebuie să le am...

XIII

Bătui la geamul ei încet, de parcă m-aș fi temut să mă aud și eu.

Nu știam cum ajunsese acolo.

Îl rugasem pe Maier să mă aștepte câteva minute și ieșisem aproape dezbrăcat.

Era o noapte rece, cu stele rare și mici.

Ușa se deschise fără zgomot și la lumina puțină a cerului în prag răsări silueta ei albă și estompată.

Rămase tremurând, caldă, la pieptul meu și mă duse așa în odăița cu fotografii îngălbenite și cu icoane.

Nu puteam vorbi nimic.

Nu mă întrebă nimic.

Stătea așa lipită de mine, strâns, de parcă s-ar fi temut că pot pleca.

Îi sărutam ochii, părul, gâtul ca într-o uitare și-i șopteam numele..

Stătea culcată pe brațul meu. Știam că nu doarme. Simțeam. În geam bătea o umbră albă, probabil răsărise, târzie, luna.

— Viorica! o strigai. Hai să plecăm de-aici. Sau să rămănem aici. Amândoi. Să ne ridicăm și noi o căsuță cu pomi în grădină și să nu ne săturăm niciodată unul de celălalt.

Nu răspunse.

— Zilele acestea iau divorțul. Și academia mă poate aștepta... Ori să plecăm. Dacă n-ai să te poți aranja nicăieri, ai să mă aștepți în fiecare zi acasă, iar eu am să întârzii totdeauna, special, ca să te superi și să ne putem împăca.

Ea îmi acoperea gura cu palma.

Avea palma mică și umedă.

Vorbeam pentru mine. Nu c-aș fi voit să mă conving pe mine însumi, nu mă pot convinge niciodată de nimic până la capăt, ci vorbeam pentru că voiam să mă aud și să mă știu acolo.

Da, eram acolo. Lângă ea, cu ea.

— N-aș fi bănuیت niciodată că am să mă îndrăgostesc de tine.Ții minte, când ai venit, cum te-am adus înapoi cu geamantanul acela uriaș! Nu știam unde stă lelea Safta, bănuiam, dar te-am adus fără greș. Așa m-am adus și pe mine aici. La tine. Azi.

— Fără greș, Viorico...

— Tata îmi zicea Rica...

— Ai ținut mult la el, Rico?

Întoarce capul și-mi sărută umărul.

— Nu vorbi nimic, Radule. Nimic, nimic, bine?

Dacă n-ar fi fost ea, ar fi fost oare în locul ei oricare alta? Nu. Nu cred. Nu! Nu!... Adică da. Sigur că da, pentru că aș fi fost eu. Adică principalul. Eu! Sunt atât de simple toate. Iar când descoperim lucrul acesta zi de zi, ni se pare că pătrundem un adevăr etern de fiecare dată! Totuși viață înseamnă puterea de a ne uimi și a ne încânta de noi înșine. Viață! Ce știu eu din viața asta, când am apucat din ea tot ce-am putut, pe apucate, fără un rost pe care să-l fi știut de la început. Adică nu, la școală încă ni s-a dat o lucrare pentru acasă: să fiți cinstiți, să lucrați, să nu faceți păcate, să vă iubiți țara și aproapele. Să creați!

Ce bine e când se gândesc alții pentru tine și nu te învață să faci la fel!

Dar dacă nu-i ascuți?

Stă alături, aproape, fetița aceasta.

Ce ne leagă? Câteva sute de cuvinte pe care le-am schimbat? Și taina niciodată știută a gândurilor din spatele lor? O afinitate sufletească, asemenea unui șuvoi de biocurenți ce s-au înțeles între ei? Iar acum și păcatul? Ignoramus et ignorabimus!¹⁵

Ne leagă dragostea.

Dacă există.

Și dacă nu?

Ceea ce există și n-are nume.

O iubesc și știu că mă iubește.

¹⁵ Nu cunoaștem și nu vom cunoaște (*lat.*).

Uneori mi-i scârbă de mine însumi pentru lucrul acesta: de ce, adică, tot ce fac, ce trăiesc, ce simt trebuie să trec prin unghiul de vedere al ochiului meu analitic, batjocoritor în fond. Mai poate oare exista după asta un sentiment, ceva? Mai poate rămâne la fel de curat și drept cum era în intenție? E ca o sală a unui cerc de recrutare: toți goi în fața ochiului indiferent la normal al medicilor. Și e nevoie de un mic, un foarte neînsemnat caz patologic, ori părut patologic, ca să se pună în mișcare mașina înjosirii, pentru că orice comparație cu ceva dinainte considerat perfect e o înjosire.

Mai zilele trecute Viorica m-a întrebat: „De ce exagerezi întotdeauna când e vorba de ceva ce ți se pare rău?”

Am scăpat de un răspuns, pe care nu-l știam, speculând. I-am vorbit de oglinda convexă a otolaringologului: ceea ce te interesează vezi perfect, restul, dintr-o parte, apare distorsionat, exagerat, grotesc. Pentru comparație. Pentru a sublinia anume principalul, esențialul. Pentru a urî sau a iubi până la limită ceea ce trebuie iubit sau ceea ce trebuie urât...

Da, dar când îndrepti oglinda aceasta în tine?

La asta nu m-am gândit atunci.

Acuma știu. Cu cât suntem mai cruzi cu noi înșine, cu atât mai îngăduitori cu noi înșine suntem. Cinismul nu îndreaptă, ci înrăiește.

Sunt lucruri care n-au nevoie de analiză. Sunt sentimentele. Și o analiză a lor e o vivisecție, care trece în autopsie...

O iubesc pentru că o iubesc!

Atât!

O patimă poate ucide sau poate înălța. Am iubit-o pe Lida cu patimă, fără să știu nimic altceva. Și dacă a fost prea scurtă, neașteptat de scurtă vremea până la deznodământ, a fost, de fapt, o salvare. Toți anii, de-atunci încoace, am căutat, fără să știu, dar înfrigurat, plin de nădejde. Acum am găsit, știu că am găsit, însă reflexul a rămas. Aceasta e cauza și nimic altceva! Ceva ce poate trece!

— Nu mi-ai spus niciun cuvânt, Rico! Nu mi-ai spus nimic...

Ea îmi trecu mâna peste față, de parcă ar fi vrut să ghicească toate trăsăturile. Își împrăstie degetele prin părul meu scurt și aspru, apoi își retrase mâna brusc, de parcă s-ar fi înțepat.

— Radule, strigă ea. Nu mă-ntreba nimic, nu vorbi nimic, Radule!...

Luna bătea în geam pieziș și o pată palidă de lumină încremenise pe icoana scorojită de ani a Sfântului Gheorghe, omorâtorul balaurului.

Era o tăcere de altă lume...

27 noiembrie

...Tamara mi-a întins catalogul cu două degete, demonstrativ. M-a pufnit râsul. Bietele cumetrițe! Mă prinde mila de ele când le văd cum suferă.. Pionierița, am auzit-o șoptind Otiliei „mironosița” – destul de tare, ca s-o aud și eu.

Ah, vai!... În sfârșit, dacă pot eu trăi, cred c-au s-o scoată și ele la capăt cumva...

Dar e un serviciu de informații aici, grozav! Ar putea crăpa de invidie orice agenție străină!

Nu suferi, Radule. Nu mă poate atinge nimic. Te am pe tine și e toată lumea a mea! Nu mă tem de nimic, nici de Spânu chiar... Ce mizerie a încercat să-mi facă azi: nu poate preda în clasa mea. Eu instig, chipurile, copiii! N-a putut să nu-mi facă anumite aluzii. Le-am lăsat să treacă pe lângă.. Mă țin bine, dar de n-ai fi tu, Radule!... Nu ți-am spus „da” când mi-ai propus să fim soț și soție. Da, Radule, da, da! Lasă-mă să mă mai gândesc puțin, să mă prefac măcar că mă gândesc! Da, da, da!!!

XIV

Spânu intră în cancelarie cum se repede în arenă un taur ținut multă vreme la întuneric.

Rămase în mijlocul camerei câteva secunde, clipind din ochii mici, incolori, apoi scoase din buzunarul paltonului un ziar împăturit și îl lăsa cu grijă pe masă.

— Ați citit?

Era „Tinerețea”. Maier îl despături și peste umărul lui citii, subliniat cu roșu: „Marea misiune a învățătorului”. Titlul intriga. Articolul, pe două coloane, era iscălit de P. Ionașcu. Mă așezai alături de Maier și curând aflai că Recea Veche e un sat ca absoluta majoritate a satelor de azi: case noi, mașini, televizoare, cultură, dar principala bogăție a lui sunt oamenii. Și dintre toți, se-nțelege, cadrele didactice sunt în frunte, iar dintre profesori, se-nțelege, directorul I. I. Spânu, educator nu numai al tinerei generații, viitorul adică, ci și al tinerilor colegi, cum ar fi R. N. Negrescu și V. M. Vrabie...

Cu același ziar în mână și cu aceeași întrebare năvăli Tamara.

leșii afară să fumez. În cancelarie fumatul era interzis.

Nu-mi părea rău de Ionașcu. Mă durea numai că părerea mea despre el, părere pe care nu voiam cu încăpățănare să mi-o formulez cel puțin, se dovedise a fi prea aproape de ceea ce exista în inimă. În adâncul meu doream să se adeverească, nădăjduiam să se adeverească, și totuși, odată împlinită dorința, mă cuprinsese un simțământ cum îl ai când un prieten se dovedește a fi ticălos... Înțelegeam că e Viorica, și numai ea cauza, dar...

Stăteam rezemat de perete, în spatele uneia din coloanele ce înfrumusețau intrarea, și Viorica mă observă abia când ajunse în dreptul meu. Și eu o observai la fel, așa că nu-mi putui stăpâni o tresărire.

Mă gândii că lucrul cel mai bun e s-o previn.

— O surpriză destul de neplăcută, Rico...

Ea scoase din geantă o scrisoare și mi-o întinse.

— Am primit-o ieri. N-am vrut să ți-o arăt. Credeam... A apărut?...

Era de la Ionașcu: „...Redactorul... un mare conformist... a încercat fără știrea mea... când n-am mai avut încotro, am scris această mică notiță în bătaie de joc... a luat-o în serios și... dar voi aveți simțul umorului și tot sunteți pe punctul de a părăsi fundătura ceea... Și apoi nici nu știu dacă ar fi fost comod să scriu anume eu un foileton, oricum, se știu legăturile noastre... În fond, e mai bine așa, acum o să-și dea frâu liber... Își rupe gâtul... Iar ție nu-ți strică un pic de publicitate (glumesc, după cât vezi). În sfârșit, o chestie

neplăcută, ca să nu-i zic murdară, dar cred că iese la spălat!...”.

I-am întors-o fără s-o pot citi toată.

„Principala bogăție sunt oamenii!”...

Îmi amintii fără să vreau: „Probabil, omul s-a născut cu aripi...”

Înțelegeam că nu trebuie să-i spun Vioricăi nicio vorbă. În fața unei dezamăgiri e bine să fii singur.

Tamara se repezi la ea prima:

— Nu te susține prea tare prietenul! Crezi că nu știm cu ce-a venit? E un băiat de treabă! Numai că eu lucrez aici de-atâția ani și nu mi-am văzut niciodată numele în gazetă!... Te invidiez!

Șarpele care nu poate mușca sărută!

Viorica luă gazeta pe care i-o întinse Maier.

— Chiar nu știi ce scrie? zise Spânu.

Viorica nici nu-l învrednici cu privirea.

— La început, continuă Spânu cu multă volubilitate, mi se părea că l-ai chemat aici să-ți dea ajutor. Adică tot i-ai spus matale câte ceva, numai că el s-a dovedit mai presus. Ori poate că nu matale i-ai spus, făcu el cu înțeles, era o aluzie directă la mine, dar tot știa unele lucruri din neînțelegerile noastre...

— Știi precis din informații sigure că au scris la redacție golanii dintr-a noua „a”, zise Pinte. Din depeșa lor aflase gazetarul despre unele neînțelegeri...

Spânu se prefăcu mirat:

— Au scris singuri?

Pinte. desfăcu mâinile: „Cine știe?!”

Viorica citea fără să audă nimic, probabil. Și, probabil, fără să înțeleagă ceva din cele citite.

Spânu însă nu se simțea jenat. Mai erau vreo cinci minute până la semnalul de intrare și rămâneau aproape toți în cancelarie.

— Nu, presa noastră e bună! Frate, frate, cum se zice, dar slujba – slujbă! Bun băiat, tânăr, dar deștept. Nu zic așa, că mă laudă! Slavă Domnului, de laude n-am ce să mă plâng, dar îmi place cum s-a ridicat peste al său propriu și se uită la lucruri de pe poziții de stat! Școala în primul rând! Autoritatea școlii și a pedagogului!

— Parcă nu l-au făcut de răs pe directorul de la Porcani, într-un foileton? El s-a ales cu o muștrare, dar să vezi amu ce disciplină în școală! Casă de nebuni! zise Tamara.

— Autoritatea și demnitatea învățătorului trebuie susținute de presă, conchise profund Spânu.

Viorica terminase de citit articolul. Rămase câteva clipe ca într-o uitare, apoi începu să-și răsfoiască planurile. Știam la ce se gândește. Puteam bănuî. În fond, se putea socoti răzbunată, deși anticipase și se răzbunase pe alt plan... Mă simțeam mărunț. Nici eu nu știam de ce. Probabil, pentru că n-o puteam ajuta cu nimic. Orice cuvinte, orice încercare de consolare ar fi putut-o doar jigni. Nu, dragoste adevărată nu fusese. Toate s-ar fi terminat așa cum sfârșiseră toate. N-aș fi fost eu, ar fi fost poate altul... Mă ispitește gândul, prea puțin modest, că s-ar fi putut să nu fie nimeni... E o fată prea deșteaptă, una dintre cele mai mari nenorociri ale unei femei frumoase!

Dar erau prieteni, și, ca prieten, ținea mult la el. Odată adusesem vorba despre dânsul, mai mult o aluzie. Mă oprise

să vorbesc. Nu era mai mult decât o prietenie, deși nici dragoste nu era. Era gândul ferm ori, mai bine, senzația permanentă, deci obișnuită, a unui umăr. A unui reazem.

Spănu mai vorbea.

— Numai să nu crezi, Viorica Mircevna, că l-ai prins pe Dumnezeu de un deget, dacă ți-a ajuns numele în gazetă! Până ai să ajungi pedagog, mai ai mult de lucrat. Of, tare mult! Și avem de luptat încă, of, cât avem de luptat!

Viorica zâmbi. Era tare totuși! Zise:

— Avem de luptat! Of, tare mult mai avem!

Spănu rămase nedumerit. Nu știa ce să înțeleagă. Apăsă butonul soneriei cu palma.

— Matale mă socoți că am vederi înapoiate...

Viorica luă catalogul și râse. Știam cât o poate costa râsul.

— Matale, tovarășe director, n-ai vederi înapoiate. N-ai vederi!

Juca bine. Râzi, paiată!

N-avea niciun rost să mă amestec în discuție. De față cu Viorica. Nu m-ar fi aprobat. Ar fi pus totul pe socoteala legăturilor noastre!

Când rămaserăm singuri în cancelarie (nu aveam lecții, iar pe Maier n-aveam ce-l pune la socoteală, stătea asupra unor planuri), îl întrebai:

— Tovarășe director, ia zi cinstit, îți place articolul?

Spănu rânji:

— Cui nu-i place o vorbă bună?

— Dar de ce nu lepezi mata școala?

El făcu o mutră lungă.

— Cum?

— De ce nu lepezi școala?

— S-o lepăd?

— Da, în colhoz sunt așa de puține brațe de muncă...

Spânu se strădui să priceapă dacă glumesc ori ba, dar cum străduințele lui nu se încununau de succes, mă întrebă:

— Faci glume?

— Nu. Dacă e să pleci din școală cu cinste și onor, acum e cel mai potrivit timp. Nu e nevoie să scrii în cererea de demisie că pleci din cauza insuficienței mintale, poți inventa o altă boală, mai clinică. Să zicem, ceva la stomac... la pânțe...

— Tovarășe Negrescu, eu pot să mă supăr, se oțărî Spânu. Chiar dacă zici așa în glumă...

— Dar dacă ți-or zice doi oameni același lucru?

Mă pișcai de obraz, ca să mă încredințez de realitatea celor auzite. Vorbea Maier!

Spânu se făcu alb.

— Nu te-am auzit, Boris Mendelevici.

— Negrescu vorbește serios. Și are dreptate!

Maier vorbise! Și cum vorbise! În comparație cu el mă simțeam, din acest punct de vedere, un demagog! Spânu se obișnuise cu aluziile și chiar cu directele mele, dar Maier!

Directorul se ridică tremurând de la biroul lui și, contrar așteptărilor, nu zise nimic. Își îmbracă paltonul și ieși, fără grabă.

— Ei, Boris, îi pusei mâna pe umăr, această cuvântare a ta m-a zguduit. Socoate că ți-am strâns mâna. Îți mulțumesc în numele copiilor din Recea Veche.

Maier dădu din cap trist.

— M-am săturat. Nu mai cred în providență. Am început să cred în mine...

— Boris, m-ai lăsat perplex! De două ori! Cu ultima declarație și cu debitul uriaș de cuvinte! Dar nu mai vorbi. Păstrează-ți vorbele pentru raion. Ori chiar pentru minister... Eu plec, dar de tine îmi pare rău... Famelie mare...

Ne vedeam mai rar în ultimul timp. Maier însă mă privea atent, de parcă nu m-ar fi văzut de zece ani.

— Păcat, Radule, că ești...

Rezerva de cuvinte îi secă aici. N-am mai putut afla ce păcat avea în vedere. Unul din multele. Poate că vorbeam prea mult uneori sau, alteleori, deloc... De unde avea el să mai știe că foloseam acest lucru ca o supapă de siguranță, cuvintele! Altfel... Ori poate păcatul că nu mă apucasem serios de Spânu îndată ce aflasem cu cine am de a face? O, el prea lua în serios lucrurile. Chiar și chestia aceasta cu Spânu! Eu nu. Eu trebuia să plec, să mă gătesc tot și să ard tot, până la capăt, acolo unde-mi era locul. Să-mi fac autocremațiunea: în numele științei (citiți: al slavei!) și al dragostei (citiți: al egoismului!).

Ce înseamnă un Spânu?

Un cretin bine intenționat. Un ticălos.

Dar un rău cunoscut nu e oare un rău lichidat?

Eu cunoșteam răul în persoana lui.

Și mi se părea lichidat...

8 decembrie

... Ce-ar însemna adică? Să renunț la orice principii, la orice idealuri? Dar ce înseamnă principiile mele? Să trăiesc

cinstit și să cer același lucru și de la alții! Și idealurile mele! Să nu dospesc, să știu mult, ca să pot da mult, să cresc, să cresc! Un om care știe e un om care poate! Și câte aș vrea să pot! Câtă mizerie și câte mărunțișuri încă, și cum n-ar trebui să fie!... Nu din rea pornire, nu din dragoste pentru ele – din obișnuință. Din cea mai vulgară obișnuință. Ne-am obișnuit cu prostia și ignoranța: le răbdăm. Ne-am obișnuit cu grosolanția: o răbdăm. Ne-am obișnuit cu vorbăria: o răbdăm. Ba o și încurajăm chiar: „E foarte adevărat ce spune! Ori nu-i așa?” Da, foarte adevărat, spune adevăruri știute de o mie de ori! Însăpământător și deznădăjduit de adevărate!

Obișnuința e a doua natură? O denaturare! N-am să mă pot obișnui niciodată cu gândul că Pablo... Nu, n-am să mă mai gândesc la lucrul ăsta...

Dar... De ce mi-a trimis atunci versurile astea? A fost o prevenire? Sau presentimentul a ceea ce avea să se întâmple între mine și Radu? Și explicațiile acelea, de parcă aș fi picat din lună: „Știi că Cezar a fost ucis la doar câteva zile după ce nu s-a ridicat în picioare când au intrat în Senat senatorii... Îți aduci aminte: „Și tu, Brutus?...” Mă avea pe mine în vedere?...

O știu pe de rost:

*Avem o zi (n-o are fiecare)
Din zilele ce-atâtea ni s-au dat:
Noi nu sărim slugarnici în picioare
Când intră senatorii în Senat,
Ci stăm pe scaun drept, înalți și singuri,
Și nu răspundem noi, ci întrebăm,
Și-asemeni lor, ne-nduplecați și siguri,
Privim de sus și nu îmbărbătăm.*

*Trăim atunci din plin, nu pe-ndelete,
Chiar dacă știm, înfiorați ori nu,
C-avem cu toți un fiu sau un prieten,
La care vom striga curând: „Și tu?...”*

Să fi fost o răzbunare articolul? Atât de mărunță?...

Nu, nu vreau să mă mai gândesc la el...

*Singură cu mine însămi, singură în fața mea... Radu!...
Cât îl iubesc! Dar îl iubesc oare pentru că e tare? De-ar fi
tare! Cu logica lui, cu intelectul lui... Îl iubesc pentru că e
slab. Da, slab! Iar eu sunt femeie! Tare doar când e vorba
să aperi slăbiciunea altuia...*

*Oare nu-mi ajunge această psihanaliză? Nu-i vecină
oare cu psihopatia?*

*Doamne, aș putea fi soția cuiva? Dragostea adaugă
atâtea calități imaginare îndrăgitului! Eu adaug atâtea
lipsuri... Dar îl iubesc!... Îl iubesc... Și pleacă. Am o
presimțire. Cu mine e tare. E al meu. Crede. Dar când n-o
să mai fim împreună? Singură, aici...*

N-am să plec de aici! Sunt tare! Nu mă las!

*Trebuie să pleci, Radule? Pleacă, iubitul, locul tău e
acolo. Dar să fii așa cum știi că trebuie să fii! Dâr! Măcar
acolo... Eu am să fac totul ca să-ți fiu echilibrul acela pe
care-l cauți! Cum tu ai să fii pentru mine...*

De-ai fi, Radule!...

XV

În ajunul plecării mătușa Maria organizează o cină de rămas-bun. N-am să știu niciodată de ce țineau atâta la mine oamenii ăștia.

Ordinul de eliberare, în legătură cu trecerea la alt serviciu, cu obișnuitele mulțumiri formale „pentru munca depusă” nu mă zguduise într-atâta, ca să ofer o recepție colegilor... Plecam fără niciun regret, fără să las și fără să iau „amintiri luminoase”.

Stăteam cu mătușa Maria și Ion. Îi așteptam pe Viorica și Maier. Nu-mi plăcea Viorica. Din ziua cu gazeta nu mă mai lăsa să-i trec pragul și se purta destul de ciudat: era mereu binedispusă. Pentru alții. Mie nu-mi puteau scăpa amănuntele. Refuza cu încăpățânare să atingem tema ultimelor evenimente. Nu mă nelinișteau privirile adesea absente, pe care i le prindeam pe câteva clipe când vorbeam. Poate exageram, dar mă neliniștea gândul.

Mă întrebam dacă n-ar fi fost cazul să-mi amân plecarea. Apoi renunțai la această idee: poate anume plecarea mea ar putea-o scoate din starea de apatie, ascunsă altora, în care se afla.

Eram convins că anume aceasta-i starea în care se află, hiperbolizam doar dimensiunile.

Ion tuși jenat. Simțeam eu că vrea să-mi spună ceva.

— Radu Nicolaevici... Am vrea să-ți cerem un sfat, ca om cu carte cum ești...

Mătușa Maria nu se uita la mine. Își mușca nervoasă un colț de basma.

— Știi mata... adică de unde să știi... Ion umplu două pahare cu vin și-mi întinse unul. Ciocnirăm și băurăm pe nerăsuflăte. Și eu aveam nevoie de curaj! Greu fără copii... Am vorbit eu cu Maria... Nu vreau s-o las, că ne-am deprins de-acum... Este o femeie într-un sat... aproape... O văduvă... Ea ne-ar face un copil... Măcar pe jumătate să fie al

nostru... Maria, ce să zic... Nu-i nicio nădejde cu doctorii ceia!...

Mătuşa Maria se ridică să plece.

Ion o opri:

— Stai, Marie. Se cheamă că nu ni-i străin, ce să te ruşinezi!... Ea rămase în picioare, lângă uşă, cu ochii în pământ. Ce ne sfătuieşti, Radu Nicolaevici? Nu ne-or râde oamenii, că nu s-a mai pomenit aşa una la noi?!

Eu? Să le dau un sfat?

În primul rând, că nu-mi puteam crede urechilor: mi se părea prea mult pentru capacitatea creierului meu de a prelucra informaţiile. Şi în al doilea rând, pentru că era ceva extraordinar! Minunat şi neaşteptat. Atât de omenesc şi atât de simplu spus! Chibzuit adânc şi în amănunt. Care dintre femeile noastre, din cele pe care le-am cunoscut, cel puţin, n-ar fi văzut în toată istoria asta decât adulterul!

— Singur te-ai gândit la treaba asta, Ioane!

El întârzie o clipă cu răspunsul.

— Ba Maria s-a înţeles...

— Când mă chemi la cumetrie?...

Maria mă fulgeră cu o privire în care puteam citi o nemărginită lumină şi ieşi afară.

Îi băieţaş. Tot Ion, adică Ionică i-am zis. Peste vreo trei luni îl înţarcă şi-l aducem acasă...

Acum înţelegeam la ce neamuri se dusesse de vreo câteva ori mătuşa Maria. Şi la ce doctori... Dacă avea să-mi pară rău de cineva în satul ăsta, pe ei i-aş fi pus în primul rând. Pe mătuşa Maria.

— Să vă trăiască, Ioane! Mulţi înainte!

Ion se grăbi să umple paharele, ca să nu-l văd că se făcuse roșu.

— Și zici că-i bună văduva, ai?

Îmi păru rău imediat de prostie, dar n-o mai puteam înghiți.

— Sănătoasă. Ion discuta cu mine, așa că nu luă în seamă gluma mea proastă.

— Bună femeie ai, Ioane.

— Bună... Numai că pedepsită de Cel de Sus. Mă gândeam s-o las, da' pe urmă am socotit că nu face s-o pedepsesc și eu.

Maier și Viorica veniră aproape odată, iar la câteva minute în urma lor brigadierul.

Mătușa Maria luneca în jurul mesei ca un fluture. Nu-și putea afla loc și ne îndemna mereu:

— Mâncați, mâncați!

O așezai cu forța alături.

— Mătușă Marie, am un toast!

— Toast, toast..., încercă ea să-și amintească.

— Etimologia normandă a acestui cuvânt...

— Iaca, te duci, mă întrerupse, și nu mai învăț eu să vorbesc ca la oraș.

— Lelea Safta se supără când o ia Radu... Nicolaevici cu așa vorbe! zise Viorica.

— Dacă-i văduvă, săraca..., o compătimi mătușa Maria.

— Nu ți-a plăcut adică să rămâi la noi, zise Ion.

— Ba, să-i placă! îmi luă apărarea mătușa Maria. Omul se duce la un lucru mare! Da' la noi...

Viorica mi se părea calmă și împăcată. N-am de ce mă îngriji. Se îmbrăcase însă într-o rochie de care-i spusese că nu-mi place. Voia să-mi facă o aluzie la ceva! La ce?

Maier zâmbea undeva în spațiu. Îmi părea rău de omul acesta. Îmi era cel mai bun prieten aici, deși nu știam aproape nimic de dânsul.

— Lucru mare-i unde-i omul mare, zise brigadierul. Dacă fiecare trebuie să lucreze unde dă mai mult!

Nu mă temeam să-mi transforme agapa într-o serată de dictoane și aforisme: cu câteva zile în urmă luase o spălătură grozavă la raion pentru „subminarea autorității direcției teritoriale” – alungase din sat un inspector, fost director de alimentară, care venise să-l învețe cum se pregătesc butașii...

Nu se închea o veselie cum se obișnuiește la asemenea mese. Nici eu ca gazdă nu știam, n-aveam nimic de spus. Aș fi preferat să rămân cu Viorica, să ne plimbăm, să ne vorbim, să tăcem... Nu mă puteam elibera de gândul că e în stare să considere plecarea mea ca o evadare, deși îmi dădeam seama de tot absurdul senzației. Știa doar de mult intențiile mele... Nu mai vorbisem de plecarea ei, nici de hotărârea mea fermă de a aranja cât mai curând posibil problema divorțului, ca să putem da un caracter oficial relațiilor noastre. Ultima dată îmi spusese: „Radule, nu-mi ești obligat cu nimic. Oare nu e de-ajuns că te iubesc? Să nu mai vorbim...” Apoi, după chestia cu Ionașcu, nu mai încercasem o discuție pe tema asta. Ar fi fost nelalocul ei...

Trebuia să plec cu primul autobuz și Maier cu brigadierul ne lăsară curând. Ion și mătușa Maria trecură și ei în odaia lor. O îmbrățișai:

— Încă două-trei săptămâni, Rico! Mă aranjez cumva, iau o cameră...

Ea se strecură din brațele mele:

— Condu-mă acasă, Radule.

Numai întunericul profund și drumul lunecos vorbeau de o toamnă târzie. Era cald, primăvăratice de cald.

— O să-ți fie urât fără mine atâta timp, Rico? O să-ți scriu zilnic.

— Știi că o să-mi fie urât. Ai să-mi scrii.

În odaia ei nu se schimbase nimic în aceste câteva zile. Simții însă că mă cuprinde o neliniște imensă, inexplicabilă. Poate candela, pe care lelea Safta o aprinsese pentru întâia oară în fața icoanei? Da, desigur! Candela, numai candela!

Înțelegeam că e primul fir de pai de care mă apuc, dar altă explicație nu puteam și nici nu voiam să găsesc.

Dragostea mea! Oare aceasta e dragostea pe care inconștient am pregătit-o atât în mine! Aceea de care nu puteam scăpa? De ce atât de calmă, aproape resemnată?

Cu Lida, atunci... fiecare îmbrățișare, fiecare sărut de atunci nu era punctul acela de unde începe victoria și urmează pacea multrâvnită, ci doar începutul unei alte lupte, pătimase, fără sfârșit...

Ori poate vârsta? Anii, experiența?...

Nu! Aceasta era dragostea. Întâia.

— La ce te gândești, Radule?

La ce mă gândeam? La tine mă gândeam, iubită! La noi...

— Am să revin curând, Rico. Cu alai și rădvan de aur! Să-mi iau mica prințesă și s-o instalez pe viață în micul palat închiriat cu douăzeci și cinci de ruble pe lună, la un sângeros exploatator de la marginea orașului! Și...

Ea își petrecu brațele pe după gâtul meu.

— Ne-a mai rămas atât de puțin timp împreună...

De n-ar fi fost candela cu pâlpăitul ei, aș fi putut-o afla în odaie după bătăile inimii.

— Rico, nu te-ai gândit că n-am vorbit încă niciodată serios de cele ce ne-așteaptă, de ce avem de făcut?

Se ridică și începu să se plimbe prin odaie.

— Nu trebuie să vorbim nimic serios. Sau, poate, să vorbim numai serios... Ai să pleci și ai să rămâi pentru totdeauna așa cum ai plecat... Nu, lasă-mă să vorbesc, ascultă-mă!... Știi că te iubesc. Știu că mă iubești cinstit și... și mult... Dar pleci și ai să rămâi singur în fața dragostei. În fața unei abstracții, din acelea cu care operezi ca un virtuoz în teoriile și în ipotezele tale. În fața unei abstracții, de care uiți imediat ce ai putut formula, cu ajutorul ei, restul ecuației. La care te întorci numai în rarele cazuri când observi că ai comis o greșeală undeva... Nu, te rog, ascultă-mă până la capăt! Ești un om înzestrat, capabil de multe, un om în stare să-și facă și un nume, dar să și facă ceva ca să merite numele... Ești însă și un om care nu și-a pus un scop în viață. Din acei care nu fac altceva decât să-și formuleze mereu scopul, și de fiecare dată – altul. Ori, mai bine zis, componentele unui scop, care în cele din urmă vor enunța țelul cel mare, însă prea târziu... Ascultă-mă, Radule... Tu încă nu știi ce vrei... Străduiește-te să afli precis... Închină tot ce ai, jertfește tot ce ai pentru ceea ce te vei hotărî... Și... și dragostea asta... Tot! Am avut cele mai frumoase clipe cu tine. N-o să-mi pară rău... Adică o să-mi pară. Dar am să știu că te-am ajutat și eu și voi fi fericită! Înțelegi? Vorbesc acum așa cum facem adesea, toți: numim

toate nenorocirile ce ne pot aştepta în superstiţioasa nădejde că altfel vom scăpa de ele, pentru că le-am prevăzut... Şi eu fac la fel... Pentru că te iubesc, Radule. Şi aş vrea să te văd ceea ce ai putea fi... Ce poţi fi. Chiar fără mine... Înţelegi? Eu nu mă supăr... Eu ştiu că va fi aşa... M-am gândit la noi toate aceste zile... Ştiu. Ştiu tot, deci nu mă mai poate dura. Am fost şi sunt fericită cu tine... Înţelegi?

Stăteam fără s-o pot întrerupe. Câtă dreptate avea! Dar nu pentru mine, acel de azi. Pentru altul, pentru acela de până nu demult! Buna mea Viorica! Se temea pentru mine. Se temea să mă lase singur cu dragostea mea, cu abstracţia pe care o numim dragoste! Dar mai era o abstracţie? Când era ea, ea?

— De ce acest pesimism rural, mademoiselle? A trecut un regiment de ulani prin Recea Veche, un tânăr şi brav cavalerist a răpit inima frumoasei ţărăncuţe Viorica şi s-a dus mai departe regimentul, lăsând o inimă zdrobită... Vai! Ulanul Radu va reveni peste cel târziu o lună, pe un armăsar marca ZIL, douăzeci şi opt de locuri, o sută de cai-putere, şi frumoasa ţărăncuţă deznădăjduită îl va urma. Dixi! Mai avem chestiuni la ordinea zilei?...

— Radu...

...Radu... Radu... Radu... Prin toropeala ce mă cuprindea în autobuzul aproape gol îi auzeam glasul, îi vedeam ochii mari, uscaţi, o vedeam zgribulită de frig în pragul casei cu două trepte şi brâie albastre, cu paltonul aruncat pe umeri, tuşind de aerul tare şi rece, adunat în straturile groase, să ascundă parcă tot restul satului Recea Veche, tot restul lumii...

Ştiam limpede ce mă aşteaptă, pentru întâia oară ştiam.

Îmi puteam permite o oră și jumătate de somn, legănat
cam grosolan la hopuri, dar legănat.

Viorica!...

26 decembrie

...Dacă nu mi-ar fi spus Maier ce au de gând să facă, ar fi trebuit să ascult până la capăt murdăria asta! „Chestiuni personale.” Frumoasă formulă. Am trântit ușa. Maier a părăsit la fel adunarea peste vreo zece minute. „Purtarea amorală a înv. V. M. Vrabie și a fostului înv. R. N. Negrescu.” Câtă josnicie!... Acum se va mai adăuga un punct: „Și purtarea nerespectuoasă față de adunarea profesională”. N-am să le permit această mică bucurie!...

Radu nu-mi mai scrie de la douăzeci... Dacă ar ști cât mi-e de greu!... Cât îmi lipsește! Și ce dor mi-e... Ce dor!...

31 decembrie

...Au pornit plugușoarele. Ajunul. Spânu a adunat elevii înaintea vacanței și i-a prevenit: îi prinde cu sorcova sau cu plugușorul, îi dă afară!...

Spre seară mi-au venit ai mei, cu Armașu în frunte. Au adus un plugușor grozav, născocit de ei, în care l-au băgat și pe bătrânul Noël!¹⁶

Ar fi trebuit să le țin o conferință antireligioasă.. Ce copii minunați! Era și Lucica. Am stat vreo oră. Acum vin alții: „Primiți plugușorul?” – „Primim, primim!”

Nimic de la Radu... Radule?!... Să vin la tine poate, Radule? Ce s-a întâmplat?...

¹⁶ Crăciunul (fr.).

Ai, Viorico, Viorico! Că nu te mai recunoaște Safta – treacă-meargă: „Da’ nu te mai omorî atâta! Ș-al meu mare becher era, Dumnezeu să-l ierte, dar nu-mi făceam atâta inimă rea. Așa-s harmăsarii!”. Simplu și înțelept...

Că nu te mai recunosc eu, iată ce mă doare! Femeie tare, caracter oțelit și minte mereu la rece... Vai, ce îngăduitori suntem cu noi înșine și ce mărinimoși ne dăm calificativele! Mărinimoși chiar când ne autoflagelăm!

Adică la ce bun toate!

Stăpânește-te, fetițo! Nasul sus, lacrimile în batistă, și zâmbetul pe buze, ca un drapel încercat în crunte bătălii.

Ura, înainte!

Nu s-a întâmplat nimic.

„A trecut acceleratul”...

14 ianuarie

...Niciun rând... Nimic...

Maier s-a întors de la minister. Inspecția care i se promisese nu mai vine. Nu l-am întrebat de ce. Știu. Dar... Oare nu suntem noi? Nu-l mai recunoaște nimeni pe omul ăsta. Atâta energie și optimism. Și când te gândești că a încasat-o și pentru că mi-a luat apărarea la adunarea ceea profesională!

Nu l-am întrebat de Radu. Cred că l-a văzut. Am înțeles și nu l-am întrebat...

Nu, nu s-a întâmplat nimic. Nu putea să se întâmple!

XVI

Mă simt așa de parcă și-ar fi făcut mâțele umblătoare în sufletul meu. Scrisorile ei vin regulat. Mă enervează

optimismul lor, mă enervează că vin, mă enervează tot. Mă enervează Lida. Azi m-am hotărât: plec de la dânsa! Plec unde mă duc ochii! De ce mi-am bătut joc în halul ăsta de Viorica? O iubesc doar, abia acum îmi dau seama c-o iubesc cu adevărat. Lida... Dacă n-ar fi retras actele de la judecătorie, ar fi fost totul atât de bine!

De zeci de ori m-am gândit: oare să mă fi dezechilibrat într-atâta insuccesul cu rezultatele calculului? Nu, nu se putea altfel. Aveam o presimțire mai demult, eram pregătit. Și n-a fost nicio noutate pentru mine când mi-a spus „tătuca”, între patru ochi, că trebuia să mă lase să mă conving personal de propria greșeală. Adică m-a dat cu nasul la colț: lovește-te, ca să nu te mai lovești!

Nu, în mine trebuie să caut răspuns la toate. Numai în mine. Să rămânem singuri, amândoi, eu, cel de sus, și eu, cel de jos, și să avem un schimb de păreri „sincere și tovarășești-critice”.

De ce m-am întors la Lida? M-a impresionat gestul ei? Da, m-a impresionat. M-a cucerit. M-a făcut să mă topesc de mândrie pentru mine însumi: „Iată o femeie care e gata de asemenea jertfe, doar ca să fim împreună!” Dobitocul! Eu – dobitocul! La mine m-am gândit și nu la ea! Și nu la Viorica. Sunt un vițel, în stare să urmeze pe oricine la capătul pământului, dacă-l mângâie între coarne...

Lida trebuia să vină târziu.

Îmi adunai boarfele în geamantan, pusei geamantanul lângă ușa și cheile pe noptieră, alături de portretul ei.

Mă așezai la masă și rupsei o foaie din blocnotes.

„Lida

E o minciună tot. Ție nu ți-e groază de minciună? O viață trăită în minciună? Nu ne iubim. Ne înșelăm. Zi cu zi, clipă de clipă. Să ne străduim a înțelege lucrul acesta și – înțelegându-l – să iertăm. Amândoi. Nu plec pentru că e o altă femeie la mijloc. Plec pentru că minciuna ta presupusă și minciuna mea sigură mă sufocă deopotrivă. Nu fug nicăieri. Plec. Dar orice încercare să ne regăsim reciproc e zadarnică. Trebuie să ne regăsim pe noi înșine. Consideră că nu exist și cu atât mai puțin existăm! Nu uita: și porumbeii albi au umbra neagră.

*Radu
13 ianuarie."*

Luai geamantanul, închisei ușa, o controlai dacă era bine închisă și coborâi scările.

Strada, cu forfota ei, mi se părea o lume nouă pe care abia acum trebuia s-o descopăr. Nu mă simțeam un Columb. Prea lung și obositor fusese drumul. Și prea multe recifele de care îmi izbisem corabia. Și dacă mai continua să plutească vasul, doar pentru că inventam singur recifele. Nu avea niciun pasager la bord. Și niciun matroz care să mă ajute să ridic pânzele sau să le cobor.

Acum înțelegeam că e extenuantă asemenea călătorie – singur. Piedicile pe care ți le pui singur pot fi trecute. Dar celelalte te pot doborî.

Dacă nu poți răspunde de tine, trebuie să răspunzi de alții!...

...Maier! Bunul și bătrânul meu Maier! Cu același palton jerpelit și, probabil, dedesubt cu aceeași haină găurită de acizi, pe care n-o mai schimbase de atâția ani! În mijlocul acestui vacarm citadin avea aspectul unui cal de tracțiune

la o expoziție de automobile ultramoderne. Nu bănuiam un loc mai nepotrivit să-l întâlnesc!

— Nu, nu mai beau! zise el, se vede doar ca să nu-mi dea posibilitate să-mi vin în fire. Dar nu se atinse de vinul pe care i-l turnasem. Și când ieșirăm din bodegă, paharul lui rămase plin pe marmura măsuței, ca o mărturie a faptului că lumea se schimbă totuși!

— Peste o săptămână trebuia să avem inspecție frontală! Adică, mai precis, o comisie a ministerului, făcu el. Nu mai vine...Țăru a aranjat totul.

Doamne, cât vorbea! Ar fi putut deveni un campion al mușilor.

— Ca să explici ceva oamenilor, e mai bine să vorbești decât să taci! Am uitat să vorbim, Radule... Ori vorbim prea mult.

Mă acuza. În mine lovea. Nu-l mai puteam întreba nimic. Și nu-l întrebam. Avea de ce mă lovi. Avea de ce mă acuza. Avea dreptate...

— Nu s-a schimbat nimic la Recea noastră, îmi ghici el întrebarea.

Nu s-a schimbat nimic?...

Aici s-au schimbat multe?

S-a schimbat un om, înțelegi?

Un om a coborât pe pământ!

Eu!

Înțelegi?

Îți mulțumesc că nu-mi spui nimic mai mult, că taci, că nu-mi faci niciun fel de aluzii... Îți mulțumesc, înțelegi? Știu tot, nu trebuie să-mi spui nimic. Ai zis, neștiut de ce, că și cu o viorică se face primăvară. De ce „neștiut de ce”?

Eu înțeleg de ce, dar îți mulțumesc că n-ai spus nimic mai mult.

De ce mi-ai spus că o să am mult de luptat? Ce-ai vrut să spui? Oare e o luptă mai grea decât să lupți cu tine însuși? Și dacă te birui, dacă reușești să te învingi, ce altă luptă poate părea grea?

Bătrâne Maier, dac-ai ști ce bine-mi pare că te-am întâlnit acum, anume acum!

Nu, nu te mira că nu te întreb nimic! Nu aștepta să te întreb.

Și nici nu-mi spune nimic... Nu vine comisia? N-o să vină azi.

Mâine o să vină. Lumea nu stă pe loc. Înțepenită. Nici tu nu stai.

Și nici eu n-o să mai stau. Mă crezi?...

Noroc, Maier! O să ne vedem repede!

Și altfel.

Anume altfel...

...Vechea gazdă îmi păstra, conform înțelegerii, camera, plătită pe trei luni înainte. Arca ce va învinge potopul! Aici vom avea masa de lucru, una pentru amândoi. Patul și atât. Niciun prisos! Ca și cabinetul lui Licurg. Dacă l-o fi avut. Și toate legile lui...

Ce-o fi făcând Viorica? Crede în mine, crede, când eu eram pe punctul să nu mai cred, când eram să mă las în voia valurilor... Îmi închipui că-i joacă zeci de mărunte feste Spănu și ai lui. Curios, mi-a venit odată ideea că peste două-trei sute de ani oamenii au să inventeze un aparat, cu care au să afle toate gândurile ce-au umplut cândva scăfârlile noastre, pe jumătate pământ atunci. Și mi-am

mai închipuit, ce mutre au să facă ei în fața tidvei lui Spânu, când aparatul respectiv o să tacă jenat o clipă, ca după aceea să enunțe tabla înmulțirii și regula de trei simplă...

Stă, probabil, serile în odăița aceea cu fotografii îngălbenite, cu icoane și candela aceea ce nu mai arde, și corectează caiete... „Le chefe de la gare... Nu „chefe”, ci „chef”, prostuțo!...” Și lasă apoi creionul roșu, își prinde fața în palme și se gândește, se gândește... Că a avut dreptate. Că singur în fața dragostei mele m-am pierdut, ori că nu m-am pierdut, ci am lăsat-o la o parte, ca orice abstracție pe care ai folosit-o într-o ecuație și nu mai revii la ea...

Ba da, revin! Ai avut dreptate, dar până la un punct! Din păcate, ai avut dreptate. Dar în parte numai. Dacă n-ai avut dreptate în partea aceasta, n-aș fi înțeleș întregul. Sau nu l-aș fi știut până la capăt. M-am împotmolit în minciună. Nu acum, cu Lida. Mai demult. Cu mult înainte. Atunci când am crezut numai în mine! Când nu mă îndoiam numai de ceea ce spuneam eu. Am fost o slugă minciunii, acum o voi face sluga mea. O dată doar. O singură dată!

Azi.

Azi, când am să-ți scriu. Când n-am să-ți scriu tot. Când am să inventez ceva, când am să mint, ca să te scutesc de toată mizeria asta. În numele dragostei!

Am să te chem aici. Ca pentru o foarte însemnată întâlnire... Ori am să inventez altceva... Da, desigur! Și ai să vii. Și n-ai să mai pleci! Am să-ți scriu totul, ori aproape totul. Ai să mă înțelegi, pentru că tu poți înțelege totul. Iar a înțelege înseamnă...

Nu, n-ai de ce să mă ierți. Să mă ierți că m-am regăsit? Să mă ierți că a biruit totuși dragostea pentru tine? Să mă ierți? De ce să mă ierți? Eu m-am iertat, și mai mult n-are nimeni dreptul să mă ierte sau nu. Pentru că nimeni nu mă poate ști și condamna așa cum eu singur o pot face.

Am crezut că viața începe de la capăt când îți poți lămurii scopul ei. Dar nu mi l-am lămurit. Am confundat scopul cu mijloacele.

Am nevoie de tine!

Tu mă poți ajuta acum.

Nu mă lăsa singur în fața dragostei. Nu mă lăsa singur cu mine însumi... Am să mă mint iar. Și am să mă pierd.

Sunt capabil, și tu o știi. Dar n-am punctul acela de sprijin pe care aș putea fixa pârgăia tuturor capacităților mele. Te-am ales pe tine, și numai pe tine.

Poate-aș fi fost și eu altul, dac-ai fi fost întâia tu? Ori poate-ai fi fost tu alta?

La ce bun aceste exhibiții mintale?

Dacă ți-aș spune ție toate aceste...

Ori dacă le-aș crede cel puțin eu, până la capăt.

Până acum nu le-am crezut. Mă prefăceam că le cred, dar undeva în adânc păstram slaba nădejde că totuși mă judec prea aspru. Că, de fapt, sunt mai bun decât mă consider... Mă temeam să despic firul până la capăt. E o operație prea dureroasă.

M-am mințit, vai!

Acuma însă nu. Și mă doare. Întâia oară mă doare.

Stop! Cât patetism, ah! Și câtă logică! N-ai oare prea multă logică în tine, ca să ai și dreptate, Radule? Adică stai! Stai!

Înțelegi, Rico, e foarte greu să pătrundem, să percepem ceva nou. Suntem obișnuiți să apelăm la corespondente concrete pentru toate abstracțiile pe care le folosim în discuții sau explicații. Dacă ar fi să vorbim de o cameră nouă, altfel decât aceasta în care mă aflu acum, și nu aici, în cameră, ci undeva într-o pădure, de exemplu, am lua drept punct de plecare tot camera asta. Am reconstitui-o în cap imediat: acești patru pereți, acest tavan, aceste podele, aceste uși și ferestre, această mobilă. Și gândindu-ne la pereții aceștia cunoscuți, am vorbi de pereții camerei noi, necunoscuți, de la ușa aceasta am porni, vorbind de ușa nouă...

Dar cum putem percepe ceva nou de tot fără corespondent, fără un model concret undeva în trecut? Când n-ai niciun punct de plecare nicăieri, când nu poți construi în creier camera aceasta, știută, ca s-o vezi pe cea nouă, ce nu există încă, dar care va exista și o știm în măsura în care o cunoaștem pe cea veche?

Înțelegi?

Mă simt nu regăsit sau refăcut, ci într-atâta de nou, într-atâta de fără corespondent în „eu”-l acela de până ieri, încât va trebui să mă iei de la început și să mă cunoști.

Și mă vei găsi acel pe care l-ai fi vrut să fiu, dar pe care nu l-ai știut, pentru că n-ai avut din ce-l construi.

Eu sunt acela, Viorico!

La dracul autoironia în care m-am consumat, acum știu, doar pentru a face impresie!

Acum știu și simt că mă voi descoperi în tine și simt că mă voi putea iubi așa nou cum sunt.

Înțelegi, Viorico?

Mă așez la masă să aștern scrisoarea în care voi minți pentru ultima oară.

În numele dragostei noastre...

Pentru ultima oară.

24 ianuarie

...Lacul s-a transformat într-un excelent patinoar. Din păcate, n-am niciun partener, am numai spectatori. Până și pe lelea Safta am găsit-o astăzi pe mal: „Măi, măi, aracan de mine! Curat ca la teatru! Numai că hai acasă, să nu îngheți. Ia-te ce-ai înflorit!”

Să îngheț, lele Safto? Ba în Magadan să vezi geruri! Și tot n-am mai înghețat!